

ANTHOLOGIA HUNGARICA
Magyar Anthologia

KIADTA
Gragger Róbert

TARTALOM

REGŐS ÉNEK GÖCSEJBŐL
MISERORUM PIA ADIUTRIX
ÉNEK SZENT ISTVÁN KIRÁLYRÓL
ÉNEK SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL
PESTI GYERMEKEK UTCAI ÉNEKE
VIRÁGÉNEK 1505-BŐL

BALASSA BÁLINT 1551-1594

BORIVÓKNAK VALÓ
ÖRÖK SZERELEM
KEGYES, VÍDÁMSZEMŰ...
KATONAÉNEK
BOLDOGTALAN VAGYOK
BÚCSÚ A HAZÁTÓL
KEGYELMES ISTEN

RIMAY JÁNOS 1537-1631

BIZTATÁS

GRÓF ZRINYI MIKLÓS 1620-1664

ELÉGIA FIA HALÁLÁRA

KURUC DALOK

PATYOLAT A KURUC
MENJ EL MADÁR, MENJ EL
MOST JÖTTEM ERDÉLYBŐL
SZERENCSE T PRÓBÁLTAM
MIT BÚSULSZ KENYERES
ÁLLJ ELŐMBE RÓZSÁM...
ÉDES HAZÁM, SZÁNJAD VÁLÁSOM...
AMOTT KEREKEDIK...
BOTLASZ VÉRSZOPÓ

FALUDI FERENC 1704-1779

FORGANDÓ SZERENCSE

ÁNYOS PÁL 1756-1784

EGY BOLDOGTALANNAK PANASZAI A
HALAVÁNY HOLDNÁL

BARÓTI SZABÓ DÁVID 1739-1819

EGY LEDŐLT DIÓFÁHOZ

DAYKA GÁBOR 1768-1796

KESERGÉS
A RETTENETES ÉJ

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY 1773-1805

ÉDES KESERŰSÉG
A PILLANTÓ SZEMEK
A RÓZSABIMBÓHOZ
AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK
AZ ELEVEN RÓZSÁHOZ
A SZEPLŐ
A TIHANYI ECHÓHOZ
SIRALOM
A REMÉNYHEZ
A BÚKERGETŐ
A MAGÁNOSSÁGHOZ
SZEGÉNY ZSUZSI, A TÁBOROZÁSKOR

TÜDŐGYULADÁSOMRÓL

KAZINCZY FERENC 1759-1831

A SZONETT MUZSÁJA
BOR MELLETT

BERZSENYI DÁNIEL 1776-1836

A MAGYAROKHOZ
A FELKÖLT NEMESSÉGHEZ
A KÖZELÍTŐ TÉL
OSZTÁLYRÉSZEM
FOHÁSZKODÁS
A TAVASZ
A SZERELEM
BÚCSÚZÁS
ÉLETPHILOSOPHIA
LEVÉLTÖREDÉK BARÁTNÉMHOZ
A TEMETŐ

KÖLCSEY FERENC 1790-1838

GÉNIUSZ SZÁLL
HIMNUSZ
BORDAL
VANITATUM VANITAS
HOLDHOZ
HERVADSZ
SZÉP ERDÉLY
ZRÍNYI MÁSODIK ÉNEKE

KISFALUDY SÁNDOR 1772-1844

KESERGŐ SZERELEM
BOLDOG SZERELEM

KISFALUDY KÁROLY 1788-1830

RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT
SZÜLŐFÖLDEM SZÉP HATÁRA

VÖRÖSMARTY MIHÁLY 1800-1855

KIS GYERMEK HALÁLÁRA
UTÓHANG CSERHALOMHOZ
A MAGYAR KÖLTŐ
HEDVIG
GÁBOR DIÁK
SALAMON
SZÉP ILONKA
SZÓZAT
A GUTTENBERG-ALBUMBA
LISZT FERENCHEZ
AZ ÉLŐ SZOBOR
KESERŰ POHÁR
TÓT DEÁK DALA
A MERENGŐHÖZ
AZ EMBEREK
EMLÉKKÖNYVBE
ELŐSZÓ
MINT A FÖLDMIVELŐ
A VÉN CIGÁNY
FOGYTÁN VAN A NAPOD

PETŐFI SÁNDOR 1823-1849

TÁVOLBÓL
TEMETŐBEN
BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA
A VIRÁGNAK MEGTILTANI NEM LEHET
FÜSTBE MENT TERV
AZ ALFÖLD
CSOKONAI
MÉRT NEM SZÜLETTEM EZER ÉV ELŐTT
JAJ, BE BÚS EZ A HARANGSZÓ!
JÓJ, TAVASZ JÓJ!
A NÉGY ÖKRŐS SZEKÉR
A HAZÁRÓL
AZ ŐRÜLT
ITT ÁLLOK A RÓNAKÖZÉPEN
TÜNDÉRÁLOM
TE VAGY, TE VAGY, BARNA KIS LYÁNY
DALAIM
EGY GONDOLAT BÁNT ENGEMET
A TISZA
A SZÉL
SÁRI NÉNI
ALKONY
LEVÉL ARANY JÁNOSHOZ
FALU VÉGÉN KURTA KORCSMA
SZEPTEMBER VÉGÉN
A TÉLI ESTÉK
MINEK NEVEZZELEK?
A PUSZTA, TÉLEN
SZÜLŐFÖLDEMEN

ARANY JÁNOS 1817-1882

NÉVNAPI GONDOLATOK
FIAMNAK
ŐSSZEL
RÁCHEL SIRALMA
DANTE
SZÉCHENYI EMLÉKEZETE
REGE A CSODASZARVASRÓL
V. LÁSZLÓ
SZONDI KÉT APRÓDJA
BOTH BAJNOK ÖZVEGYE
TENGERI-HÁNTÁS
TETEMRE HIVÁS
A TÖLGYEK ALATT
EPILOGUS

TOMPA MIHÁLY 1817-1868

ŐSZI TÁJNAK
A GÓLYÁHOZ
A MADÁR, FIAIHOZ
IKARUS
ISTEN AKARATJA

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF 1813-1871

BÚCSÚ
VÉGRENDELET

GYULAI PÁL 1826-1909

HADNAGY URAM

MARGIT SZIGETÉN
VIRÁGNAK MONDANÁLA

LÉVAY JÓZSEF 1825-1918

SZÜRETÜNK
MIKES

TÓTH KÁLMÁN 1831-1881

KI VOLT NAGYOBB?

VAJDA JÁNOS 1827-1897

SZÁLL A HEGYRE
HÚSZ ÉV MULVA
A VIRRASZTÓK
HARMINC ÉV UTÁN
A VAÁLI ERDŐBEN

REVICZKY GYULA 1855-1889

PÁN HALÁLA

KOMJÁTHY JENŐ 1858-1895

ÓDA A NAPHOZ
ÉLOA

KISS JÓZSEF 1843-1921

Ó MÉRT OLY KÉSŐN
TÜZEK
A NAPHOZ
AZ ŐRÖK SZÉPNEK

ENDRŐDI SÁNDOR 1850-1920

HAJÓK TALÁLKOZÁSA
CINKA PANNA

SZABOLCSKA MIHÁLY * 1862

A GRAND CAFÉBAN
DAL A KIS DEMETER RÓZSIKÁRÓL

VARGHA GYULA * 1853

SZÉLMALOM
KEVÉS A VETÉS

KOZMA ANDOR * 1861

MAGYAR PUSZTÁN

IGNOTUS * 1869

TAVASZI BOR

HELTAI JENŐ * 1871

A VÉN KOCSIS DALA

ADY ENDRE 1877-1919

GÓG ÉS MAGÓG FIA VAGYOK ÉN
A MAGYAR MESSIÁSOK
ELILLANT ÉVEK SZŐLŐHEGYÉN
JÓ CSÖND-HERCEG ELŐTT
SEM UTÓDJA, SEM BOLDOG ŐSE
SÍRÁS AZ ÉLET-FA ALATT
A FÖL-FÖLDOBOTT KŐ
NÉGY-ÖT MAGYAR ÖSSZEHAJOL
AZ ILLÉS SZEKERÉN
MÁJUSI ZÁPOR UTÁN

HA HOLTAN TALÁLKOZUNK
A HALÁL LOVAI
IFJÚ KAROK KIKÖTŐJÉBEN
SIPJA RÉGI BABONÁNAK
A HALOTTAK ÉLÉN
EMLÉKEZÉS EGY NYÁR-ÉJSZAKÁRA
AZ ŐSZ DICSÉRETE

BABITS MIHÁLY * 1883

AESTATI HIEMS
A DANAIÁK
KÉT NŐVÉR
ESTI KÉRDÉS
RECITATIV
HUSVÉT ELŐTT
A LYRIKUS EPILOGJA

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ * 1885

A HÚGOMAT A BÁNAT ELJEGYEZTE
MÉZ

SZÉP ERNŐ * 1884

MINT MAGÁNYOS LOVAST AZ ESTE
GYERMEKJÁTÉK

KAFFKA MARGIT 1880-1918

LACKÓ

LESZNAI ANNA * 1885

ISTEN ASZTALÁT TERÍTEM

KEMÉNY SIMON * 1883

NAPOS FEBRUÁRI DÉL A DUNAPARTON

BALÁZS BÉLA * 1884

HAJ, NAPJAIM

TÓTH ÁRPÁD * 1886

RÍMES, FURCSA JÁTÉK

NAGY ZOLTÁN * 1884

SZEPTEMBERI ÉNEK A FÜVÉSZKERTBEN

GYÓNI GÉZA 1884-1917

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA

KASSÁK LAJOS

MESTEREMBEREK

VÉGVÁRI

EREDJ, HA TUDSZ!

SZÉKELY NÉPBALLADÁK

KÁDÁR KATA
FOGARASI ISTVÁN
MOLNÁR ANNA
BORISKA
KIS JULIA

NÉPDALOK

TÚL A TISZÁN
NEM ANYÁTÓL LETTÉL
NE MENJ RÓZSÁM A TARLÓRA
NINCS SZEBB VIRÁG
CSILLAG SEM SZERETNÉK
KIS KACSA FÜRDIK
A FEKETE HOLLÓ
TÚL AZ ÓTON
MIÉRT RAGYOG
ERDŐ, ERDŐ
KIDÖLT A FA
HÁROM FEHÉR KENDŐT VESZEK
KUTÁGASRA SZÁLLOTT A SAS
A CSAP-UTCÁN VÉGIG
BORUL A KÁPOSZTA
HÁROM CSILLAG VAN AZ ÉGEN
SZÉLES AZ ÖKRÖM SZARVA
SZABAD A MADÁRNAK
FAKÓ LOVAM
MOST JÖTTEM A TETÉTLÉNI PUSZTÁRÓL
ESTE VAN MÁR
MÉG AZT MONDJÁK: INGADOZOM
BOGÁR PISTA
KÉRI PUSZTÁN
A JUHÁSZNAK
SEM ESŐ NEM ESIK
AMERRE ÉN JÁROK
FELSZÁLLOTT A PÁVA
SZÁRNYA, SZÁRNYA
MIKOR VISZNEK OLMÜC FELÉ
NAGY-ABONYBAN
A BAKANCSOM EL AKARNÁM CSERÉLNI
MIKOR ÉN MÉG LEGÉNY VOLTAM
KALAPOM SZEMEMRE VÁGOM

REGŐS ÉNEK GÖCSEJBŐL

1. Mëggyütttek szëginy szent István szolgái hideg
havas országbu, efagyott kinek fülö, kinek lábo; a
kentek adományába akargyuk mëggyuógyittanyi.
2. Mongyuk-ë vaj nyomgyuk?
Mongyuk!
Kell föl, gazda, kell föl,
Szállott Isten házodra
Sokável, seregivel,
Szárnyos angyalável,
Vetëtt asztalável
Teli poharável.
:: Riëtöki régi törviny
Hej regüő rejtëm! :: (Refr.)
3. Amott keletkëzik
Ëgy kis kerek pázsit,
Azon legeliészik
Csuda fiu szarvas,
Csuda fiu szarvasnak
Ezer ága boga,
Ezër mise gyërtya,
:: Gyojttatlan gyulladjék,
Ojttatlan alugyék. :: (Refr.)
4. Azt is mëgengedtë nekünk az nagy ur Isten,
Hogy szent oltár mi asztalunk lëhessën.
Misemonduó ruha mi abroszunk lëhessën,
A szent kelhë mi poharunk lëhessën,
:: A szent ostya mi kënyerünk lëhessën. :: (Refr.)
5. Aggyon ez ur Isten ennek e gazdának
Kiët kis ökröt, ëkkis birest;
Annak e kezibe arany ekë szarvat,
:: Az ökör hajtuónak arany szál sudarat. :: (Refr.)
6. Adgyon ez ur Isten ennek e gazdának
Egy huód fűödön ezër kërëszt buzát,
Csöngüös csilinküös aranyozott szekeret,
:: Bele arany kereket. :: (Refr.)
7. Aggyon ez ur Isten ennek ez asszonynak
Ëgy tik alatt száz csibe fiat,
Ëgy puóka alatt száz puóka fiat,
Ëgy lud alatt száz zsiba fiat,
Egy disznuó alatt kilenc sima malacot,
:: Egy tehien alatt száz vindüő vajtat. :: (Refr.)

8. Itt is vagyon egy szíp leginy,
Kinek neve Pësta;
Amott is van egy szíp lëány,
Kinek nevë Naca,
Isten mëg së mentsë,
Kebelibe ejtsë,
Belë pëndörgessë,
Mint e cica farkát,
Miëg anná is jobban,
Mint e ruóka farkát. (Refr.)
9. Ágybo fekszik e mi gazdánk,
Csatos erszíny a dërëkán,
Abba vagyon kiët száz forint,
Felë szëginy regüösökie,
Fele e gazdájíé.
Hajdinaszár köntösünk,
Cserfa kérëg bocskorunk.
Ha kiereszt kentëk,
Kicsuszunk a fagyon.
Dicsírtessik!

MISERORUM PIA ADIUTRIX

Bínösöknek kegyös Segédség,
És mindön nyomorúltaknak
Vígasztalója, megújítója!
Légy énnéköm, asszonyom,
Jó segédségöm.
És jó urvosom;

Mert én testöm nagyon kénzatic,
Fene farkasnak sebével
Sephesültetik és gyöttretik!
Nincsen kitől gyógyittassék,
Sem segéltessék,
És vigasztassék.

Kérlek tégöd, szízeknek rózsája!
Ki mondatol mindönöknek
Malasztos anyjának, siralmasoknak!
Esedözzjél kórságomért
Jézus fiadnál:
Gyógyíhon meg engöm.

ÉNEK SZENT ISTVÁN KIRÁLYRÓL

Idvezlégy bódog szent István királ!
Te népednek nemes reménsége!
Idvezlégy mi megtérésöknnek
Bizon doktora és apostola:
Idvezlégy minden szentségnek
És igasságnak fènes tüköre.

Te miattad hittönk Krisztus Jézusban,
Te miattad üdvözölünk és Krisztusban kérünk:
Imágy ez te népedért,
Imágy egyházi szolgálókért es,
Hogy egy ellenség se légyen
Ragadozó ez te néped között. Amen.

ÉNEK SZENT LÁSZLÓ KIRÁLYRÓL

Idvezlégy kegyelmes szent László kerály!
Magyarországnak édes oltalma,
Szent kerályok közt drágalátus gyöngy,
Csillagok között fenességes csillag.

Szentháromságnak vagy te szolgája,
Jézus Krisztusnak nyomdoka követi;
Te szent léleknek tiszta edénye,
Szíz Máriának választott vitéze.

Magyarországnak vagy kerály magzattya,
Szent kerályoknak fenes tüköre:
Tenéked atyád kegyes Béla kerály,
Hogy hozzáképest kegyes kerály lennél!

Nekönk sziletíl Lengyelországban,
Menyből adatál nagy csudaképpen.
Másszor sziletíl szent keresztvíztől,
Ősödnek nevén László lön neved.

Mikoron méglen gyermekded volnál,
Kihoza Béla kerály jó Magyarországba,
Hogy dicsekednél te két országban,
Magyarországban és menyországban.

Letelepedél Bihar-Váradon,
Ah városnak löl édes oltalma;
Templomot rakatál szíz Máriának,
Kiben most nyúgoszol menden tisztességgel

Környölfekesznek téged császárok,
Püspökök, kerályok és jobbágy urak;
Olaj származik szent koporsódból,
Tetemed foglalták az szép sár-aranyból.

Téged dicsérnek szent zolozmával
Papok, diákok és városnépek;
Téged földnek kereksege.
Mert téged dicsérnek Istennek angyeli.

Te dicsekedel kerály-székedben,
Képed fel-tötték az magas kőszálra;
Fénlik mint nap, salyog mint arany:
Nem elégszik senki tereád nézni.

Te arcúl tellyes szép piros valál,
Tekéntettedben embereknel kedvesb;
Beszédedben ékes, karodban erős.
Lám mendent te ejtesz ki tevéled küzdik.

Tagodban ékes, termetedben díszes,
Válladtúl fogva mindeneknél magasb;
Csak szépséged császárságra méltó,
Hogy szent korona téged méltán illet.

Testedben tiszta, lelkedben fénes,
Szívedben bátor miként vad oroszlán,
Azért neveztek bátor Lászlónak,
Mikoron méglen iffjúdád volnál.

Mert választá az szíz Mária,
Megdicsőíte sok jó ajándékkal,
Hogy te őriznéd és oltalmaznád,
Neki ajánlád jó Magyarországot.

Fejedben kele az szent korona,
Mebátorejta téged az szent lélek;
Kezdéd követni atyádnak életét,
Rózsákat szaggatál koronádban fizéd.

Dicsérük magyarok szent László kerált!
Bizony érdemli mi dicséretönköt.
Dicsérjük ötet angyelok mondván:
Idvezlégý kegyelmes szent László kerály!

PESTI GYERMEKEK UTCAI ÉNEKE **Hunyadi Mátyásnak királlyá választatásakor 1458**

Mátyást mostan választotta
Mind ez ország királlyágra,
Mert ezt adta Isten nekünk
Mennyországból oltalmunkra.

Azért mi is választottuk,
Mint istennek ajándékát,
Kiből Isten dicsértessék,
És örökre mondjuk: Ámen.

VIRÁGÉNEK 1505-BŐL

Supra aggnő, szökj fel kabla,
Hazajött firjed, tombj Kató!
Az te szíp palástodban,
Gombos sarudban;
Haja haja virágom!

BALASSA BÁLINT
1551-1594

BORIVÓKNAK VALÓ

Áldott szép pünkösdsnek gyönyörű ideje,
Mindent egészséggel látogató ege,
Hosszú úton járókat könnyebbítő szele!

Te nyitod rózsákat meg illatozásra,
Néma fülemile torkát kiáltásra,
Fákat is te öltöztetsz sokszínű ruhákba.

Néked virágoznak bokrok, szép violák,
Folyóvizek, kutak csak néked tisztúlnak,
Az jó hamar lovak is csak benned vígadnak.

Mert fáradtság után fejeket, tagjokat,
Szép harmatos fűvel hizlalod azokat,
Új erővel építvén üzéshez inokat.

Sőt még az végbeli jó vitéz katonák,
Az szép szagú mezőt kik széllyel bejárák,
Most azok is vígadnak, az üdőt mulatják.

Ki szép fűven lévén bánik jó lovával,
Ki vígan lakozik vitéz barátjával,
S ki pedig vitéz fegyvert tisztítat csíszárral.

Újul még az föld is mindenütt tetőled,
Tisztul homályából az ég is tevéled,
Minden teremtetett állat megindul tebenned:

Ily jó időt érvén Isten kegyelméből
Dicsírjük szent nevét fejenkint jó szívből.
Igyunk, lakjunk egymással vígan, szeretetből.

ÖRÖK SZERELEM

Idővel paloták, házak, erős várak, városok elromolnak,
Nagy erő, vastagság, sok kincs, nagy gazdagság idővel mind elmúlnak,
Tavaszi szép rózsák, liliom, violák idővel mind elhullnak.

Királyi méltóság, tisztesség, nagy jószág idővel mind elvesznek,
Nagy kövek hamuvá s hamu kősziklává nagy idővel lehetnek,
Jó hírnév, dicsőség, angyali nagy szépség idővel porrá lesznek.

Még az föld is elagg, hegyek fogyatkoznak, idővel tenger apad,
Az ég is béborul, fényes nap setétül, mindennek vége szakad,
Márvánkőbe metszett írás kopik, veszhet, egy helyiben más támad.

Meglágyul keménység, megszűnik irígység, jóra fordul gyűlölség,
Istentül mindenben adatott idővel változás, bizonyos vég,
Csak én szerelmemnek, mint pokol tűzének, nincs vége, mert égten ég.

Végzetetlen voltát, semmi változását szerelmemnek hogy látnám,
Kiben Juliátul, mint Lázár ujjátul, könnyebbségemet várnám,
Ezeket úgy íram s az többi után Júliának ajánlám.

KEGYES, VÍDÁMSZEMŰ...

Kegyes vídámszemű, piros rózsza színű én édes fejr hölgyem;
Kin hű szerelemmel s teljes reménységgel nyugszik tüzesült lelkem,
Nemde nem siralmas kár-e énnekem az, hogy elfeledtél engem?

Jó vitézek harca hol volt - gondolhaddsa - piros vérontás nélkül?
Szerelemben esett vígan ki élhetett külön szerelmesétül?
Ne felejts engemet, ne veszed lelkedet hitetlen, félj istentül!

Az szelid daruhoz szintén hasonlatos te kegyes tekinteted,
Rózsát jegyez orcád, kláris te kis szép szád, mézet ereszt beszéded.
Jőjj immár előmben, mondjam örömben: az isten hozott téged!

Kerített városok, kertek, mezők, szép tók nálad nélkül mind tümlőc,
Mint sólyom kis fuat^{*}, bús lelkem magadat szerelmében úgy üldöz.
Jussak már eszedben, láss meg keservemben, magad jűjj, mást ne küldözz.

Hangos fülemile gyönyörű szép kertbe zöld ágak között csattog,
Én is szegény rabod új verset kiáltok hozzád, hogy lelkem buzog.
Mit vétettem, kérlek, hogy nem szánsz engemet, kinek szíve háborog?

Érted, hogy elementél és elfelejtettél engem, szegény árvadat,
Ily reménytelenül, szép személyed nélkül ne hagyd veszni szolgálodat,
Emlékezzél rólam fényes fejr rózsám, add már látni magadat!

Szívem nagy szerelmét s titkon felgyúlt tűzét jelteni nem merem,
Mert ha megjelentem, nagy tüzemmel - féltem, hogy - sokat, eszit veszttem,
Ha pedig titkolom, csak magam fogyatom, mert belső tűz vesz engem.

Török szép versekből szerelmese felől csak nem régen fordítottá,
Igérül ígére nem szinte teheté, de hertelen jobbítá,
Régi szörnyű kárán így veszett bánkodván, Júliának ajánlá.

* vadréce

KATONAÉNEK

Vitézek mi lehet e széles föld felett szebb dolog a végeknél?
Holott kikeletkor a sok szép madár szól, kivel ember ugyan él:
Mező jó illatot, az ég szép harmatot, ád, ki kedves mindennél.

Ellenség hírére, vitézeknek szíve gyakorta ott felbuzdúl;
Sőt azon kívül is csak jó kedvéből is, vitéz próbára indul;
Holott sebesedik, öl, fog, vitézkedik, homlokán vér lecsordúl.

Véres zászlók alatt lobogós kópiát vitézek ott viselik;
Roppant sereg előtt, távol a sík mezőt szélllyel nyargalják, nézik.
A párduc kapákkal, fényes sisakokkal, forgókkal szép mindenik.

Jó szerecsen lovak alattok ugrálnak, hogyha trombita riadt:
Köztök ki strását áll, ki lováról leszáll, nyugszik reggel, hol viradt,
Midőn éjten-éjjel csata-viseléssel mindenik lankadt, fáradt.

Az jó hírért, névért, a szép tisztességért ők mindent hátrahagynak;
Emberségről példát, vitézségről formát mindeneknek ők adnak,
Midőn mint jó sólymok, mezőn szélllyel járnak, vagdalkoznak, futtatnak.

Ellenséget látván, örömmel kiáltván ők kópiákat törnek;
S ha súlyosan vagyon a dolog harcokon, szólítatlan megtérnek;
Sok vérben fertezvé, arcul reá térvén üzöt sokszor megvernek.

A nagy széles mező s a szép liget-erdő sétáló palotájok;
Az útnak lese kemény harcok helye, tanuló oskolájuk;
Csatán való éhség, szomjúság s nagy hévség, fáradság-mulatságok.

Az éles szablyákkal méltán örvendeznek, mert fejeket ők szednek;
Viadalhelyeken véresen, sebesen halva sokan feküsznek
Sok vad madár gyomra gyakran koporsója vitézül holt testeknek.

Oh végbelieknek, ifjú vitézeknek dicséretes serege!
Kiknek e világon szerte szerént vagyon mindeneknél jó neve:
Mint sok fát gyümölcscsel, sok jó szerencsével áldjon isten mezőkbe'!

BOLDOGTALAN VAGYOK

Boldogtalan vagyok,
Mert kínaim nagyok,
Béborult ifjúságom.
A szokatlan dolgot
És a nehéz jármot
Már megszokni nem tudom.
Régi időm elmúlt,
Most másképen fordult, -
Szomorú az én sorsom,

Őszi harmat után,
Végre mikor aztán
Fujdogál a hideg szél,
Nem sok idő mulván
Sárgul, hulldogálván
Fáról a gyöngye levél.
Zöld erdő harmatját,
Piros csizmám nyomát
Hóval lepi bé a tél.

Én szemeim sírván,
Könnyeim csordulván,
Néznek csak keservesen;
Bús szívem zokogván,
Csaknem meghasadván,
Bánkódik nagy erősen;
Ki miatt naponkint
Látok szomorú kint,
Szenvedek én testemben.

Istenem, mit tegyek?
Immár hová legyek?
Mire jutok végtére?
Ha mind búval élek, -
Ezentul mit érek,
Élek-e még kedvemre?
Vagy mind holtig árván
Járok csak bút látván,
Mégyek keserűsége.

Ennyi gyötrellemmel,
Vagy ennél is többel
Ifjúságom mint éljem?
Jobb lesz a darvakkal
Vagy más madarakkal
Ősszel búcsúmat vennem.
S mennem oly országra,
Hol irigyim soha
Nem szólhatnak ellenem!

Talán elmentemmel,
Búcsú-vételemmel
Ha útam követem:
Gonosz irigyimnek,
Kik most reám törnek,
Nyelvök elkerülhetem.
Ha nem látnak, talám
Nem szólhatnak reám, -
Igy kedvök bétölthetem.

Azért szerelmedre,
Világod kedvedre
Éld ezentul, kívánom;
De én fáradságom,
Kedves virágszálom,
Éretted nem sajnálom.
Légy jó egészségben
Addig, míg az isten
Éltet, szivből óhajtom!

Szivem, isten hozzád!
Megbocsáss, ha szolgád
Vétett ő beszédében;
Mert noha nehezen, -
De tőled elmegyen,
Ki téged szán szívében.
Lesz-e véled szemben?
Láthatd-e e testben?
Maga tudja az isten!

Immár sólymocskádat,
Kedves madárkádat,
Kit karodon hordottál,
Klárisokkal rakott,
Szkófiummal varrott
Lábzsínóron tartottál -
Bocsásd el békével
Szegényt, hadd menjen el,
Reá ne haragudjál!

BÚCSÚ A HAZÁTÓL

Oh én édes hazám, te jó Magyarország!
Ki keresztyénségnek viseled paizsát;
Viselsz pogány vérrel festett éles szablyát,
Vitézlő oskola, immár isten hozzád!

Egriek, vitézek, végeknek tüköri,
Kiknek vitézségét minden föld beszéli,
Régi vitézséghez dolgotokat veti:
Istennek ajánlva légyetek immár ti.

Ti is ráró-szárnyon járó hamar lovak!
Az kiknek hátokon az jó vitéz ifjak
Gyakorta kergetnek s hol penig szaladnak, -
Adassék egészség már mindnyájatoknak.

Fényes sok szép szerszám, vitézlő nagy szépség
Katonatalálmány, új forma ékesség,
Seregben tündöklő és fénylő frissesség
Én tőlem istentől legyen már békesség!

Sok jó vitéz legény, kiket felemeltem,
S kikkel sok jót tettem, tartottam, neveltem, -
Maradjon nálatok jó emlékezetem,
Jusson eszetekbe jó tétemről nevem!

Vitéz próba helye, kiterjedt sík mező!
S fákkal, kősziklákkal bővös hegy, völgy, erdő,
Kit az sok csata jár s jó szerencse-leső, -
Legyen isten hozzád sok vitézt legelő!

Igaz atyámfia s meghitt jó barátim!
Kiknél nyilván vannak keserves bánatim,
Ti jutván eszembe hullnak sok könnyeim,
Már isten hozzátok, jó vitéz rokonim!

Ti is angyal-képet mutató szép szűzek,
És szemmel öldöklő örvendetes menyek,
Kik hol vesztettek s hol élesztettetek;
Isten s jó szerelem maradjon veletek!

Sőt te is, oh én szerelmes ellenségem,
Hozzám háládatlan, kegyetlen szerelmem,
Ki érdemem - - - - -
- - - - -

Ti pedig szerzettem átkozott sok versek,
Búnál kik egyebet nékem nem nyertetek,
Tűzben mind fejenként égjete, vesszete,
Mert haszontalanok, jót nem érdemletek.

KEGYELMES ISTEN

Kegyelmes Isten!
Kinek kezében
Életemet adtam;
Viseld gondomat,
Vezérlő útam,
Mert csak rád maradtam.

Gyermekségemtől
Fogván egyedül
Csak tetőled vártam;
Mint atyja után
Fiú kiáltván,
Könyörögvén jártam.

Most is csak benned
Reménységemet,
Uram, helyhez tettem:
Magam rád hagytam,
Rád támaszkodtam,
Te alád vettem.

Mi hasznod benne,
Hogyha veszélyre
Jutok kétség miatt?
Kit fiad által
Hozzád váltottál,
Mint fogadott fiat.

Hallgass meg azért
Te nagy nevedért
Én könyörgésemben;
Mutasd meg jódat,
Sok áldásodat
Az én szerencsémben.

Add meg énnékem
Én reménységem
Szerént való jódat.
Áldd meg fejemet,
Ki bízik benned
S viseljéd gondomat.

A szép harmatot
Miként hullatod
Tavasszal virágra;
Sok jódat, uram,
Úgy hullasd reám,
Te régi szolgádra!

Hogy mind holtomig
Szívem légyen víg.
Téged magasztalván, -
Mindenek előtt
S mindenek fölött
Szent nevedet áldván.

Ezeket írák
A tenger partján,
Oceánium mellett,
Kilencvenegyet
Mikor jegyzettek
Másfél ezer felett.

RIMAY JÁNOS
1537-1631

BIZTATÁS

Az idő ósága nevel magasságot.
Mint tél után nyárhoz kórókra virágot,
Igy koporsó terjeszt hírnek névnek magot,
Halál sötétjéből hozván rá világot.

Ne várd hát éltedben, bár nagy érdemű légy,
Hogy itt holtod előtt nagy becsületet végy;
Híredet nevedet tapodja sok irégy:
Mindazáltal jó légy s mással is sok jót tégy.

Bizd a jövőkre érdemed jutalmát,
Ha szolgáltad, időt vékony alafát ad,
Te a célra vigyázz s a centrumot találj:
Ne várd halandóktól s az uristen megáld.

GRÓF ZRINYI MIKLÓS
1620-1664

ELÉGIA FIA HALÁLÁRA

Elég volt Istennél Ábrahám jó kedve,
Fiának halála mert meg volt engedve:
Másképpen vagyok én Istentől büntetve,
Avagy talán inkább Istentől szeretve.

Meglátá kis Izsákot és megszereté,
Kar-angyalok köziben el is viteté,
Ezt az áldozatot menyben helyhezteté,
Paradicsom kertiben ütet teteté.

Tudom, miért köllött most szintén az Urnak
Paradicsom kertiben kis virág Izsák,
Tavasszal ugyanis virágot plántálják,
Ütet is most ültetik kisdéd angyalok.

Virágjában megmarad mindenkor ottan,
Itt penig az földön lett volna hervadtan,
Ottan örök öröme neki az Urban,
Itt búbanat ütet verné világban.

Ebben csak egy ok van,
Az kit én szüvem bán,
Hogy nem élem gyümölcsét
Urának, hazának
És nagy Jehovának
Had talált volna kedvét.
Mint pálmafa termett,
Ugy őneki köllött
Elröndölni menését.

De heában sirok,
Utánna ohajtok,
Fatum irigy énnekem,
Hogy ha ember korban
Ő gyuthatott volna
Azt bizonynal elhíttem,
Ő Zriny jó névvel,
Vitéz magyar kézzel
Kedvet tett volna nékem.

Igy akarta Isten,
Az ember mit tegyen?
Vele nem pörölhetni.
Az mi dolgunk nem más,

Csak mint pironkodás,
Mindent el kell szenvedni;
Mind jóért, köröszért,
És balszöröncséjét
Az Istent köll áldani.

Im mast ifiadik megvénült esztendő,
Tavasza fordul a téli kemény üdő,
Ujul föld, frissül víz, vigadik az erdő,
Teli szép madarakkal magas levegő.

Az szép fülemile sirással ugy tetszik,
Régi bánatjáért hogy panaszkodik,
De nem, hanem még inkább ű vigadozik,
Hálát Istennek ad, néz fel, imádkozik.

Ah az én tavaszomat irigy elrontá
Szerencse, sőt még inkább télre fordítá;
Derült szemeimet essőnek bocsátá,
Jéggel én szívemet s buval beburítá.

Gyönyörű madárkám, kicsin fülemilém,
Ah igen hirtelen elröpüle tülem,
Az énnékem vala minden reménségem,
De mint könnyű árnyék elkele előlem.

Igy számlálom vala az én jövőndömet,
Hogy sok üdő mulván ez megvált engemet,
Hogy követi, meg is haladja versemet,
És szegény hazánkért igyekezetemet.

S zengőbb trombitával magyar vitézséget,
Fogja énekleni erős kar erejét.
És hogy ű is osztán érdemeljen ilyet,
Kinek énekelhessék cselekedetét.

Ah, szép fülemilét az irigy halál
Leccapá kebelemben szörnyű kaszával,
Izsákot, mely vala mint egy szép virágszál,
Kertek szépségére mely oly gyönyörűn áll.

KURUC DALOK

PATYOLAT A KURUC

Patyolat a kuruc
Gyöngy a felesége;
Hetes vászon a hajdu -
Köd a felesége...
 Szántóvető parasztember
 Szántóvető parasztember
 Szép a felesége
 Szép a felesége

Sárgalábu kis kakas
Kiugrott a gyöpre;
Patyolatos töröknek
Gyöngy a felesége...
 Kopasz fejű vén basának
 Kopasz fejű vén basának
 Száz a felesége
 Száz a felesége.

MENJ EL MADÁR, MENJ EL

Menj el madár, menj el,
Mondd szolgálatomat
Az én asszonyomnak,
Kedves szép rózsámnak.

Vidd el leveletem,
Mondd meg hűségemet:
Engem oda várjon
És el ne aludjon!

Szive ne busuljon,
Azon ne óhajtson:
Ha véle szólásom,
Gyakran nem volt titkon.

Ez jövődő éjjel
Őtet nagy öremmel
Higyjed megkeresem -
Csak legyen örömben.

Mondjad, hogy szeressen,
Engem meg ne vessen
Egy hitván nyalkáért.
Egy rút fertelmesért.

Mert ha egy nyalkáért,
Megvet csak egy rosszért:
Kész az koporsóban
Vagyok leszállanom.

Mint az gerlicének,
Nem szabad már nékem
Zöld ágra szállanom,
S tiszta vizet innom.

Tudod, hogy szeretlek
Tégedet, kedvellek
Gyenge liliumom,
Gyenge majoránnám.

Kertemben mint rózsám,
Arany-vessző-szálom,
Olyan vagy te nálom
Mosolygó szép poskám.

Megnyugodtam rajta,
Amit minap mondál,
Midőn szép csókokkal
Engem látogattál.

Ha tetszem kedvednek,
Ékes termetednek:
Engedek mindenben -
Csak legyek kedvedben!

Hogy te víg kedvedet
Nyerném szerelmedet;
Soha mást kívüled
Ne keressek szívet.

Soha az míg élek
El nem felejtkezlek:
Mert szívem közepin
Följegyzettelek.

Légyen egészségben
Az kit verseimben
Most kit emlegetek
Ez kis énekemben.

MOST JÖTTEM ERDÉLYBŐL

Most jöttem Erdélyből, - Erdélyországból -
Lovastól, nyergestől, egy nyargalt szolgástól.

Szolgámnak a neve Hányd-el-vesd-el Gyurka,
Magamnak a neve: bujdosó katona.

Nem vétettem semmit, az ég bizonyágom:
Még sincs maradásom, köztetek lakásom...

Szegény árva fejem nincs hová hajtanom -
Szegény árva fejem nincs hová hajtanom.

Elment az én uram idegen országra:
Levelet íratott, hogy menjek utána...

Elment az én uram a török táborra -
Meggyászolom ötöt fekete bársonyba.

Délig feketébe, - délután veresbe
Hajnalkor peniglen öltözöm fegyverbe...

Ülök paripára - jó lovam hátára:
Úgy megyek utána - nagy Törökországba.

SZERENCSEÉT PRÓBÁLTAM

Szerencsét próbáltam,
Csatákon forgottam,
Magyar hirért, névért
Vigan vagdalkoztam.

Az szép hirért-névért
Ragyogó fegyverrel,
Használok én immár
Szép böcsületemmel.

Az pogány törökkel,
Mintegy ellenséggel,
Bátran szemben mentem
Vitéz legényimmal.

Sok fohászkodással,
Gyakor óhajtással
Mulatom időmet,
Könyhullatásimmal.

Játszik az szerencse
Most szegény fejemmel,
Örül veszélyemnek -
Nyomorúlt fejemnek.

Tengeri háború
Megemészt a sok bú -
Én idegen, szegény,
Igen nagy nyomorúlt.

Társaim, társaim,
Szerelmes barátim:
Hová távoztatok
Vitéz jó barátim?

Vajjon s mikor látom
Jóakaróimat?
Vajjon s mikor látom
Vitéz barátimat?!

Vajha tündér volnék,
Testem hogy eltűnnék:
Bizony elrepülnék -
Virágomhoz mennék.

Átkozott irigyim
Szüntén rám dühödtek -
Nyomorult sarcomon
Örülnek s tombolnak.

No az is hadd legyen,
Csak Isten megáldjon:
Hordozzon jó uton -
Az hová gondolom!

Ez éneket szerzé
Az Olt vize mellett
Fogaras várában
Egy ifjú magában.

Nevét följegyzette
Az versek fejekben...
Oltalmazza Isten
Mindet ily igyében!

MIT BÚSULSZ KENYERES

Mit búsulsz Kenyeres, midőn semmid nincsen?
Jó az Isten, jót ad, légy jó reménségben!...
Fölnyilik az idő majd az gyenge fűre -
Hová két szemünk lát, oda megyünk ketten!

Oh édes pajtásom, hogyne búsulkodnék:
Midőn az sok gondok rajtam uralkodnak;
Sok gondolkodások szüntelen fárasztanak -
Minden órán engem elmémbe bágyasztanak.

Rongyos az dolmányom, ki van az oldalom,
Az sok folttul ugyan nehéz az nadrágom,
Hátam lapockáját veri az kalpagom -
Zsirtúl ködmenyem is igen megavult már.

Az köpönyegem is igen jó-viselt már,
Az sok esső miatt vagyon benne sok kár,
Mind elrothasztotta az csizmámat nagy sár -
És nyereségemmel kerest pénz szűkön jár,

Nincsen abrak, széna, rút hitvány az lovam,
Rongyos az istállóm, igen puszta házam,
Mind eltöredezett szegen az nyeregfám -
Mind lekopott róla az sok szép nyert szerszám.

Kenyerem, pecsenyém igen szűkön vagyon,
Morzsalék sem hever mast az tarsolyomban,
Pénzem penig nincsen, mast az oldalamon
Kiürült az gyűszöm, elkölt kóborlásom.

Az lovamrul igen lekopott az patkó,
Az ki még rajta van, az is nem igen jó;
Ha nem patkoltatok, elhal túlem az ló,
Csak gyalog maradok, mint egy rút kóborló...

Az farkasbőrömnek lekopott az szőre,
Pókháló palackom az szegen bélepte;
Nyargalódzik rajtam az tetvek serege,
Mert szurkos az ingem, nincs ki fejeztse.

Ördög már az anyja! mint élhetek: élek,
Kivetem hasamat az szép verőfénynek;
Csak úgy dohányozok - az midőn éhezek,
Igy én is másokkal szépen eltöngödek.

ÁLLJ ELŐMBE RÓZSÁM...

Állj előmbé, rózsám, hadd búcsúzzam tőled,
Ha el nem búcsúzom; bujdossunk el ketten!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!

Fekete két szemed mire csalt meg engem?
Gyenge szép termeted mire hozott engem?
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!

Ne menj el galambom, ne repülj el tőlem,
Jöjj vissza madaram, szállj bé ablakomban!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!

Ha elmégy is szívem, csak hozzám igaz légy.
Igaz szereteted hamisra ne fordítsd!
Vagy meghalok érted,
Vagy enyimmé tészlek,
Édes szívem!

ÉDES HAZÁM, SZÁNJAD VÁLÁSOM...

Édes hazám, szánjad válásom,
Messze földre van indulásom;
Ugy fordulhat, világból is lesz kimúlásom -
Ugy fordulhat, világból is lesz kimúlásom.

Most bocsátod el hiv szolgádat,
Nem szánod-é szegény árvádot?
Tőled szintén eltávozni kedves fiadot -
Tőled szintén eltávozni kedves fiadot.

Nem lészen-é nehézségedre,
Nem fordul-é nagy sérelmedre,
Hogy úgy viselsz gondot rám, mint idegenre?
Hogy úgy viselsz gondot rám, mint idegenre?

Az kisdedek anyjok tejétől,
Az szoptató anyjok mellétől,
Még az madár sem távozik messze fészkrétől,
Még az madár sem távozik messze fészkrétől...

Más nemzetségek országára,
Idegen föld tartományára
Hát én szegény, hogy induljak más határára?
Hát én szegény, hogy induljak más határára?

Föld idegen, valahol járok,
Csak kegyelmet hejában várok;
Emberek kegyetlensége vélem határos -
Emberek kegyetlensége vélem határos.

Jaj, hol lészen megmaradásom!
Hegyek-völgyek közt bujdosásom,
Mely nehéz volt kicsinségtől fogva lakásom -
Mely nehéz volt kicsinségtől fogva lakásom!

Hol lészen éjjel lefekvésem?
Vad gyomrában lesz temetésem...
Édes hazám most hallgasd meg az én kérésem,
Édes hazám most hallgasd meg az én kérésem.

Veszedelmes tenger örvénye
Beteg ember keserves élte
Bizonytalan az idegen ország ösvénye,
Bizonytalan az idegen ország ösvénye.

Im az égi háboruk ellen,
Az ellenség rajtunk kegyetlen,
Hova hajtsam te kívüled magam hirtelen -
Hova hajtsam te kívüled magam hirtelen?

Ne hagyd hejába könyhullásom,
Nem sok tőled én kívánságom;
Csak hogy szánjad, édes hazám, tőled válásom,
Csak hogy szánjad, édes hazám, tőled válásom.

AMOTT KEREKEDIK...

Amott kerekedik
Egy fekete felhő,
Abban tollászkodik
Egy fekete holló.

Várj meg holló, várj meg,
Hadd izenjek tőled,
Apámnak, anyámnak,
Jegybéli mátkámnak.

Könnyen megösmérhetd
Ennek háza táját;
Piros rózsák lepik
Aranyalma-fáját.

Gyémánt az ablakja,
Üveg az ajtaja,
Magának kék szeme,
Aranyszínű haja!

Ha kérdik hol vagyok?
Mondd meg, hogy rab vagyok,
A török udvarban,
Talpig vasban vagyok.

BOTLASZ VÉRSZOPÓ

Botlasz vérszopó s megcsalod
Magadat, ki azt gondolod,
Hogy büntetsz, ha ölsz engemet,
Halandó s romlott testemet.

Belől vagyon még más ember,
De nem árthat ennek ember;
Szabad, csendes, tökéletes
S távul tőle kínszenvedés.

Készülsz ily nagy dühösséggel,
Hogy a külső embert rontsd el;
E csak romló cserépedény
S igen könnyen töredékeny.

Sőt inkább, nossza légy rajta:
Vágjad, üsd, ha karod fogja,
Ki megáll belül s csúfolva
Bolondságodat tapodja.

Ezt bosszantsad, ezt csapdossad,
De bizony semmit nem ad rajtad.
Semmi szél ezt meg nem hajtja;
Térdét csak istennek hajtja.

FALUDI FERENC
1704-1779

FORGANDÓ SZERENCSE

Fortúna szekerén okosan ülj,
Úgy forgasd tengelyét, hogy ki ne dülj:
 Ha miben kedvezett,
 Ha szépen vezetett,
 Meg ne örülj.
Fortúna szekerén okosan ülj.
Jó kedve s kereke egyaránt jár:
Forgandó, változó: ma kinccsel vár,
 Holnap lenyomorit,
 És megint boldogít,
 Elhigyed bár:
Jó kedve s kereke egyaránt jár.
Érdemre nem tekint, szemtelen, vak:
Kire ma vont aranyt, holnap szűrt rak.
 Tudják, kik táborát,
 Lakták és udvarát,
 Sok nagy urak;
Érdemre nem tekint, szemtelen, vak.
Hol édes jó anyád, hol mostohád.
Dolgáról senkinek számot nem ad.
 Megbecsül, megaláz,
 Magasztal, legyaláz,
 Bút hoz reád;
Hol édes jó anyád, hol mostohád.

ÁNYOS PÁL
1756-1784

EGY BOLDOGTALANNAK PANASZAI A HALAVÁNY HOLDNÁL

Szomorú csillagzat! mely bús sugárokkal
Játszol a csendesen csergő patakokkal, -
Csak te vagy még ébren boldogtalanokkal,
Kiknek szívek vérzik s küzködik bajokkal;

Hallod, hogy sóhajtnak estvély homályában,
Midőn a természet szunnyadoz álmában.
Nincs álom ezeknek gyászos kunyhójában!
Eltűnt! Eltávozott boldogabb házában!

Ott egy temetőnek látom keresztjeit:
Bágyadt szél mozgatta ciprus-leveleit:
Oh! az árnyékozza soknak tetemeit,
Kik velem érezték az élet terheit! -

Egy fejr árnyékot szemlélek sírjából
Suhogva felkelni halottas honjából; -
Valyon nem lesz-e ez azoknak számából,
Kik, mint én, könnyeztek szívek fájdalmából?

Oh! bár felém jönne, nem félnék képétől;
Többet reménylenék borzasztó lelkétől,
Mint élő halandók szemfényvesztésétől,
Kiknek számkivetve vagyok kegyelmétől!

Jaj! de ismét eltűnt, ez is fut engemet!
Talán észrevette hullani könnyemet!
Oh! hát nincs már senki, aki nyögésemet
Hallaná, s enyhíteni akarná ügyemet?

Üss te boldog óra! amely inségemből
Ki fogsz szólítani ily sok gyötrelmemből!
Szakaszd ki e sebes szívet kebelemből!
S csinálj port agyagból-készített testemből!

Talán majd valaki jó sírom szélére!...
S akasztván egy darab fátyolt keresztjére,
Reá emlékezik barátja szívére, -
Egy könnyet gördítvén hideg tetemére!

BARÓTI SZABÓ DÁVID
1739-1819

EGY LEDŐLT DIÓFÁHOZ

Mely magas égnek szegezett fejeddel,
Mint király, állasz vala társaid közt:
Tégedet látlak, gyönyörű diófa,
Földre terítve?

Elszakadt testes derekad tövétől.
Csak kicsiny kéreg maradott kötésül,
Ágaidd csüggnék, levelid kivesznek,
Nedvek elhagyván.

Sorvadó kebled csecsemős gyümölcsit
Hasztalan szülvén, elereszti: hullnak
Ők, és nem tudván rövid életekről
Rendre kihalnak.

Annyi szélvészen diadalt nyerett fa!
Nemtelen porban hever a nemes dísz?
Ezt leendőnek lehetett-é valyon
Vélni felőled?

Senkinek kárán nem örült; sokaknak
Hűvös árnyékkal feles hasznót hajtó,
S kedvek', étkeddel kereső kegyes fa!
Mondd-sza, ki bántott?

Ah, minek kérdelem! szemeimbe tűnnek
Gyilkosid. Nem volt külerőszak: ott benn
Önmagadban volt megölő mirigyed,
S titkos elejtőd.

Im egész bélig gyökered kirágták
A gonosz férgek s az elett odúba
Hangyabolyt híttak! Mi nyüzsgöve járnak
Most is alattad!

Átkozott vendég! viperák szülötti!
Ah szerencsétlen fa! - Hazánk! szelíd ég!
Szűz virágjában tehetős karoddal
Tartsd meg örökké!

DAYKA GÁBOR
1768-1796

KESERGÉS

A csendes éj bús asszonya csillagos
Fejével intett, s a csecsemő korát
Felül nem élt királyi nappal
Anyja szelid kebelébe süllyedt.

A játszi Morpheus álmadozásival
Elszenderítő mákszemeit rokon
Kezekkel hinti széljel a lágy
Szunnyadozásnak eredt szemekre.

Halotti csendben fekszik az érező
Természet, és a nappali gondokat,
S a bút, s az élet aggodalmait
Megfeledő nyugalommal űzi.

Csak én panaszlom régi keservimet
Lengő homályban a könnyöletes
Echónak; - ah ő bánatimra
Itt rokon hangzatain felelget!

Csak nékem hullanak, fátyolos asszonya
A csendes éjnek gyöngyeid hasztalan!
Csak nékem! ah, mert jöni álmod
Harmatozó szemeimre tiltasz!

De nem sokára bús alakú, szelid
Testvéred immajd, a tehetős halál,
Int, és puhább álmra mindent
Átölelő kebelébe hajlok.

A RETTENETES ÉJ

A barna felleg szárnyain az éj
A földre borzasztó árnyékot hint,
A hold csillámló fénye beborúl,
Homályba sülyednek csillagjaink,
A záporral teljes köd megszakad,
S özönbe fojtja a természetet.
Nézd a gyilkos villám mint hempereg,
Mint csattogtatja mennykövét alá
A zordon ég. A pusztító tüzek
Hasítják a kősziklás bérceket.

Az öldöklő villámok fényinél
A halvány orca rettegést mutat.
Felrémül ágyából a jámbor,
S szentelt világgal űzi a halált.
Im újra csattan, és a gyenge szűz
Lelkét kedveltje karján hörgi ki. -
Tovább, tovább kérlelhetetlen ég!
Forgasd fel a rémült természetet,
S szegezd rám életoltó nyiladat!
De, jaj, megszűnt a gyilkos fergeteg,
A hold előjön a homály megől,
A csillagok halvány fényt hintenek,
Az ég derül. Rémitő éjtszaka!
Az - holnap ismét hajnalom hasad!

CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY
1773-1805

ÉDES KESERŰSÉG

Oh Cypria terhes igája!
Hogy kell magam adnom alája!
 Nyakamat vaslánca keríti,
 Szívem siralomba meríti.

Nem nyughatom, és csak epesztem
Magamat sírásnak eresztem,
 Éjjel szememet le sem zárván
 Siratom bal sorsomat árván.

Mint a szomorú egek éjjel
Sírnak mezeinkre le széljel,
 Hogy enyészvén a nap, az égnek
 Tetején sugári nem égnek.

Sírok, zokogok, keseregvén,
Könnyem kebelembe peregvén.
 Mint gerlice párja tavasszal.
 Nyögök ah, sok ezernyi panasszal.

Egek! óh egyedül tireátok
Kérést panaszolva bocsátok;
 Jaj! enyhítsétek emésztő
 Tűzemet, mert már megemészt ő.

Szánjátok, egek, nyavalyámat,
Könnyebbítsétek igámat,
 Enyhítsetek állapotomban,
 Én tömjént gyújtok azomban.

Te pedig, kegyes angyali lélek!
Ki miatt bús életet élek,
 Nézz e szívbéli sebemre,
 Tölts balzsamot árva fejemre.

Nézz erre galambi szemekkel:
Jobban gyógyítol ezekkel,
 Jobban egy gerliceccsókkal
 Mint minden sebrevalókkal. -

Ah! mézzel elegy keserűség!
És kinnal teljes gyönyörűség!
 Oh Cypria édes igája,
 Hogy kell nyakam adnom alája!

A PILLANTÓ SZEMEK

Ne kínozz, Lilla! újabb ostromokkal;
Ne hányd oly hasgató pillantatokkal
 Felém villám-szemed.
Az verte szívemet halálos sebbe,
Ne szórj, ne szórj újabb dsidákat ebbe,
 Kiméld meg éltetemet.
Nem látod-é? nem-é? miként zsibongnak
Az Ámorok, miként rajmódra dongnak
 Kökény szemed körül?
Ki kis nyilát belőle rám ereszti,
Ki ellobbant szövétnekét gerjeszti,
 Ki vesztemen örül.
Pillantatod szárnyára egy felüle,
Szívem titkos várába bérepüle,
 És ott helyet fogott.
Zászlót ütött reményem fő tornyába;
Mindent letiprott már parányi lába; -
 Halld csak - mint tombol ott.

A RÓZSABIMBÓHOZ

Nyílj ki, nyájasan mosolygó
 Rózsabimbó! nyílj ki már,
Nyílj ki: a bokorba bolygó
 Gyenge szellő csókja vár.
Nyílj ki, gyenge kerti zsenge:
 Hébe nektárt hint terád.
Szűz nyakadba Flóra gyenge
 Bársonyos palástot ad.
Oh miként fog díszesedni
 Véled e parányi kert!
Oh, hogy óhajtják leszedni
 Rólad ezt a drága szert! -
Hadd szakasszalak le, édes
 Rózsaszál: szép vagy te már.
Hej, ha meglát, hány negédes
 Hány kacér leányka vár?
Nem, nem! egy leány se nyissa
 Büszke füzőjét terád.
Ültetőd kedves Julissa
 Néked újabb kertet ad.

Ott kevélykedj bíboroddal,
Ékesebb bíborja közt!
Ott kevélykedj illatoddal
Kedvesebb illatja közt!

AZ ÉJ ÉS A CSILLAGOK

Éltemnek fényes horizonja
Dült borzadó setéteességre,
A búk mord éje gyászba vonja,
Több víg napom nem száll az égre. -
Két szép szemecskék engemet
Megvigasztalhatnak magok:
Üzzétek el hát éjemet
Ti, két halandó csillagok!

AZ ELEVEN RÓZSÁHOZ

Nincs tavasszal, nincs se nyáron,
Mint te, olyan rózsaszál:
Még nagyobb dísz nyerne Sáron,
Csak te ott virítanál.

Rózsaszínnel játszadoznak
Két virító arcaid,
Rózsamézzel harmatoznak
Csókra termett ajkaid.

Látta kellemid Cythere
Látta és irigykedett,
Hogy pirosuló lába vére
Képeden büszkélkedett.

Hófehér tekintetednek
Hajnalán nyílásba jött
Rózsaszálacsákák ferednek
Tiszta tejhabok között.

Szűz melyed fehér ölére
Ők is úgy mosolyganak,
Mint mikor rózsák tövére
Gyöngyvirágot raktanak. -

Rózsa vagy te, rózsa leszel,
Rózsa még a selymed is:
Jaj, de bezzeg kínra teszel,
Hogyha van tövisked is!

Rózsa! Engedd hadd heverjek
Éltető bokrodba már,
S édes árnyékodba nyerjek
Fészket én rideg madár.

A SZEPLŐ

Mint egy megért boróka,
Mely tiszta óra hullott;
Mint a delin fejező
Rózsába bútt bogárka:
Mint a korinti szőlő
A cukoros kalácson:
Ugy bársonyollik, oly szép,
Oly édes egy kerekded
Szeplőcske Lilla melyén.

Ez az a kies szigetke,
Amelybe a szerelmek,
Ha keble tengerének
Téjhabja közt fürödtek,
Enyelegve szárogatják
Hajok vizes aranyját,

Ti szóljatok, reája
Hult csókjaim! ha méltó
Dühödés-e Lilla melyén
Egy földi nimfa melyén
Imádni az hibát is?

A TIHANYI ECHÓHOZ

Oh Tihanynak riadó leánya!
Szállj ki szent hegyek közül
Im kit a sors eddig annyit hánya,
Partod ellenébe ül.
Itt a halvány holdnak fényén
Jajgat és a sír elpusztult reményén
Egy magános árva szív.

Míg azok, kik bút bajt nem szenvednek
A boldogság karjain,
Vigadoznak a kies Fürednek
Kútfején és partjain;
Addig én itt sírva sirok,
És te, Nympha! a mit én nem birok,
Verd ki zengő bérceden.

Zordon erdők, durva bércek, szirtok!

Harsogjátok jajjaim!

Tik talám több érzéssel birtok,

Mintsem embertársaim,

Kik keblekből számkivetnek,

És magok közt csúfra emlegetnek

Egy szegény boldogtalant.

Akik hajdan jóbarátim voltak

Még felkölték ellenem,

Üldözőim pártjához hajoltak:

Oh! miket kell érzennem,

Amidőn már ők is végre

Úgy rohannak rám, mint ellenségre.

Bár hozzájuk hív valék.

Nincsen, a ki lelkem vigasztalja

Oly barátim nincsenek:

Vállat rándít, aki sorsom hallja;

Már elhagytak mindenek.

Nincsen szív az emberekbe:

Hadd öntsem ki hát vas kebletekbe

Szívem bús panaszszait.

Lilla is, ki bennem a reménynek

Még egy élesztője volt,

Jaj, Lillám is a tyrann törvénynek

S a szokásnak meghódolt.

Hogy vagy most te, áldott lélek?

Én ugyan már elhagyatva élek

A tenger kínok között.

Oh van-é még egy Erémi szállás,

Régi barlang, szent fedél,

Melyben egy bölcs csendes nyugtot, hálást

E setét hegyekben lél?

Hol csak egy kő lenne párna,

Hol sem ember, sem madár nem járna,

Mely megháborítana.

Abban gondolom, hogy semmi jussal

Ellenkezni nem fogok,

Hogyha én egy megvetett virtussal

Itt egy kőben helyt fogok.

S e szigetnek egy szögében,

Mint egy Rousseau Ermenonvillében,

Ember és polgár leszek.

Itt tanulom rejtek érdememmel

Ébresztgetni lelkemet.

A természet majd az értelemmel

Bölcsőbbé tesz engemet.

Távol itt, egy más világban,
Egy nem esmért szent magánosságban
Könnyezem le napjaim.

Itt halok meg. E setét erdőben
A szomszéd pór eltemet.
Majd talán a boldogabb időben
Fellelik sírhelyemet:
S a mely fának sátorában
Áll együgyű sírhalmom magában
Szent lesz tisztelt hamvamért.

SIRALOM

Gerliceként nyögdécselek,
Vigasztalást már nem lelek
Nálad nélkül, mintegy árván.
Kietlen pusztákon járván.

Nékem pedig bú, siralom
Szerelmemért a jutalom;
Miolta azt elvesztettem
Akiért élni szerettem

Gyászra dűlt éltem hajnala:
Boldogságom szép angyala!
Várhatom-é valahonnan,
Hogy megvigasztalsz újonnan? -

Ah! örök gyászt szerze nékem
Elrablott gyönyörűségem.
Más lett boldoggá általa,
Ki az én reményem vala.

Kiáltozom fünek, fának,
Kedves nevét itt Lillának:
Ő pedig ül más ölébe,
S nem is jutok tán eszébe.

Halavány hold bús világa!
Te légy kínom bizonyosága;
Te sok álmatlan éjjelem
Együtt virrasztottad velem.

Süss kedvesem ablakára,
Hints lágy álmot szemhéjára;
Hogy a bájoló szerelem
Párnáján álmodjék velem.

Te pedig, oh kedves kellő.
Álomhozó esti szellő!
Legyezd gyengén angyalomat
S ejtsd melyére egy csókomat.

A REMÉNYHEZ

Földiekkel játszó
Égi tünemény,
Istenségnek látszó
Csalfa, vak Remény!
Kit teremt magának
A boldogtalan,
S mint védangyalának
Bókol úntalan. -
Síma száddal mit kecsegtetsz?
Mért nevetsz felém?
Kétes kedvet mért csepegtetsz
Még most is belém?
Csak maradj magadnak!
Biztatóm valál;
Hittem szép szavadnak:
Még is megcsalál.

Kertem narciszokkal
Végig ültetéd;
Csörgő patakokkal
Fáim éltetéd;
Rám ezer virággal
Szórtad a tavaszt,
S égi boldogsággal
Fűszerezted azt.
Gondolatim minden reggel
Mint a fürge méh,
Repkedtek a fris meleggel
Rózsáim felé.
Egy hiát esmértem
Örömmnek még:
Lilla szivét kértem;
S megadá az ég.

Jaj de fris rózsáim
Elhervadtanak;
Forrásim, zöld fáim
Kiszáradtanak;
Tavasom, vígságom
Téli búra vált;
Régi jó világom
Méltatlanra szállt.

Oh! csak Lillát hagytad volna,
Csak magát nekem:
Most panaszra nem hajolna
Gyászos énekem.
Karja közt a búkat
Elfelejténém,
S a gyöngykoszorúkat
Nem irigyleném.

Hagyj el, oh Reménység!
Hagyj el engemet;
Mert ez a keménység
Úgy is eltemet.
Érzem, e kétségbe
Volt erőm elhagy,
Fáradt lelkem égbe,
Testem földbe vágy.
Nékem már a rét hímetlen,
A mező kisült,
A zengő liget kietlen,
A nap éjre dült. -
Bájos lágy trillák!
Tarka képzetek!
Kedv! Remények! Lillák!
Isten véletek!

A BÚKERGETŐ

Ha szíhatok borocskát,
A gondjaim csucsúlnak.
Ki boldogabb halandó
Mint aki nem sohajtoz?
Ki boldogabb magamnál?
Hej, vízivók! be sűrű
Pocsolyába foly világtok!

Szép volt Fileta, s ifjú,
Szerелеm s dalok barátja;
De béka módra zengett,
Csigaként tudott szeretni,
Bámúlsz-e? - Vízivó volt. -
Hej víziszák! be sáros
Elmétek és világtok! -

Kancsót fiú! veszendő
Ez élet, és előlünk
Mint egy palack bor elfogy.
Hát kurta napjainkból
Hányat lelopnak a bók!

Mért bokrosítsam a bajt?
Miért fogyasszam éltem,
Míg a gohér virágzik?
Iszom, ha szívem örvend,
Iszom, ha bánat éri;
S ha szíhatok borocskát
A gondjaim csucsúlnak.

A MAGÁNOSSÁGHOZ

Áldott magánosság, jövel! ragadj el
Álmodba most is engemet;
Ha mások elhagyának is, ne hagyj el,
Ringasd öledbe lelkemet.
Öröm nekem, hogy lakhelyedbe szálltam,
Hogy itt Kisasszondon reád találtam,
E helybe' andalogni jó,
E hely poétának való.

Itt a magános völgybe' és cserében
Megfrisselő árnyék fedez,
A csonka gyertyának mohos tövében
A tiszta forrás csergedez.
Két hegy között a tónak és pataknak
Nymphái kákasátorokban laknak;
S csak akkor úsznak ők elő,
Ha erre bölcs, s poeta jó.

A lenge hold halkkal világosítja
A szőke bikkfák oldalát,
Estvéli hús álommal elborítja
A csendes éjnek angyalát.
Szelid magánosság! az ily helyekben
Gyönyörködöl s mulatsz te; ah ezekbe
Gyakran vezess be engemet,
Nyugtatni lankadt lelkemet.

Te a királyok udvarát kerülöd,
Kerülöd a kastélyokat;
S ha bévetődsz is, zsibbadozva szülöd
Ott a fogyasztó gondokat.
A félelem s a bú vad únalommal
Csatáznak ott a tiszta nyúgalommal,
A nagy világ jótétedet
Nem tudja, s útál tégedet.

Óhajtoz a fösvény, de gyötrellemmel
Goromba lelkét bünteted;
A nagyravágyót kérkedő hiszemmel
A lárma közzé kergeted.

Futsz a csatázó trombiták szavától,
Futsz a zsibongó városok falától:
Honnyod csupán az érező
Szív, és szelíd falu s mező.

Mentsvára a magán szomorkodónak
Csak a te szent erődbe' van,
Hol biztatásit égi szónak
Hallhatja a boldogtalan.
Te azt, ki megvetette a világot,
Vagy a kinek már ez nyakára hágott,
Kiséred és ápolgatod;
Magát magával biztatod.

Te szüled a virtust, csupán te tetted
Nagygyá az olyan bölcseket,
Kiknek határtalanra terjegetted
Testekbe kisdéd lelkeket.
Tebenned úgy csap a poeta széljel,
Mint a sebes villám sötétes éjjel;
Midőn teremt új dolgokat
S a semmiből világokat.

Oh kedves istenasszony! én is érted
Gyakorta mint sohajtozom,
Mert szívemet baráti módra érted
Midőn veled gondolkozom.
Ártatlanúl kecsegtetel magadba,
Nincs tettetés sem csalfaság szavadba,
Hív vagy, nem úgy mint a mai
Színes világ barátai.

Lám mely zavart lármák között forognak
A büszke lelkek napjai,
Kőről kövekre görgenek, zajognak,
Mint Rajna bukkánásai -
De ránk mikor szent fátyolid vonúlnak:
Mint éji harmat, napjaink lehúlnak,
Tisztán, magába, csendesen:
Élünk, kimúlunk édesen.

Sőt akkor is, mikor szemem világán
Vak kárpitot sző a halál;
Ott a magánosság setét világán
Behullt szemem reád talál.
Síromba csak te fogsz alá követni,
A nemtudás kietlenén vezetni;
Te lészel ah! a sírhalom
Völgyén is őrzőangyalom.

Áldott magánosság! öledbe ejtem
Ottan utolsó könnyemet,
Végetlen álmaidba elfelejtem
Világi szenvedésemet,
Áldott magánosság! te légy barátom.
Mikor csak a sír lesz örök sajátom.
De ez napom mikor jön el? -
Áldott magánosság, jövel!

SZEGÉNY ZSUZSI, A TÁBOROZÁSKOR

Estve jött a parancsolat
Violaszín pecsét alatt.
Egy szép tavaszi éjtszakán
Zörgettek Jancsim ablakán.

Épen akkor vált el tőlem,
Vígán álmodott felőlem,
Kedvére pihent ágyában,
Engem ölelvén álmában,

Mikor bús trombitaszóra
Ülni kellett mindjárt lóra.
Elindulván a törökre;
Jaj! talán elvált örökre!

Sírva mentem kvártélyáig,
S onnan a kertek aljáig.
Indult nyelvem bús nótára
Sírva gerlice módjára.

Csákóját könnyel öntöztem,
Gyász pántlikám rákötöztem;
Tíz rózsát hintek lovára,
Százannyi csókot magára.

A lelkem is sírt belőlem
Mikor búcsút veve tőlem:
„Isten hozzád!” többet nem szólt,
Nyakamba borúlt s megcsókolt.

TŰDŐGYULADÁSOMRÓL

Fenn lengő hold! nézd mind kínlódom,
Mondd meg nekem, hol fekszem én?
Ágy-é, amelyben hánykolódom,
Nem! - Csónak ez, mely jaj a kétes
Remény és biztos félelem,
S az élet és halál setétes
Hullámjain lebeg velem.

Fojtó siroccóknak hevétől
Asznak tüdőhólyagjaim,
S a kriptának fagyos szelétől
Borsódnak minden tagjaim.
Szívem megett egy láthatatlan
Kéznek nyíla bélőve áll,
S melyem csontboltján irgalmatlan
Sarkával rugdos két halál.

Hová ütődöm az habokba?
Hajh! mely szörnyű hányattatás!
Most a cupressusos partokba
Hol rémlet ül s jéghallgatás!
Majd a túlsó part lejtőjébe,
Honnan barátság szózatit
Hallok a platánok berkébe,
S örömszerszámok hangzatit.

Innen savanyú ázótyokkal
Pusztás barlangok fojtanak;
Amonnan kerti balzsamokkal
Hígabb szellők újítanak.
Fúlok, lehellek; fázom, gyúlok,
Vagy egy kivégez már, vagy más,
Ájulok, érzek, és ocsúlok:
Haj! mely szörnyű hányattatás!...

Ki vagy te, ki hószin leplekbe
Felém mosolyogva közelítsz,
S a partról e szagos berekbe
Áldott jobboldon felsegítség?
Te, földi biztossa az égnek:
Arany gyógyulás! Te a nagy
És bölcs teremő tehetségnek
Halandó leánya! te vagy.

Te illeted rózsás újjoddal
Melyemnek rokkant boltjait
S elindítád pillantásoddal
Az élet dobbanásait.
Már lelkem új phoenix módjára
A lángok között éldelez;
S gyengült újjom pattanására
Kis lantom újra zengedez.

De te repülsz? - mind tűnnek - mennek
Minő derülés ez, nagy ég?
Sándorffym ül ágyamnál... s ennek
Köszönhetem hogy élek még?
Zendülj, echózz, esti csendesség!
A hála engem dalra ránt.
Telj bé; kettős szent kötelesség
Az orvos és barát eránt!

KAZINCZY FERENC
1759-1831

A SZONETT MUZSÁJA

Mint a szerelmes járja táncosával
Menüetje keccsel teljes lépteit,
S igézi a szála torlott rendeit
Enyelgő vissza-s vissza-fordultával:

Honom-Ausonia narancsgallyával
Körülövedzve főm szög fűrtjeit,
Úgy járom én a dal lejtéseit,
A négyest összefűzve hármásával.

Borág köríti mostan homlokom;
Ott, hol Tokaj nyújt nektárt istenének,
Víg szárnyakon kél a nem-hallott ének.

E szép vidék lőn kedves birtokom;
Egy új Tibull itt megdicsőített engem,
S én ötet és hölgyét örökre zengem.

BOR MELLETT

Életem fut, s nemsokára
Már e szép kor elrepül;
Érzem, messze nincs határa,
S majd komor telére dül;
De borral, sebes tollának
Lépvesszőket hányhatok;
Bort hamar, bort! elmúltának
Ha iszom, kacaghatok.

Még most, hála istenimnek!
Kelyhem bátran forgatom;
Még most, hála istenimnek!
Lollimat csókolhatom.
Még nincs aki elfogassa
Gyanúba vett levelem,
Nincs aki tudakoztassa,
Ki sziszeg titkon velem.

Lányka, jer, jer, mártsd rózsádat
Kelyhem édes nedvibe,
Fonjad azt, s mellpántlikádat
Homlokom vig fűrtibe.

Ingereld szám szomjuságát,
S ah, éreztessed velem,
Éltemnek fő boldogságát
Hogy csak kebledben lelem.

BERZSENYI DÁNIEL
1776-1836

A MAGYAROKHOZ

Romlásnak indult hajdan erős magyar!
Nem látod, Árpád vére miként fájul?
Nem látod a bosszús egeknek
Ostorait nyomorúlt hazádon?

Nyolcz századoknak vérzivatarja közt
Rongált Budának tornyai állanak,
Ámbár ezerszer vak tüzedben
Véreidet, magadat tiportad.

Elszórja, hidd el, mostani veszni tért
Erkölcöd; undok vípera-fajzatok
Dúlják fel e várt, mely sok ádáz
Ostromokat mosolyogva nézett.

Nem ronthatott el tégedet egykoron
A vad tatár khán xerxesi tábora,
S világot ostromló töröknek
Napkeletet leverő hatalma;

Nem fojthatott meg Zápolya öldöklő
Századja, s titkos gyilkosaid keze:
A szent rokon vérben füresztő
Visszavonás tüze közt megálltál:

Mert régi erkölcs, spártai férfikar
Küzdött s vezérelt fergetegid között;
Birkózva győztél, s Herkulesként
Ércbuzogány rezegett kezeden.

Most lassu méreg, lassu halál emészt.
Nézd: a kevély tölgy, melyet az éjszaki
Szélvész le nem dönt, benne termő
Férgek erős gyökerit megőrlik,

S egy gyenge szélről földre terítettik!
Így minden ország támasza, talpköve
A tiszta erkölcs, mely ha megvész,
Róma ledül s rabigába görbed.

Mi a magyar most? - Rút sybarita váz.
Letépte fényes nemzeti bélyegét,
S hazája feldúlt végfalából
Rak palotát heverőhelyének;

Elődeinknek bajnoki köntösét
S nyelvét megúnván, rút idegent cserélt,
A nemzet örlelkét tapodja,
Gyermeki báb puha szíve tárgya.

Oh! más magyar kar mennyköve villogott
Atilla véres harczai közt, midőn
A félvilággal szembe szállott
Nemzeteket tapodó haragja.

Más néppel ontott bajnoki vért hazánk
Szerzője Árpád a Duna partjain.
Oh! más magyarral verte vissza
Nagy Hunyadink Mahomet hatalmát!

De jaj, csak így jár minden az ég alatt!
Forgó viszontság járma alatt nyögünk
Tündér szerencsénk kénye hány vet,
Játszva emel s mosolyogva ver le.

Felforgat a nagy századok érckeze
Mindent: ledült már a nemes Ílion,
A büszke Karthago hatalma,
Róma s erős Babylon leomlott.

A FELKÖLT NEMESSÉGHEZ

A szombathelyi táborban

1797

Él még nemzetem Istene!
Buzgó könnyeimen, szent Öröm, ömledezz!
Állsz még, állsz, szeretett hazám!
Nem dőlt még alacsony porba nemes fejed!
Méltán búslakodám előbb,
Hogy hérósz eleid nyomdokiból kitérsz,
S régen félt veszedelmidet
Rád húzzák netalán majd buta korcsaid.
Hála! mást mutat e sereg,
Mely most, régi magyar módra, nyeregben ül.
Nem szállt Trója alá soha
Ily szép spártai had, sem Hunyadink kevély
Zászlóit nem emelte volt
Rettentőbb hadi nép Bécs letörött falán.
Csak sast nemzenek a sasok
S nem szül gyáva nyulat Núbia párduca.
Thétis nagy fia nem maradt
Chíronnál, mikoron kardra veté szemét.

Árpád vére se hűlhet el,
Ámbár rég heverész a puha pamlagon.
Nézd: most felköti fegyverét,
Csákóján lobogó kolcsag emelkedik.
Buzdító katonás ruhát
Öltvén, lelke nemes lángja kigerjedez,
Majd kardjára felesküszik,
Mindent ront s megemészt, mint heves Afrika
Búsult tigrise, amidőn
Ordít kölykeiért s körme viaskodik.

Majd felkelnek alattad is,
Oh József! nagyanyád Trézia bajnoki.
S bátran méggy, szeretett vezér,
A jégálpeseken s Ádria öblein.
E nép nem gyülevész csoport,
Nem rabbérbe emelt bús buzogányt keze.
Önként áldoz ez életet,
S horgas kardja kövér hantaiért hasít.
Míglen hősi bibor süveg
Tündöklék fejedén, Hunnia csillaga,
Eszterházy, dicső magyar!
Míg győző eleid pallosa combodon
Csattog: győzni fog a magyar,
S Andrásnak ragyogó napja le nem menend.

A KÖZELÍTŐ TÉL

Hervad már ligetünk, s díszei hullanak.
Tarlott bokrai közt sárga levél zörög.
Nincs rózsás labyrinth, s balzsamos illatok,
Közt nem lengedez a Zephyr.

Nincs már symphonia, s zöld lugasok között
Nem bűg gerlice, és a füzes ernyein
A csermely violás völgye nem illatoz,
S tükrét durva csalét fedi.

A hegy boltozatán néma homály borong.
Nektárthysusain nem mosolyog gerezd.
Itt nem rég az öröm víg dala harsogott:
S most minden szomorú s kiholt.

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
S minden míve tűnő szárnya körül lebeg:
Minden csak jelenés: minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejts, enyész.

Lassanként koszorúm bimbaja elvirít,
Itt hagy szép tavaszom: még alig ízleli
Nektárját ajakam, még alig illetem
Egy-két zsenge virágait:

Itt hágy, s vissza se tér majd gyönyörű korom.
Nem hozhatja fel azt több kikelet soha!
Sem béhunyt szememet fel nem ígézheti
Lollim barna szemöldöke!

OSZTÁLYRÉSZEM

Partra szállottam. Levonom vitorlám.
A szelek mérgét nemesen kiálltam.
Sok Charybdis közt, sok ezer veszélyben
Izzada orcám.

Béke már részem, lekötöm hajómat,
Semmi tündérkép soha fel nem oldja.
Ó te, elzárt hely; te fogadd öledbe
A heves ifjút!

Bár nem oly gazdag mezeim határa
Mint Tarentum vagy gyönyörű Larissa,
S nem ragyog szentelt ligetek homályin
Tiburi forrás:

Van kies szőlőm, van arany kalásszal
Biztató földem: szeretett szabadság
Lakja hajlékom. Kegyes istenimtől
Kérjek-e többet?

Vessen a végzet valamerre tetszik,
Csak nehéz szükség ne zavarja kedvem:
Mindenütt boldog megelégedéssel
Nézek az égre!

Csak te légy vélem, te szelid Caména!
Itt is áldást hint kezed életemre,
S a vadon tájék kiderült virány lesz
Gyenge dalodra.

Essem a Grönland örökös havára,
Essem a forró szerecsenhomokra:
Ott meleg kebled fedez, oh Caména,
Itt hűves ernyőd.

FOHÁSZKODÁS

Isten! kit a bölcs lángesze fel nem ér,
Csak titkon érző lelke óhajtva sejt:
Léted világít, mint az égő
Nap, de szemünk bele nem tekinthet.

A legmagasb menny s aether Uránjai,
Melyek körülted rendre keringenek,
A láthatatlan férgek, a te
Bölcs kezeid remekelt csudái.

Te hoztad e nagy Minden ezer nemét
A semmiségből, a te szemöldököd
Ronthat s teremthet száz világot,
S a nagy idők folyamit kiméri.

Téged dicsőít a Zenith és Nadír,
A szélveszek bús harca, az égi láng
Villáma, harmatcsepp, virágszál
Hirdeti nagy kezed alkotását.

Buzgón leomlom színed előtt, dicső!
Majdan, ha lelkem záraiból kikél,
S hozzád közelb járulhat, akkor
Ami után eped, ott eléri.

Addig letörlöm könnyeimet, s megyek
Rendeltetésem pályafutásain,
A jobb s nemesb lelkeknek útján,
Merre erőm s inaim vihetnek.

Bizton tekintem mély sirom éjjelét!
Zordon, de oh nem, nem lehet az gonosz,
Mert a te munkád: ott is elszórt
Csontjaimat kezeid takarják.

A TAVASZ

A tavasz, rózsás kebelét kitárva,
Száll alá langyos levegőn mezőnkre.
Balzsamos fürtjén Zephyrek repesnek
S illatot isznak.

Alkotó aethert lehel a világra,
Melyre a zárt föld kipihenve ébred;
Számptalan létek lekötött csirái
S magvai kelnek.

Flóra zsenget nyujt mosolyogva néki,
Nyomdokin rózsák s violák fakadnak,
A vidám Tréfák, Örömek, Szerelmek
Lejtnek utána.

Én is üdvezlő dalomat kiöntöm,
S egy virágbimbót tűzök, édes Emmim,
Gyenge melledhez: valamint te, oly szép,
S mint mi, mulandó!

A SZERELEM

Mi a földi élet s minden ragyogványa,
Nélküled, oh boldog szerelem érzése?
Tenger, melyet ezer szélvész mérge hánya,
Melynek meg nem szűnik háborgó küzdése.

India kincsével légyen tömve tárod,
S Caesar dicsősége ragyogjon fejedén:
Mit ér? ha vágyásid végét nem találod,
S nem lel szíved tárgyat, hol megelégedjen.

De te, édes érzés, egek szent magzatja!
Az emberi lelket betöltöd egészen,
Bájosnak ereje az égbe ragadja
S a halandó porból egy félisten lészen.

Te a Szerencsének játékát neveted,
Mert hatalma néked semmit nem ad s nem árt;
A nagyság álképét mint bábót elveted,
S nem szab semmi földi erő néked határt.

Mosolyogva rohansz te habnak és lángnak:
Meg nem rémít ég föld reád rohanása;
Te a bús koporsót menyasszonyi ágynak
Nézed s elenyészik rettenetes váza.

Te a szegénységnek mohos kalyibáját
Márvány palotává tudod változtatni,
S mezei gyümölcscsel rakott asztalkáját
A mennyei nektár-illatban úsztatni.

Tegyen mást boldoggá a sors csalfa kénye:
Nékem te légy dajkám s ápolóm, Szerelem!
Zöld myrtuszoszorúd pályám szép reménye,
S könnyel ázott kendőd légyen szemfedelem.

Légyen álom, légyen bíró
Bátran megyek elébe,
Mint egy elfáradt utazó
A vadon enyhelyébe.
Mert ha bíró: nem furdal vád,
Mert ha álom: nyugalmat ad,

Ember voltam, csak gyarlóság
Létem fényes bélyege,
Ha virtusom nem hiúság,
Forró vérem melege,
Ha szívem nemesebben vert,
Önmagában méltó bért nyert.

Sirjak-e hogy életemet
Jól használni nem tudtam,
S legkisebb ösvényimet
Álmodozva folytattam?
Ha ezt újra elkezdhetném:
Ismét a múltat követném.

Az ifjúság örömeit
Lelkesedve öleltem,
De szívem szebb ösztöneit
Soha bé nem tölthettem.
Ithakám partját elértem:
S ah hazámra nem ismertem!

Úgy éltem, hogy életemet
Visszaélni ne bánnám,
Úgy éltem, hogy életemet
Végezni ne fájlalnám,
Megcsókolgattam rózsáját,
Megizzadtam vaspályáját.

Láttam a mosolygó tavaszt,
Láttam az égető nyárt,
Láttam minden időszakaszt,
S minden földi láthatárt:
Ha örök időket élnék,
Ezeknél többet nem érnék.

Tűnő éltem rövidségét
Én tehát nem síratom,
S a jövőendő kétes képét
Előre nem borzadom.
Minden kornak van Istene,
Nem zúgolódom ellene,
S kebelembe marasztom.

LEVÉLTÖREDÉK BARÁTNÉMHOZ

Ne kérdezd, barátném! mint töltöm időmet,
S távolléted alatt kedvem miben lelem?
Tudod, elvesztettem édes enyelgőmet,
Tudod, magam vagyok, mert te nem vagy velem.

Lefestem szüretem estvéli óráit,
Ha már cselédimet nyugodni ereszttem.
És csak alig hallom a vígság lármáit.
Agg diófám alatt tüzetemet gerjeszttem.

Leplembe burkolva könyökömre dülök,
Kanócom pislogó lángjait szemlélem,
A képzelődések álmába merülök,
S a lelkesedésnek szent óráit élem.

Az őszibogárnak busongó hangjai
Felköltik lelkemnek minden érzéseit,
S az emlékezetnek repdező szárnyai
Visszahozzák éltem eltűnt örömeit.

Életem képe ez. - Már elestvéledtem,
Béborult az élet vídám álorcája!
Még két mulatótárs van ébren mellettem!
A szelíd szerelem hamvadó szikrája,
S bús melancholiám szomorgó nótája.

A TEMETŐ

Elrémülve tekint, oh temető, reád
A tündér hatalom s a ragyogó dagály.
Látásodra szemek vázai s a világ
Álorcái lehullanak.

Te a durva tyrann bíborit elveted,
Mint a koldus utált élete terheit,
S a szent emberiség jussa szerint nekik
Egy rangot s nyugodalmat adsz.

A kit szíve emészt s elhagya a remény,
Annak még te reményt adsz s magas enyhülést.
Jer, adj nékem is, adj! ím leereszkeDEM
Szentelt hantodon s álmodok.

Mit? s hát kell-e nekem álmodozás, remény?
Agyváz altat-e vagy pólyadal engemet?
Oh ismerem ezen phantomi lét körét
S nem szédül küszöbén fejem!

Minden szálfű, virág, melyre tekintek itt,
Érző szív vala, mely ömlede mint enyim:
Minden porszem úgy élt, úgy szeretett, örült
Mint e gerjedező kebel!

Minden kődarabon, melyre szemem vetem,
A nagy Persepol és Palmyra képe int:
Látom Theba kevély tornyait omlani
S a márvány Babylon falát.

Látom, hangyabolyi míveidet, világ!
Mint szórja s temeti a nagy Örök' keze,
Látom, hangyasereg! mint tusakodsz s tolongsz
Sírod partjain és porán.

Jertek, bámulatos bajnokok és nagyok!
S ti, kik nem meritek nézni az elmúlást,
És ti porba-nyögők, jertek ide s velem
Élni s halni tanuljatok.

KÖLCSEY FERENC
1790-1838

GÉNIUSZ SZÁLL

Génusz száll az énekes mellébe,
Mely szelíden ömlő dalra hív:
Elmerülvén lantja zengzetébe
Sziveket ragadni égi mív!
Mint Zephyr lágy szárnya zúg fölettünk,
Bükkje sátorából szép dala,
S Hesperidák kertjeként mellettünk
Rózsaberkek nyílnak általa.

Gyűl s borong az érzelem reája
Fellepként, mely nyári napra jó;
Felderül a gondolat fáklája,
S mint szivárvány, a dal áll elő;
S fénykörének messze csillogtában,
A merengve néző szem előtt,
Ég ragyogva színes pompájában,
Melyet égi sugarakból szőtt.

Boldog, akit isteneink szeretnek
És teremő szellem ajkán leng,
S karja közt a nyájas képzeletnek
Ideálok bájhonába reng!
Századokká nyúl ki pillantatja,
S felderül a kétes messzeség,
Enyhe fényt kap a bú csillagzatja
S Hesperusként rózsaszínben ég.

Istenülő! földi szellemében
Gúnyol a gőg téged álnokúl,
Vesd meg őtet lelked szép hevében:
Álragyogvány fénye, mely kimúl.
S szállj királyi sasként égi pályán,
Szárnyaidnak nyíl szokatlan út,
S homlokodra, túl a föld homályán,
Nyersz jutalmul csillagkoszorút.

HIMNUSZ

A magyar nép zivataros századaiból.

Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőséggel,
Nyujts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel;
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Megbünhődte már e nép
A multat s jövőndőt!

Őseinket felhozád
Kárpát szent bércére,
Általad nyert szép hazát
Bendeguznak vére.
S merre zúgnak habjai
Tiszának, Dunának,
Árpád hős magzatjai
Felvirágozának.

Értünk Kunság mezein
Ért kalászt lengettél,
Tokaj szőlővesszein
Nektárt csepegtettél.
Zászlónk gyakran plántálád
Vad török sáncára,
S nyögte Mátyás bús hadát
Bécsnek büszke vára.

Hajh, de bűneink miatt
Gyult harag kebledben,
S elsujtád villámidat
Dörgő fellegedben,
Most rabló mongol nyilát
Zúgattad felettünk,
Majd töröktől rabigát
Vállainkra vettünk.

Hányszor zengett ajkain
Ozmán vad népének
Vert hadunk csonthalmain
Győzedelmi ének!
Hányszor támadt tenfiad
Szép hazám, kebledre,
S lettél magzatod miatt
Magzatod hamvvedre?

Bujt az üldözött, s felé
Kard nyul barlangjában,
Szertenézett s nem lelé
Honját a hazában,

Bércre hág és völgybe száll.
Bú s kétség mellette,
Vérözön lábainál,
S lángtenger felette,

Vár állott; most kőhalom;
Kedv s öröm röpkedtek:
Halálhörgés, siralom
Zajlik már helyettek.
S ah, szabadság nem virul
A holtnak véréből,
Kinzó rabság könnye hull
Árvánk hó szeméből,

Szánd meg Isten a magyart
Kit vészek hányának,
Nyujts feléje védő kart
Tengerén kinjának.
Balsors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
Meggöndözte már e nép
A multat s jövőndőt!

BORDAL

Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Úgy is hol kedvre,
Úgy is hol búra
Fordul az élet.
Kedved a jó bor
Jobban éleszti,
Búdat a jó bor
Messze széleszti
S elmúlat véled.

Minden por, álom,
S füst e világon;
Mi haszna gázol
A boldogságon
A hír barátja?
Ha dob riadt a
Harc reggelére,
Patakban omlik
Hullámozó vére,
S bérét más látja.

Békételen, bús,
Senyved magába,
Kétség s remény közt
Vár s fél a kába
Percet s esztendőt.
Miért törődöl
Szűk életeddel?
Napod ma mit nyújt
Köszönve tedd el,
S hagyd a jövődöt.

Reggel vagy este
Szélben vagy csenddel
Eljön magától
Sorsod mit rendel:
Miként nyár és tél.
Ernyőt keress, ha
Készül borúlni,
Szenvedj, ha nem tudsz
Hová vonulni:
Fordúlhat a szél.

Éld a jelenlét
Percét s óráját,
Együtt lefutja
Jó s rossz pályáját,
S együtt húny véled.
Igyunk derűre.
Igyunk borúra,
Úgy is hol kedvre,
Úgy is hol búra
Fordúl az élet!

VANITATUM VANITAS

Itt az írás, forgassátok
Érett ésszel, józanon,
S benne feltalálhatjátok
Mit tanít bölcs Salamon:
Mikép széles e világon
Minden épül hitványságon,
Nyár és harmat, tél és hó,
Mind csak híjába való!

Földünk egy kis hangyafészek,
Egy perc-hozta tünemény;
A villám és dörgő vészek
Csak méhdongás, s bolygó fény;

A történet röpülése
Csak egy sóhajtás lengése;
Pára minden pompa s ék:
Egy ezred egy buborék.

Sándor csillogó pályája
Nyúl vadászat, őzfutás;
Etele dúló csordája
Patkánycsoport, foltdarázs;
Mátyás dicső csatázási,
Napoleon hódítási,
S waterlooi diadal:
Mind csak kakasviadal.

A virtus nagy tűneményi
Gőz, mit hagymáz lehele;
A kebel lángérzeményi
Vértolulás kínjele;
A vég, melyet Sokrat ére,
Cátónak kihulló vére,
S Zrínyi Miklós szent pora:
Egy bohóság láncsora.

És ti bölcsek, mit hozátok
Ami volna szép s jeles?
Mámor bírta koponyátok
Plato s Aristoteles.
Bölcselkedő oktalanság,
Rendbe fűzött tudatlanság,
Kártyavár s légállítvány
Mindenféle tudomány,

Demosthen dörgő nyelvével
Szitkozódó halkufár;
Xenophon mézbeszédével
Rokka közt mesére vár;
Pindar égi szárnyalása
Forró hideg dadogása;
S Phidias amit farag,
Berovátkolt kődarab.

Mi az élet tűzfolyása?
Hulló szikra melege,
A szenvedelmek zúgása?
Lepkeszárny fergetege.
Kezdet és vég egymást éri,
És az élet hű vezéri,
Hit s remény a szűk pályán
Tarka pára s szivárvány,

Holdvilág csak boldogságunk,
Füst a balsors, mely elszáll,
Gyertyaláng egész világunk,
Egy fúvallat a halál,
Vársz hírt s halhatatlanságot?
Illat az mely tölt virágot,
És a rózsát, ha elhull,
Még egy perccel éli túl.

Hát ne gondolj e világgal,
Bölcs az, mindent ki megvet,
Sorssal, virtussal, nagysággal
Tudományt, hírt s életet.
Légy mint szikla rendületlen
Tompá, nyugodt, érzetlen,
S kedv emel vagy bú temet,
Szépnek s rútnek hunyj szemet.

Mert mozogjon avvagy álljon
E parányi föld veled,
Lengjen fényben, vagy homályon
Hold és nap fejünk felett,
Bárminő színben jelentse
Jöttét a vándor szerencse:
Sem nem rossz az, sem nem jó:
Mind csak hijába való!

HOLDHOZ

Hold, szelid hold, felhőd kárpitjában
Sokszor könnyes szemmel néztelek,
Képét látám arcod sugarában,
Sohajtási voltak a szelek.
Karjaim kinyíltak, hő keblemre
Hogy szorítsam a szép ideált,
Ah de halhatatlan gyötremre
A hevülő megcsalatva állt!

Vágyaimtól gerjedő reményem
Őt nyomozza most is szüntelen,
Ah de közben elborúlt ösvényem
Tévedeztet kínos éjjelen!
Ismeretlen messze föld vidékin
Kísér s hurcol titkos érzetem;
Rengetegben, sziklák omladékin,
S vad pusztákon árnyát kergetem.

Élsz a tündérberkek szent homályán?
Óhajtasim ott is rengenek;
Túl az égen, túl a csillagpályán
Gondolattal messze röppenek.
Képzetemben száll egy édes álom.
Lángvonással egy kép bennem ég,
Folyton érzem és még sem találom.
Itt közel leng e bús messzeség.

Szív, örvényed zajgó hullámában
Árad és forr mély hevületed;
Ah magaddal küzdesz-e hiában?
S tennen álmod képét kergeted?
Érzem innen kelni rejtekedből
E borút, mely titkosan hervaszt;
Szív, derülj ki lassan fellegetdből,
Vagy dobogva szaggasd szélllyel azt!

HERVADSZ

Hervadsz, hervadsz,
Szerелеm rózsája,
Isten hozzád
Keblem hú lyáncája!
Omlik a hab,
Omlik könnyhullásom;
Kél a szellő,
S költi sóhajtasom.

Parton a hab,
Bút mos könnyhullásod;
Enyh a szellő,
S enyhül sóhajtasod;
Hagyd hervadjon
Szerелеm rózsája,
Nyíl hajnalkor
Remény violája,

Hervadsz, hervadsz,
Szerелеm rózsája!
Nem kell nékem
Remény violája;
Ujjaim csak
Nefelegtset szednek
Bús estvéjén
Bús emlékezetnek.

SZÉP ERDÉLY

Szép Erdély barna fürtű
Leánya, hű anyám,
Tekints az égi lakból
Még egyszer vissza rám.

Im elhagyott hazádon
Pusztulat átka leng;
Erdély ledőlt s fölötte
Fiad keserve zeng.

ZRÍNYI MÁSODIK ÉNEKE

Te lásd meg, oh sors, szenvedő hazámat,
Vérkönnnyel ázva nyög feléd!
Mert kánya, kígyó, féreg egyre támad,
És marja, rágja kebelét.
A méreg ég és ömlik mély sebére,
S ő védtelen küzd egyedül,
Hatalmas, oh légy gyámja, légy vezére,
Vagy itt az óra, s végveszélybe dül.

Áldást adék, sok magzatot honodnak,
Mellén kiket táplál vala;
S másokra vársz, hogy érte vívni fognak?
Ön népe nem lesz védőfala?
Szív, lélek el van vesztegetve rátok;
Szent harcra nyitva várt az út,
S ti védőfalat körül nem vonátok;
Ő gyáva fajt szült, s érte sírba jut.

De szánjad, oh sors, szenvedő hazámat!
Te rendelél áldást neki:
S a vad csoport, mely rá dühödve támad,
Kiket nevelt, ön gyermeki.
Taposd el a fajt, rút szennyét nememnek;
S míg hamvokon majd átok ül,
Ah tartsd meg őt, a hűv anyát, teremnek
Tán jobb fiak, s védvén állják körül.

Törvényem él. Hazád őr csillagzatja
Szülőtti bűnein leszáll;
Szelíd sugárit többé nem nyugtatja
Az ősz apák sírhalminál.
És más hon áll a négy folyam partjára,
Más szózat és más keblű nép;
S szebb arcot ölt e föld kies határa,
Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.

KISFALUDY SÁNDOR
1772-1844

KESERGŐ SZERELEM

Mint a szarvas, kit megére
A vadásznak fegyvere,
Fut, - de későn, - foly már vére,
Vérzik tőle a csere:
Úgy futok én a pár-szemtől,
A seb mellem baljában;

Ázik a föld keservemtől
Lábam minden nyomában.
De hajh! mennél tovább érek,
Annál jobban gyűl a méreg
S beljebb rögzik szivembe; -
Futok, hajh, - de vesztembe.

A halavány olajfáknak
Járván csendes békében,
Lelkem iszonyú csatáknak
Forog vesztő dühében.
A hajdani századokban
Egy olajág mit nem tett!
Ellenkedő országokban
Békességet szerzett:
S most egy olajerdő nékem
Meg nem szerzi békességem
Meddig tart e szomorú
Létem dúló háború?

Napok jönnek, napok mennek,
De bűm csak nem távozik;
És az órák elreppennek,
De sorsom nem változik:
A volkánok kifáradnak, -
De nem az én tüzeim;
Folyók, tavak kiapadnak, -
De nem az én könnyeim;
Erdők, mezők felvidúlnak,
Csillagzatok megfordúlnak,
A szerencse forgandó -
Csak inségem állandó!

BOLDOG SZERELEM

Más a világ ábrázatja,
Másként látnak szemeim;
Más a dolgok folyamatja,
Más hangúak verseim;
Mások éltem érezeti,
Más alakja testemnek,
Mások lelkem repületi,
Más aránya létemnek:
Más most egész természetem: -
Mert szeretek, s szerettetem;
Másként jár most az idő,
Mióta már enyém ő.

A bereknek gyors kaszási
Már utolsót vágának:
Az árnyékok óriási
Hosszúságra nyúlának;
Mink ott járánk, - meg-megállánk
A rét magas fűvében;
S hogy a bürún általszállánk
A folyamnak mentében,
A vízbe letekintettünk -
És alattunk és felettünk -
És bennünk is a menny volt,
S szívünkben szent tűz lángolt.

Erdőn, mezőn zúgva dül-fül
Az éjszak hideg szele;
Tölgynek, bükknek zörögve hűll
S repdez száraz levele;
Hamvas ködbe van borúlva
A szép vidék pompája;
Szerelmünknek elpusztúlva
Fekszik öröm-tanyája:
De minket ez nem szomorít;
Noha négy fal közé szorít
Bennünket a zordon tél -
Szívünk mindig tavaszt él.

KISFALUDY KÁROLY
1788-1830

RÁKOSI SZÁNTÓ A TÖRÖK ALATT

Miről apám nagy búsan szólt,
Hogy itt hajdan szebb élet volt,
Érzi szívem s felsóhajtok,
A mint Rákos terén szántok.

Hol Mátyás, az igazságos?
Te láttad őt, boldog Rákos!
Tán itt nyargalt hajdanában,
Hol én szántok mostanában.

Mondják, itten vitéz urak
Összegyűltek, tanakodtak;
S ha csatára trombitáltak,
Mint a sasok vivni szálltak.

Eltűntek ők; Rákos, te állsz,
Meződön hány embert táplálsz,
Hej de magyart alig látok,
S nehéz szívvel tovább szántok.

Pest-Budárul sok nép kijár,
S alig érti nyelvünket már;
Hej! maholnap a magyar szó
Ritka, mint a fejér holló.

Hús szél támad onnan felül,
Zúgó szárnyán sötét köd ül;
Tán a por is e szép mezőn
Nemes szívek hamvából jön.

Barna leány a falubul!
Hej ne igyál a Rákosbul!
Magyar csonton foly a vize,
Könnyektül sós annak ize,

Rákos! Rákos! hová lettél?
Szép híredből de kiestél!
Fáj szívem, fáj, ha ezt látom,
S hazám földét sírva szántom.

SZÜLŐFÖLDEM SZÉP HATÁRA

Szulőföldem szép határa!
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
Mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdelem,
Virulsz-e még, szülőföldem!
Azt kérdezem a felhőktől,
Azt a suttogó szellőktől.

De azok nem vigasztalnak,
Bús szívemmel árván hagynak;
Árván élek bús szívemmel,
Mint a fű, mely a sziklán kel.

Kisdéd hajlék, hol születtem,
Hej tőled be távol estem!
Távol estem mint a levél,
Melyet elkap a forgószél.

VÖRÖSMARTY MIHÁLY

1800-1855

KIS GYERMEK HALÁLÁRA

Eljátszottad már kis játékidat
Kedves fiú, hamar játszottad el;
Végsőt mosolyga arcád, s a halál
Leszedte róla szép rózsáidat.
Nem csak magad menél, elvitted a
Szülék vidámságát, elvitted a
Legszebb remények gazdag bimbáját.

Ki mondja meg neked, hogy már reggel van? Ah
Ki fog téged megint fölkelteni?
Sírat szülőd és mondja „Kelj fiam,
Kelj föl szerelmem, szép kis gyermekem!”
Mind hasztalan, te meg nem hallod őt:
Alunni fogsz, s nem lesznek álmaid,
Alunni fogsz, s nem lesz több reggeled.

De fájdalom ne bántsa hamvadat;
Mulásod könnyű volt és tiszta, mint
Az égbe visszareppenő sugáré.
A földhöz minket baj s öröm kötöz,
Óhajtjuk és rettegjük a halált:
Te túl vagy már, nincs kétség útadon.

Oh majd ha csendes tiszta éjeken
Föltűnnek a dicső csillagzatok,
Eljősz-e áldást hozni kedvesidre?
Eljősz-e álmaikhoz éjfelenként,
Hogy ég nyugalma terjeszd rájuk is?
Oh jőj, ölelgesd kis testvéridet:
Orcáikat csókdossa szellemed;
S a mely napok tetőled elmaradtak,
Add a szüléknek vissza. Ők együtt
Éljék le megszakasztott éltedet,
És míg porodra hintenek virágot,
Lebegj te őrző angyalként felettük.

UTÓHANG CSERHALOMHOZ

Elzengette dalát a késő kor fia, rólad
Cserhalom, és az apák hírét meghozta tetődnek.
Még te soká harcolsz ezután is enyészeted ellen,
Még sokszor tavasz új diszeit elhinti meződön;

Őt hamar a sor erős vas karja lehúzza örökre,
És benövik sírját a vad fák ágai: akkor
Még ki fog emlékezni felőle? ki tudja, hogy ott is
Megfáradt ember hamvára nehézkedik a domb
Aki rövid pályát futván a szárnyas idővel
Feljöve, és az eget s a földnek zsenge virágit -
Mert mi egy életidő? - megnézi, s elvesze köztök?
Nem tudják - de ne is tudják; csak az ősi dicsőség
Híre maradjon fenn s unokánk tettekre hevüljön,
És legyen, aki szabad lélekkel zengje utánunk:
„Cserhalom! a te tetőd diadalnak büszke tetője.”

A MAGYAR KÖLTŐ

Jár számkiüzötten az árva fiú,
Dalt zengedez és dala oly szomorú,
Oly édes-epedve foly ajkairól,
Hogy szikla repedne hegy ormairól.

Zeng tetteket, a haza szebb idejét,
A régi csatákat, az ősi vezért,
S zeng rózsaszerelmet, a lányka haját,
A szép szemet, arcot, az ifju baját.
S míg a dal epedve foly ajkairól,
Bús éjbe az arc szeme könnybe borúl.

„Jó gyermekem a haza szebb idejét
- Elmúlt az örökre - ne zengjed.
Ah, ifju nem érez, a lányka nem ért,
És nincs koszorúja szerelmeidért:
Némuljon utána keserved.

Vagy zengj, de magadnak, örömtelenül,
Hol vad sas az éjjeli bérceken ül,
S a bús dali bért
Tűzd árva fejedre, az árva babért.”
És így koszorútlan az ifju megyen,
Nem tudva, hol napja, hol éje legyen,
S míg honja bolyongani hagyja, kihal
Bús éneke, tört szive lángjaival.

„Född, vad fa! örökre az ifju nevét,
Köszikla! te zárd kebeledbe szivét,
S tán csendes az álom az élet után,
Zengd álmait éjiden oh csalogány!”
Szól, s nyugszik azóta vad árnyak alatt,
Hol farkas üget le, az özfi szalad,
S vészekkel üvöltve jön a nap elé,
Villámokat ontva megy ágya felé.

De feljön az ormokon a teli hold,
Csillagseregével az éjbe mosolyg;
Oh ifju! mi álmod az élet után?
Szép álmokat énekel a csalogány,
S már nem fut az özfi, az ordas eláll,
S ott szendereg a vihar - álmainál.

HEDVIG

Legenda

Szóla Isten Gábor angyalához:
„Szép cselédem, fényes Gábor angyal,
Ölts piros két szárnyat vállaidra,
Szedd be nappal, a szép délvilággal,
Arcaidra vedd tavasz derültét
Vég mosolygóbb ifjúságot arra:
A kicsinyded földre fogsz leszállni,
S a szerelmes lányok bíbor ajkán
Csókot, áldó égi csókot hagyni:
Aki szép, hogy még szebb csókod által,
S aki, boldog boldogabb lehessen.”

És felelt a fényes Gábor angyal:
„Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Mely parancs ez! mily kemény ítélet!
Oly parányi bár a föld magában,
De szerelmes szívű lánya oly sok,
Támadattól a komoly napestig,
S a fagy éjszakáig déli hőtől,
Hogy, ha ezret láttam, visszatérve
Új ezerrel lesz találkozásom;
Mert fűszálként mindenütt terem lány,
S egy leány sincs, aki nem szerelmes,
Boldog Isten, oh te véghetetlen!
Igy örökké el leszünk szakadva,
S Gábor angyal, bár óhajtsa lelke,
Fényhazáját meg nem látja többbe.”

Igy felelt a fényes Gábor angyal.
Mosolyogva mondá rá az Isten:
„Mely leánynak szíve rejt szerelmet,
Gondolatja még is feddhetetlen,
S tiszta, szent és tetszhető az égnek,
Arra szálljon csókod áldomásul.”

S ment az angyal. Hajnal nyílt utána.
Dal szövődött szárnya zajszeléből,
Dal, minőt a lélek hall magában,
Éjein ha boldog álma eljő,
S a nem ösmért tündérhon öléből
Legrejtettebb vágya visszahangzik.

És soká és messze járt vigyázva;
Ifjú és agg volt figyelme tárgya,
S lelt szerelmet mindenütt a földön.
Hőben és fagyok közt a leányszív
Ége, mint a pártusok vetése,
Melybe Sámson karja űze lángot.
S felsohajta néha Gábor angyal:
„Istenem! mi bajra hajtasz engem!
A szerelmes lányka mit kívánjon,
Mit gondoljon, mint az egy szerelmet?
Ez hivének szép szemében olvad,
Az mosolygó ajkin vágya csüggni,
Termetét más, s délceg indulatját,
Sőt hibáit mint bálványt imádja.
Van, ki fényről, kincsről mér szerelmet,
S a fagyért ég büszke gondolatban.”
Igy az angyal néha felsohajta,
S mert előtte, mint a könyv, kitárva
Leplezetlen állott a leányszív,
Tarka, s tarkább lön tapasztalása.
Egy virágszál, egy kis semmi gyakran
Évig élt a hű leány szívében;
Mint folyamnak tükre volt a másé,
Mely utában majd a törpe bokrot,
Majd kevély fa termetét mutatja;
Ebben a szerelmek rózsavásznán
Jégfonállal szöve volt kevélység:
Abban olvadásig lágy ohajtat,
Búmerengés, kedv, csapongva játszó,
Lenge jószág, elmuló szelídség
A hiúság cifra köntösében
Változának mind a hold világa,
Vétlen vétkes vágyaik sokával,
S álmaiknak minden ezredével.
És az angyal, más világ lakója,
Nem találta kedvét mindezekben,
Nem találta tetszhetőt az égnek.
S ím egy ország föltünék szemébe,
És egy nemzet messze napkeletről,
Boldog és nagy, gazdag és hatalmas,
Mely parancsolt a sebes Dunának,
S tengerektől tengerig csatázván,
Nagy királyát s a jót, mint egy Istent,
Ős Budában fénnel udvarolta:
A magyar volt, s nagy Lajos királya.
Gábor angyal megszállt e vidéken:
S ahogy ott ült a magas tetőkön,
Mint ezüst láng, mint egy üstökös fény,
Rózsafelhő szálla fel Budából,

Rózsafelhő a Sasok hegyéig;
 S Gábor angyal így szóla hozzá:
 „Rózsafelhő! honnan és hová mégy?”
 „„Szűz leánynak arciról s az égbe.
 Hála Isten, hála szent erődnek!
 Hogy kegyedben szép arcot teremtlél.””
 S felleg szálla ismét, barna felleg,
 Mint az árnyék, mint az éj palástja!
 S Gábor angyal így szóla hozzá:
 „Barna felhő! honnan és hová mégy?”
 „„Szűz leányhaj lebbenése voltam.
 Hála Isten, hála szent erődnek!
 Hogy setétlő szép haját teremtlél.””
 Csillag is szállt kettő fel Budából:
 Szűz leánynak pillantási voltak,
 És imádni kezdtek: „„Hála Isten!
 Hála hogy szép kék szemet teremtlél.””
 Egy sugár is, természetéhez illő,
 Felhatott a természetért köszönni.
 Végre sánta hangya hajta morzsát
 Felfelé a legmagasb tetőig;
 S Gábor angyal így szóla hozzá;
 „Sánta hangya, honnan és hová mégy?”
 Az pedig megállta válaszolván:
 „„Hála Isten, hála szent erődnek!
 Kis fiammal költözém Budában,
 S kő esék rám; de király leánya,
 Szép s kegyelmes Hedvig fölsegíte,
 S mondá: hangya! kelj föl, s menj fiaddal.
 S fölkelék, de megfogadtam akkor,
 Hogy nevének emléket hozok föl.””
 Szólt, a morzsát feltolá, s tovább ment,
 Gábor angyal látva hallva mindent,
 Amit angyal hallhat, emberek nem,
 Új örömmel, új reménnyel indult,
 S nagy Lajosnak várakába szállott.
 S im király leánya Hedvig ott ült
 Ifjusága hajnalköntösében,
 S rózsafelhők arci, szép hajának
 Gyenge fodra barna köd valának,
 S minden a mi kellem és gyönyör van
 Harcban állott természetén, vonásin;
 S a szemérem diadalma rajtok
 Mint királyné ünnepel szelíden.
 Gábor angyal ahogy látta mindezt,
 Elborúla lelke tisztelettel,
 S így imáda: „Hála, hála Isten!
 Hogy kegyedben szép leányt teremtlél.”
 A királylány csendes ámulattal

Ült azonban: a szent könyv előtt
Nyiltan állt, s a vérivó magyarnak
Régi nyelvén új csodát beszéle.
A teremtés titka, Isten, ember
S a világ valának följegyezve
Szent soraiban, és az élet álma;
A nagy, a várt s rettegett jövő,
Melyre holtak sírból fölriadnak,
S földdel a magas menny összerendül;
Végbiró pedig lesz a nagy Isten,
S jót, gonoszt a szív szerint ítélend:
Mindezek s több fel valának írva,
S Hedvig olvasá a szent ígéket,
S így tünődék rajtok önmagában:
„Im ezek mi szép ígék, mi szentek!
Lengyelország hős királya, férjem,
Kit szivemben hordok, hű jegyelted!
Nem leend-e megvetett ajándék,
Majd ha fényben eljövendesz értem,
S én kitárom a csodák világát
Ifjú, hős, de még vad nemzetednek?
Durva nyelve, melyen eddig a düh
S a harag vad győzödelme hangzott,
Általam most szent ígékre hajland;
A teremtés titka és az üdvé
Nem leendnek messze föld virági;
Szent körökbe mindenik betérhet,
És az élet fájáról gyönyörrel
Dús, öröklő éveket szakaszthat.”

Gondolá, és elfogadta szíve.
Szárnylebegve függe Gábor angyal
Vállain a szép királyleánynak,
S kedvteléssel s üdvözült gyönyörrel
Néze által rá s a szép sorokra.
Majd hogy el lőn a szándok fogadva,
A leányra áldó csókja szállott;
Égi ajka, mint a gyenge szellő
Lágyan ére legszebb földi ajkat,
S csattanása, mint ezüst harangé,
Mondhatatlan kedves és muló volt.

GÁBOR DIÁK

Gábor diák mélyen elmerülve
Űl a lócán, egy nagy könyv előtt;
A viláért fel sem pillantana,
Ha egy filégy reá nem szállana;

De már erre csak felpillant,
S ím meglát egy ürge leányt.
„Ejnye, hugom, be piros az orcád,
Hadd szakasszak róla egy pár rózsát.”

„Gábor diák, hamis Gábor diák!
Hagyjon békét, mert bizony meglátják.”
„Semmi látás!” - mond az jó kedvében -
„Lakodalmom van a csók végében.”
„Jaj ne bántson! kell sietnem, -
Elhull pártám, itt felejttem,
Ah vegye el azt a forró száját.”
„Még egy csókot!” „Nem nem!” „Kettőt adj hát.” -

Gábor diák mélyen elmerülve
Ül a lócán, egy nagy könyv előtt;
S hogy felpillant, egyszer csak elmerül,
A leány jön búsan s színtelenül:
„Ej hugom, be halovány vagy,
Féltelek hogy el ne hervadj.”
„Gábor diák, átkozom a csókját,
Mikor tartjuk meg a lakodalmát?”

„Semmi átok, jő el pünkösdnapra,
Addig, rózsám, addig menj dolgozdra.
Ne egy pár csók! Egyik útra való,
Másik, ha úgy tetszik, vigasztaló...”
„Gábor diák! hátha késő
Pünkösdnapkor a menyekző?”
„Semmi késő! te világ rózsája.”
„Ej beh hamis az a maga szája.”

Gábor diák mélyen elmerülve
Ül a lócán, egy nagy könyv előtt;
A világért fel nem pillantana,
Pedig itt van piros pünkösdi napja.
De elébe jön a leány,
S egy csecsemőt ringat karján:
„Ej ej már ezt még sem hittem volna!”
„Most a világ engem sem csufolna.”

„S hogy mosolyog istenadta fattya!”
„Épen olyan, mint az édes atyja.”
„Mit csináljunk, mit tegyünk galambom?”
„Én tudom hogy a Dunába ugrom.”
„Semmi ugrás! jer a paphoz.”
Igy szól Gábor a leányhoz,
S nagy szomorún a könyvet becsapja:
„Soha, soha, ilyen pünkösdi napja!”

SALAMON

„Átok reád, magyarok hazája,
Átok rád, te pártos büszke nép!
Ingadozzon fejed koronája,
S mint az árnyék, légyen oly setét.
Mint kemény kard, oly kemény sziveddel
Meg ne békélj soha ten feleddel.

És te, Isten! aki fölkenettél,
Hogy viselném földön képedet,
Elfelejts, ha meg nem védelmeztél,
Nem kívánom több kegyelmedet.
Salamonnak nincs hol maradása,
Földön nyugta, égre vágyódása.”

A lesujtott angyalként imígyen
Átkozódik a futó király;
Tört sisakja, pajzsát elvetette,
S kardja csorba csonka vasból áll;
Vért piroslik hősi arculatja,
Honfivért a kardnak markolatja.

Teste dúlt, de lelke még dulottabb;
Tátog a seb véres oldalán,
De nagyobb az, jobban ég szívében,
Melyet érez vesztett koronán,
Futva fut; de bármi gyors futása,
Vele száguld keble óriása.

S már folyók és rónaság vidéki,
Bércek, völgyek elmaradtanak,
S a határnál a futó elébe
Egy vad erdő lombi hajlanak:
Ott elvész a bús lovag pályája,
Rá borúlván rengeteg homálya.

És az év jár; sárga koszorúját
Váltja, vesztí a komor vadon.
Felzendül az elholt dal koronként
A viruló ifju lombokon.
Agg a szarvas, feje ágozatján
Éve számát büszkén mutogatván.

És az évek múltán a vadonban
Domb alatt, hol forrás csörgedez,
Melyhez a vad csörtető robajjal
Jár, ha hévtől szomjan epedez:
Egy jámbornak áll kis kápolnája
Nyílt, födetlen, ég mosolyg le rája.

Egy letűzött kard a szent kereszt ott,
És az oltár istenadta föld,
Térdepelve éjt, napot hosszában
A remete ott áhítva tölt;
És ragyogva ömlik el szakála;
Mindenik szál lelki béke szála.

Kebelében szenvedély hatalmi
Rég nyugatra csillapodtanak,
Arcain vad indulat vonási
Lágy-szelídre elsímultanak;
Egy ohajtást rejt s mond szíve, szája:
„Boldogúljon a magyar hazája!”

S elhal a nagy átok, messzetűnven
A királynak gőgös álmai,
És az ember jobb természetének
Visszatérven aggódalmái:
„Légy szerencsés, rokonim hazája!
S a szerencsét ten erőd táplálja!”

Így ohajt, és teste romladékán
A halálnak gyilkos karja győz,
Összeroskad, s hervadó levéllel
Eltakarja őt a sárga ősz.
S a királynak pusztá sírhazája
Most vadaknak ordító tanyája.

SZÉP ILONKA

I

A vadász ül hosszú méla lesben,
Vár felajzott nyilra gyors vadat,
S mind fölebb és mindig fényesebben
A serény nap dél felé mutat;
Hasztalan vár; Vértes belsejében
Nyugszik a vad hús forrás tövében.

A vadász még lesben ül sokáig,
Alkonyattól vár szerencsejelt:
Vár feszülten a nap áldoztaig,
S ím a várt szerencse megjelent:
Ah de nem vad, könnyű kis pillangó,
S szép sugár lány, röpteként csapongó.

„Tarka lepke, szép arany pillangó!
Lepj meg engem, szállj rám kis madár;
Vagy vezess el, merre vagy szállandó,
A hol a nap nyúgodóba jár.”
Szól s iramlik, s mint az őz futása,
Könnyű s játszi a lány illanása.

„Istenemre!” szóla felszökelve
A vadász: „ez már királyi vad!”
És legottan, minden mást feledve,
Hévvél a lány nyomdokán halad.
Ő a lányért, lány a pillangóért
Versenyeznek tündér kedvtelésért.

„Mevagy!” így szól a leány örömmel,
Elfogván a szállongó lepét;
„Mevagy!” így szól a vadász gyönyörrel
A leányra nyújtva jobb kezét;
S rezzent kézből kis pillangó elszáll;
A leány rab szép szem sugaránál.

II

Áll-e még az ősz Peterdi háza?
Él-e még a régi harc fia?
Áll a ház még, bár fogy gazdasága
S telt pohárnál ül az ősz maga.
A sugár lány körben és a vendég;
Lángszemében csábító varázs ég.

S Hunyadiért, a kidőlt dicsőért,
A kupák már felvillantanak,
Ősz vezére s a hon nagy nevéért
A vén bajnok könyei hulltanak;
Most könyűi, vére hajdanában
Bőven omlott Nándor ostromában.

„Húnyt vezérem ifju szép sugára”
Szól az ősz most „éljen a király”
A vadásznak vér tolúl arczára
S még kupája illetetlen áll.
„Illetetlen mért hagyod kupádat?
Fogd fel gyermek és kövesd apádat.

Mert apád én kétszer is lehetnék,
És ha ittam, az nincs cenkekért;
Talpig ember, akit én említék,
Nem gyaláz meg ő oly hősi vért!”
S illetődve s méltóság szemében
Kél az ifju, tölt pohár kezében:

„Éljen hát a hős vezér magzatja,
Addig éljen, míg a honnak él!
De szakadjon élte pillanatja,
Melyben attól elpártolni kél;
Egy király se inkább, mint hitetlen,
Nyűg a népen a rossz s tehetetlen.”

S mind zajosban, mindig hevesebben
Víg beszéd közt a gyors óra ment.
A leányka híven és hívebben
Bámulá a lelkes idegent.
„Vajh ki ő és merre van hazája!”
Gondolá, de nem mondotta szája.

„Téged is, te erdők szép virága,
Üdvözölve tisztel e pohár!
Hozzon Isten egykor fel Budába,
Ősz apáddal a vadász, elvár;
Fenn lakozva a magas Budában
Leltek engem Mátyás udvarában.”

Szól s bucsúzik a vadász, rivalva
Inti őt a kúrthang; menni kell.
Semmi szóra, semmi biztatásra
Nem maradhat vendéglőivel.
„Emlékezzél visszatérni hozzánk,
Jó vadász, ha meg nem látogatnánk.”

Mond szerényen szép Ilonka, állván
A kis csarnok végső lépcsőjén,
S homlokán az ifju megcsókolván,
Útnak indul a hold éjjelén,
S csendes a ház, ah de nincs nyugalma.
Fölveré azt szerelem hatalma.

III

Föl Peterdi s bájos unokája
Látogatni mentenek Budát:
Minden lépten nő az agg csodája,
Mert sok újat meglepetve lát.
A leányka titkon édes óra
Jövetén vár szép találkozóra.

S van tolongás s új öröm Budában:
Győzelemből várják a királyt,
A ki Bécset vívó haragában
Vérboszút a rossz szomszédon állt.
Vágyva néz sok hű szem ellenébe:
Nem vidul még szép Ilonka képe.

„Hol van ő, a nyájas ösmeretlen?
Mily szerencse fordult életén?
Honn-e vagy tán messze költözötte
Jár az őzek hűvös rejtekén?”
Kérdi titkon aggó gondolattal,
S arca majd ég, majd színében elhal.

S felrobognak hadvész-ülte képpel
Újlaki s a megbékült Garák.
S a király jó, fölség érzetével
Környékeztén őt a hős apák,
Ősz Peterdi ösmer vendégére,
A király az: „Áldás életére!”

„Fény nevére, áldás életére!”
Fenn kiáltja minden hű ajak;
Százszorozva visszazeng nevére
A hegy és völgy és a zárt falak.
Haloványan hófehér szobornál
Szép Ilonka némán és merőn áll.

„A vadászhoz Mátyás udvarában,
Szép leánykám, elmenjünk-e hát?
Jobb nekünk a Vértes vadonában,
Kis tanyánk ott nyugodalmat ad.”
Szól az ősz, jól sejtő fájdalommal,
S a bús pár megy gondsújtotta nyommal.

És ha láttál szépen nőtt virágot
Elhajolni belső baj miatt:
Úgy hajolt el, félvén a világot,
Szép Ilonka titkos bú alatt.
Társasága lángzó érzemények,
Kínos emlék és kihalt remények.

A rövid, de gyötrő élet elfolyt,
Szép Ilonka hervadt sír felé;
Hervadása liliomhullás volt:
Ártatlanság képe s bánaté.
A király jön s áll a puszta házban:
Ők nyugosznak örökös hazában.

SZÓZAT

Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, melyen annyszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt...

Itt küzdtenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harc alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizsály után,
Megfogyva bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált:
„Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!”

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,
S keservben annyi hű kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átoksúly alatt.

Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százvezrek ajakán.

Vagy jöni fog, ha jöni kell,
A nagyszerű halál
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sírt, hol nemzet súlyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyászköny ül.

Légy híve, rendületlenül
Hazádnak, oh magyar:
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely:
Áldjon vagy verjen sors keze:
Itt élned, halnod kell.

A GUTTENBERG-ALBUMBA

Majd ha kifárad az éj s hazug álmok papjai szűnnek
S a kitörő napfény nem terem áltudományt;
Majd ha kihull a kard az erőszak durva kezéből
S a szent béke korát nem cudarítja gyilok;
Majd ha baromból s ördögből a népszaroló dús
S a nyomorú pór nép emberiségre javúl;
Majd ha világosság terjed ki keletre nyugatról
És áldozni tudó szív nemesíti az észt;
Majd ha tanácsot tart a föld népsége magával
És eget ostromló hangokon összekiált,
S a zajból egy szó válik ki dörögve: „igazság!”
S e rég várt követét végre leküldi az ég:
Az lesz csak méltó diadal számodra, nevedhez
Méltó emlékjelt akkoron ad a világ.

LISZT FERENCHEZ

Hirhedett zenésze a világnak,
Bárhová juss, mindig hű rokon!
Van-e hangod a beteg hazának
A velőket rázó húrokon?
Van-e hangod, szív háborgatója,
Van-e hangod, bánat altatója?

Sors és bűneink a százados baj,
Melynek elzsibbasztó súlya nyom;
Ennek láncain élt a csüggedett faj
S üdve lőn a tettlen nyugalom.
És ha néha felforrt vérapálya,
Lázbetegnek volt hiú csatája.

Jobb korunk jött. Újra visszaszállnak,
Rég óhajtott hajnal keletén,
Édes kínja közt a gyógyulásnak.
A kihalt vágy s elpártolt remény:
Újra égünk őseink honáért,
Újra készek adni életet s vért.

És érezzük minden érverését,
Szent nevére feldobog szivünk;
És szenvedjük minden szenvedését,
Szégyenétől lángra gerjedünk;
És ohajtjuk nagynak trónusában,
Boldog- és erősnek kunyhájában.

Nagy tanítvány a vészek honából,
Melyben egy világnak szíve ver,
A hol rőten a vér biborától
Végre a nap földerűlni mer,
Hol vad árján a nép tengerének
A düh szörnyei gyorsan eltűnének;

S most helyettök hófehér burokbán
Jár a béke s tiszta szorgalom;
S a művészet fénylő csarnokokban
Égi képet új korára nyom;
S míg ezer fej gondol istenésszel,
Fárad a nép óriás kezével:

Zengj nekünk dalt, hangok nagy tanárja,
És ha zengesz a múlt napiról,
Légyen hangod a vész zongorája,
Melyben a harc menydörgése szól,
S árja közben a szilaj zenének
Riadozzon diadalmi ének.

Zengj nekünk dalt, hogy mély sírjaikban
Őseink is megmozduljanak,
És az unokákba halhatatlan
Lelkeikkel viasszaszálljanak,
Hozva áldást a magyar hazára,
Szégyent, átkot áruló fiára.

És ha meglep bús idők homálya,
Lengjen fátyol a vont húrokon;
Legyen hangod szellők fuvolája,
Mely keserg az őszi lombokon,
Melynek andalító zengzetére
Fölmerül a gyásznak régi tére;

S férfikarján a meggondolásnak
Kél a halvány hölgy, a méla bú,
S újra látjuk vészeit Mohácsnak,
Újra dúl a honfiháború,
S míg könyekbe vész a szem sugára,
Enyh jön a szív késő bánatára.

És ha honszerelmet költenél fel,
Mely ölelve tartja a jelent.
Mely a hűség szép emlékezetével
Csügg a múlton és jövőt teremt,
Zengj nekünk hatalmas húrjaiddal,
Hogy szivekbe menjen által a dal;

S a felébredt tiszta szenvedélyen
Nagy fiakban tettek érjenek,
És a gyenge és erős serényen
Tenni túrni egyesüljenek;

És a nemzet, mint egy férfi, álljon
Érckarokkal győzni a viszályon.
S még a kő is, mintha csontunk volna,
Szent örömtől rengedezzen át,
És a hullám, mintha vérünk folya,
Áthevülve járja a Dunát;
S ahol annyi jó és rossz napunk tölt,
Lelkesedve feldobogjon e föld.
És ha hallod, zengő húrjaiddal
Mint riad föl e hon a dalon,
Melyet a nép millió ajakkal
Zeng utánad bátor hangokon,
Állj közénk és mondjuk: hála égnek!
Még van lelke Árpád nemzetének.

AZ ÉLŐ SZOBOR

Szobor vagyok, de fáj minden tagom;
Eremben a vér forró kínja dúl;
Tompán sajognak dermedt izmain;
Idegzetem küzd mozdúlhatlanul.
Szemeim előtt képek vonulnak el
A népemésző harcok napiból:
Véráldozók a szent, örök jogért,
S bérért ölők éjszak csordáiból.
És látom gyermekimnek árnyait,
A végcsatában elhullottakét,
Varsó falán s az égő falvakon
Vad üldözőmnek vérrel írt nevét.
És hallom a vesztett csaták zaját,
Az árulók bal suttogásait,
S fejökre hajh le nem zúdíthatom
A megcsalottak szörnyű átkait.
S nem sírhatok, bár hő zápor gyanánt
Szememben a könny százszor megered;
Midőn kiér a zord világ elé,
Hideg, kemény jéggyöngyökké mered.
Agyamban egyik örült gondolat
A másikat viharként kergeti:
Szent honfitűz, mely áldozatra kész,
S rút hitszegés, mely nyomban követi.

S a balszerencse minden ostora,
Mely népem' érte annyi vér után;
Magas dicsőség a harc reggelén,
Inség, halál, gyalázat alkonyán.

S szívemben - oh mondhatlan szenvedés! -
Lázongva forr a szent boszú heve!
Gyúlt ház az, mely ön gazdájára ég,
Kit nem ragad ki szomszédok keze.

S holott örökké él a fájdalom,
Nehéz mellem sohajjal van tele:
De rajta áll megbűvölt gát gyanánt
A szenvedő szív márvány fedele.

Nem szólhatok; nyögésem néma jaj;
Szó és fohász kihalnak ajkimon.
A gondolat s az érzés ölyvei
Csak benn tenyésznek gyötrő lángimon.

Emelten függ a harcra szomju kard,
De nem mozdulnak a feszült karok;
Dermedten állnak lépő lábaim,
S nagy kínjaimtól el nem futhatok.

Oldódjatok, ti megkövült tagok,
Szakadj fel dúlt keblemből, oh sohaj!
Légy mint a földrendítő éji vész,
Bútól haragtól terhes és szilaj.

S te elnyomott szó hagyd el börtönöd',
Törj át a fásult nemzedék szívéen,
Hogy megcsendüljön minden gyáva fül
Mennydörgésedtől a föld kerekén.

Kevés, de nagy, mit szólni akarok:
„Ember, világ, természet, nemzetek!
Ha van jog földön, égben irgalom,
Reám és kínaimra nézzetek!”

KESERŰ POHÁR

(Bordal a „Czilley s a Hunyadiak” szomorújátékából)

Ha férfi lelkedet
Egy hölgyre föltevéd,
S az üdvösségedet
Könnyelműn tépi szét;
Hazug szemében hord mosolyt
És átkozott könyűt,
S mig az szivedbe vágyat olt
Ez égő sebet üt;

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha, mint tenlelkeden,
Függél barátodon,
És nála titkaid:
Becsület és a hon,
S ő sima orgyilkos kezét
Befúrja szívedig,
Míg végre sorsod árulás
Által megdöntetik;

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha szent gondok között
Fáradtál honodért,
Vagy vészterhes csatán
Ontottál érte vért,
S az elcsábúltan megveti
Hű buzgóságodat,
S lesz aljas, - gyáva, - és buták
Kezében áldozat;

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt, a pusztá lég.

Ha fájó kebleden
A gondok férge rág,
S elhagytak hűtlenül
Szerencse és világ,
S az esdett hír, kéj s örömed
Mind megmérgezve van,
S remélni biztosabbakat
Késő vagy hasztalan;

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
Eloszlik, mint a buborék,
S marad, mint volt a pusztá lég.

S ha bánat és a bor
Agyadban frigyre lép,
S lassankint földerül
Az életpusztá kép,
Gondolj merészet és nagyot,
És tedd rá éltedet:
Nincs veszve bármi sors alatt
Ki el nem csüggedett,

Gondold meg és igyál:
Örökké a világ sem áll;
De a mig áll, és a mig él
Ront vagy javít, de nem henyél.

TÓT DEÁK DALA

Ha kedvem elborúl,
Mert pénzem nincs, vagy nem is volt,
Nadrágom, csizmám csupa folt,
S kapcám mégis szorúl:
Csak rajtad bámulok,
S tüstént kigyógyulok,
Roppant világ,
Dicső világ!

Mi szépek tájaid:
A hegy, völgy és a nagy terek
Hol dús kalászok rengenek,
És zöld borág virít;
Mely drága gyűjtemény,
És ez mind nem enyém!
Oh szép világ,
Gazdag világ!

Akárhová megyek,
- S miért ne mennék? nem tudom -
Szép városokhoz visz a nyom,
Hol megpihenhetek;
Pedig látá az ég,
Egy házat sem rakék,
Oh szép világ,
Pompás világ!

S ha féktelen vizár,
Jég, tűz, vihar pusztítanak,
A ház és mező megromlanak:
Mi gondom? semmi kár!
Az ég be nem szakad,
A föld még megmarad.
Erős világ,
Szilárd világ!

S ha itt-ott éhezem,
Mi baj? van a ki jól lakott,
És hány van, a ki jól ivott!
Ha ezt elképzelem:
Étvágyam csöndesül,
A sor majd rám kerül.
Oh jó világ,
Boldog világ!

S nem ingyen süt-e rám
Az Isten napja mindenütt?
Kivéven, már ha lefeküdt,
S akkor sincs éjszakám:
A hold leszen napom,
Világát bámulom.
Arany világ,
Ezüst világ!

S ha mindezt megunom,
Csak tőlem függ, mivé legyek.
A legdicsőbb magyar leszek,
Mihelyt csak akarom:
Hazám' nagygyá teszem,
Ki szólhat ellenem?
Dicső világ,
Magyar világ!

S ha majd nagy úr leszek:
Ispán, alispán, potrohos,
Magam, cselédem aranyos,
S mind rajtam függenek:
Ki hinné: én vagyok,
Ki most itt koplalok?
Oh szép világ,
Dicső világ!

A MERENGŐHÖZ **(Laurának)**

Hová merült el szép szemed világa?
Mi az, mit kétes távolban keres?
Talán a múlt idők setét virága,
Min a csalódás könnye rengedez?
Tán a jövőnek holdas fátyolában
Ijesztő képek réme jár feléd,
S nem bízhatol sorsodnak jóslatában,
Mert egyszer azt csalúton kereséd?
Nézd a világot: annyi milliója,
S köztük valódi boldog oly kevés.
Ábrándozás az élet megrontója,
Mely, kancsalúl, festett egekbe néz.
Mi az, mi embert boldoggá tehetne?
Kincs? hír? gyönyör? Legyen bár mint özőn,
A telhetetlen elmerülhet benne,
S nem fogja tudni, hogy van szívöröm.
Kinek virág kell, nem hord rózsaberket;
A látni vágyó napba nem tekint;

Kéjt vesz, ki sok kéjt szórakozva kerget:
Csak a szerénynek nem hoz vágya kint.
Ki szívben jó, ki lélekben nemes volt,
Ki életszomját el nem égeté,
Kit gőg, mohó vágy s fény el nem varázsolt,
Földön honát csak olyan lelheté.
Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába:
Egész világ nem a mi birtokunk;
A mennyit a szív felfoghat magába,
Sajátunknak csak annyit mondhatunk.
Múlt és jövő nagy tenger egy kebelnek,
Mégférhetetlen oly kicsin tanyán;
Hullámin holt fény s ködvárak lebegnek,
Zajától felrémul a szívmagány.
Ha van mihez bizhatnod a jelenben,
Ha van mit érezz, gondolj és szeress,
Maradj az élvvél kínáló közelben,
S tán szebb, de csalfább távols ne keress,
A birhatót ne add el álompénzen,
Melyet kezedbe hasztalan szorítsz:
Várt üdvöd kin se bánat ára leszen,
Ha kart hizelgő ábrándokra nyitsz.
Hozd, oh hozd vissza szép szemed világát;
Úgy térjen az meg, mint elszállt madár,
Mely visszajő ha meglelé zöld ágát,
Egész erdő viránya csalja bár.
Maradj közöttünk ifju szemeiddel,
Barátod arcán hozd fel a derűt:
Ha napja lettél, szép delét ne vedd el,
Ne adj helyette bánatot, könyűt.

AZ EMBEREK

I

Hallgassatok, ne szóljon a dal,
Most a világ beszél,
S megfagynak forró szárnyaikkal
A zápor és a szél,
Könyzápor, melyet bánat hajt,
Szél, melyet emberszív sohajt.
Hiába minden: szellem, bűn, erény;
Nincsen remény!

II

Hallátok a mesét: a népnek
Atyái voltak,
S a mint atyáik vétkezének,
Ők úgy hullottanak:
A megmaradt nép fölsüvölt:
Törvényt! s a törvény újra ölt.
Bukott a jó, tombolt a gaz merény:
Nincsen remény!

III

És jöttek a dicsők, hatalmas
Lábok törvény felett.
Volt munka: pusztított a vas!
S az ember kérkedett.
S midőn dicsői vesztenek,
Bújában egymást marta meg,
S a hír? villám az inség éjjelén:
Nincsen remény!

IV

És hosszú béke van s az ember
Rémítő szapora,
Talán hogy a dögvésznek egyszer
Dicsőbb legyen tora:
Sovár szemmel néz ég felé,
Mert hajh a föld! az nem övé,
Neki a föld még sírnak is kemény:
Nincsen remény!

V

Mi dús a föld, s emberkezek még
Dúsabbá teszik azt,
És mégis szerte dúl az inség
S rút szolgaság nyomaszt.
Igy kell-e lenni? vagy ha nem,
Mért oly idős e gyötrem?
Mi a kevés? erő vagy az erény?
Nincsen remény!

VI

Istentelen frigy van közötted,
Ész és rossz akarat!
A butasága dühét növeszted,
Hogy lázítson hadat.

S állat vagy ördög, düh vagy ész,
Bár melyik győz, az ember vész:
Ez örült sár, ez istenarcu lény!
Nincsen remény!

VII

Az ember fáj a földnek; oly sok
Harc- s békeév után
A testvérgyűlölési átok
Virágzik homlokán;
S midőn azt hinnők, hogy tanul,
Nagyobb bünt forral álnokúl.
Az emberfaj sárkányfog-vetemény:
Nincsen remény! nincsen remény!

EMLEKKÖNYVBE

Setét eszmék borítják eszemet.
Szívemben istenkáromlás lakik.
Kivánságom: veszszen ki a világ
S e földi nép a legvégső fajig.

Mi a világ nekem, ha nincs hazám?
Elkárhozott lélekkel hasztalan
Kiáltozom be a nagy végtelent:
Miért én éltem, az már dúlva van.

Ily férfitől, nemes hölgy, mit kívánsz
Emléklapodba? Inkább adj nekem
Hitet, sejtelmet, egy reménysugárt,
Hogy el nem vész, hogy él még nemzetem.

Koldulni járnék ily remény- s hitért,
Megvenném azt velőm- és véremen.
Imádkozzál - te meghallgattatol -
Az tán segíthet ily vert emberen.

ELŐSZÓ

Midőn ezt írtam, tiszta volt az ég.
Zöld ág virított a föld ormain.
Munkában élt az ember, mint a hangya:
Küzdött a kéz, a szellem működött.
Lángolt a gondos ész, a szív remélt,
S a béke izzadt homlokát törölvén
Meghozni készült a legszebb jutalmat,

Az emberüdvöt, melyért fáradozott.
Ünnepre fordult a természet, ami
Szép és jeles volt benne megjelent.

Öröm- s reménytől reszketett a lég,
Megszülni vágyván a szent szózatot,
Mely által a világot mint egy új, egy
Dicsőbb teremtés hangján üdvözölje;
Hallottuk a szót. Mélység és magasság
Viszhangozák azt. S a nagy egyetem
Megszűnt forogni egy pillantatig.
Mély csend lön, mint szokott a vész előtt.
A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Lélekzetétől meghervadt az élet,
Emberszivekben dúltak lábai.
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnel a villámok rajzolák le
Az ellenséges istenek haragját.
És folyton folyvást ordított a vész,
Mint egy veszetté bősüült szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszagatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közül,
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.
Most tél van és csend és hó és halál,
A föld megöszült;
Nem hajsزالanként, mint a boldog ember,
Egyszerre öszült az meg mint az Isten,
Ki megteremtven a világot, embert
A félig istent, félig állatot,
Elborzadott a zordon mű felett
És bánatában ősz lett és öreg.
Majd eljön a hajfodrász, a tavasz,
S az agg föld tán vendéghajat veszen,
Virágok bársonyába öltözik.
Üveg szemén a fagy fölengedend,
S illattal elkendőzött arcain
Jó kedvet és ifjúságot hazud:
Kérdjétek akkor azt a vén kacért,
Hová tévé boldogtalan fiait?

MINT A FÖLDMÍVELŐ

Mint a földművelő jól munkált földbe magot vet
S várja virulását Istene s munka után:
Úgy a sírokkal felszántott földbe halottit
Hordja koronként a végtelen emberiség,
És haloványan a dús, a szegény és a koronás fők
Mennek alá, vig, bús, balga, mogorva vegyest.

A VÉN CIGÁNY

Húzd rá cigány, megittad az árát,
Ne lógasd a lábadat hiába;
Mit ér a gond kenyéren és vízen,
Tölts hozzá bort a rideg kupába.
Mindig így volt e világi élet,
Egyszer fázott, másszor lánggal égett;
Húzd, ki tudja meddig húzhatod.
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Véred forrjon mint az örvény árja,
Rendüljön meg a velő agyadban,
Szemed égjen, mint az üstökös láng,
Húrod zengjen vésznél szilajabban.
És keményen, mint a jég verése,
Oda lett az emberek vetése. -
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal! -

Tanulj dalt a zengő zivatartól,
Mint nyög, ordít, jajgat, sír és bömböl;
Fákat tép ki és hajókat tördel,
Életet fojt, vadat és embert öl,
Háboru van most a nagy világban
Isten sírja reszket a szent honban.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóbul bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Kié volt ez elfojtott sohajtás,
Mi üvölt, sír e vad rohanatban,
Ki dörömböl az ég boltozatján,
Mi zokog mint malom a pokolban?
Hulló angyal, tört szív, őrült lélek,

Vert hadak vagy vakmerő remények?
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóból bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Mintha újra hallanók a pusztán,
A lázadt ember vad keserveit,
Gyilkos testvér botja zuhanását,
S az első árvák sírbeszédeit,
A keselynek szárnya csattogását,
Prométheusz halhatatlan kínját,
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóból bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

A vak csillag, ez a nyomoru föld
Hadd forogjon keserű levében,
S annyi bűn, szenny s ábrándok dühétől
Tisztuljon meg a vihar hevében,
És hadd jöjjön el Noé bárkája,
Mely egy új világot zár magába.
Húzd, ki tudja meddig húzhatod,
Mikor lesz a nyűtt vonóból bot;
Szív és pohár tele búval borral,
Húzd rá cigány, ne gondolj a gonddal!

Húzd, de még se, - hagyj békét a húrnak,
Lesz még egyszer ünnep a világon;
Majd ha elfárad a vész haragja,
S a viszály elvérzik a csatákon,
Akkor húzd meg újra lelkesedve
Isteneknek teljék benne kedve.
Akkor vedd fel újra a vonót,
És derüljön zordon homlokod.
Szűd teljék meg az öröm borával,
Húzd, s ne gondolj a világ gondjával.

FOGYTÁN VAN A NAPON

Fogytán van a napod,
Fogytán van szerencséd,
Ha volna is, minek?
Nincs a hová tennéd.
Véred megsűrűdött,
Agyvelőd kiapadt,
Fáradt vállaidról
Vén gunyád leszakadt.

Fogytán van erszényed,
Fogytán van a borod,
Mire virradsz te még,
Szegény magyar költő,
Van-e még reménység?
Lesz-e még hajnalod?
Férfi napjaidban
Hányszor álmodoztál,
Büszke reményekkel
Kényedre játszottál!

PETŐFI SÁNDOR
1823-1849

TÁVOLBÓL

Kis lak áll a nagy Duna mentében;
Oh mi drága e lakocska nékem!
Könnyben úszik két szemem pillája,
Valahányszor emlékszem reája.

Bár maradtam volna benne végig!
De az embert vágyai vezérlik;
Vágyaimnak sólyomszárnya támadt,
S oda hagytam őslakom s anyámat.

Kínok égtek a szülőkebelben
Hogy bucsúmnak csókját rá leheltem;
S kínja lángi el nem aluvának
Jéggyöngyétől szeme harmatának.

Mint ölelt át reszkető karjával!
Mint marasztott esdeklő szavával!
Oh, ha akkor látok a világba:
Nem marasztott volna tán hiába.

Szép reményink hajnalcsillagánál
A jövő tündérvár gyanánt áll;
S csak midőn a tömkelegbe lépünk:
Venni észre gyászos tévedésünk.

Engem is hogy csillogó reményem
Biztatott csak, minek elbeszélnem?
S hogy mióta járom a világot,
Bolygó lábam száz tövisre hágott.

...Szép hazámba ismerősök mennek;
Jó anyámnak tőlök mit izenjek?
Szóljatok be, földiek, ha léssen
Utazástok háza közelében.

Mondjátok, hogy könnyeit ne öntse,
Mert fiának kedvez a szerencse - -
Ah, ha tudná mily nyomorban élek,
Megrepedne a szíve szegénynek!

TEMETŐBEN

Fölhangolom olykor a lant idegeit,
Megzengeni téged, o kellemes élet!
- - Mert kellemes az, noha sok sebet ejt,
És rengetegekbe nem egy uta téved.

De bármi magasra törekszik a dal,
Bármint csalogassam azéleti mézzel:
Mélázva örömtelen hangjaival
Mindenkor a sírban, a sírban enyész el.

Kívánatos a tavasz éke nekem,
Indulok is olykor örülni virághoz;
S míg kertbe röpíti sugárit a szem,
Lábam temetői kereszték alá hoz.

Itt élek a szív komoly álmainak
A halk temető morajatlan ölében;
Akácai lombja rezegve inog,
Hintázza az est fuvalomja szelíden,

A szobrok a domboru hant elején
Mindannyi betűi egy isteni lapnak;
Nagy gondolatit mikor olvasom én:
A sírba, a sírbul az égbe ragadnak.

Bús, tompa harang konog a faluban.
Új gödröt amott komor emberek ásna.
Gyászhang kiséri áhítatosan
A holtat honához a hamvadozásnak.

Sejtése szivemnek aligha csaland:
Nem messze lehet már keze az időnek,
Mely engem is ágyba tesz itten alatt,
S szememre halál örök álmai jőnek.

Isten neki! üssön, ha ütnie kell,
Mely pályafutásom elállja, az óra;
Létem fonalai, szakadozzatok el,
Társim, bucsucsókot a hervadozóra.

S mit sorsom elérni nem engede, nem!
Bár vágyaimon koszorúba szövődék:
Isten veled, égi virág... szerelem!
S föld hajnali csillaga, napja... dicsőség!

BEFORDÚLTAM A KONYHÁRA

Befordúltam a konyhára,
Rá gyújtottam a pipára...
Azaz rá gyújtottam volna,
Hogyha már nem égett volna.

A pipám javában égett,
Nem is mentem én a végett!
Azért mentem, mert megláttam,
Hogy odabenn szép leány van.

Tüzet rakott eszemadta,
Lobogott is, amint rakta;
Jaj de hát még szeme párja,
Annak volt ám nagy a lángja!

Én beléptem, ő rám nézett,
Aligha meg nem igézett!
Égő pipám kialudott,
Alvó szívem meggyúladott.

A VIRÁGNAK MEGTILTANI NEM LEHET

A virágának megtiltani nem lehet,
Hogy ne nyíljék, ha jön a szép kikelet;
Kikelet a lány, virág a szerelem,
Kikeletre virítani kénytelen.

Kedves babám, megláttalak, szeretlek!
Szeretője lettem én szép lelkednek -
Szép lelkednek, mely mosolyog szelíden
Szemeidnek bűvös-bájos tükrében.

Titkos kérdés keletkezik szivemben:
Mást szeretsz-e, gyöngyvirágom, vagy engem?
Egymást úzi bennem e két gondolat,
Mint ősszel a felhő a napsugarat.

Jaj ha tudnám, hogy másnak vár csókjára
Tündér orcád tejben úszó rózsája:
Bujdosója lennék a nagy világnak,
Vagy od'adnám magamat a halálnak.

Ragyogj reám boldogságom csillaga!
Hogy ne legyen életem bús éjszaka;
Szeress engem, szívem gyöngye, ha lehet,
Hogy az isten áldja meg a lelkedet.

FÜSTBE MENT TERV

Egész uton - haza felé -
Azon gondolkodám:
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám?

Mit mondok majd először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart terjeszti ki.

S jutott eszembe számtalan
Szebbnél szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.

S a kis szobába toppanék...
Röpült felém anyám...
S én csüggttem ajkán... szótlantul
Mint a gyümölcs a fán.

AZ ALFÖLD

Mit nekem te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája?
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegy-völgyedet nem járja.

Lenn az alföld tengersík vidékin
Ott vagyok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadult sas lelkem,
Ha a rónák végtelenjét látom.

Felröpülök ekkor gondolatban...
Túl a földön felhők közelébe,
S mosolyogva néz rám a Dunától
A Tiszáig nyúló róna képe.

Délibábos ég alatt kolompol
Kis-Kunságnak száz kövér gulyája:
Deleléskor hosszú gémű kútnál
Széles vályu kettős ága várja.

Méneseznek nyargaló futása
Zúg a szélben, körmeik dobognak.
S a csikósok kurjantása hallik
S pattogása hangos ostoroknak.

A tanyáknál szellők, lágy ölében
Ringatózik a kalászos búza,
S a smaragdnak eleven színével
A környéket vígan koszoruzza.

Ide járnak szomszéd nádasokból
A vadlúdak esti szürkületben,
És ijedve kelnek légi útra,
Hogyha a nád a széltől meglebben.

A tanyákon túl a puszta mélyén
Áll magányos, dőlt kéményü csárda;
Látogatják a szomjas betyárok,
Kecskemétre menvén a vásárra.

A csárdánál törpe nyárfaerdő
Sárgul a királydinnyés homokban;
Oda fészkel a visító vércse,
Gyermekektől nem háborgatottan.

Ott tenyészik a bús árvalányhaj
S kék virága a szamárlenyeérnek;
Hús tövéhez déli nap hevében
Megpihenni tarka gyíkok térnek.

Messze, hol az ég a földet éri,
A homályból kék gyümölcsfák orma
Néz, s megettök, mint halvány ködoszlop,
Egy-egy város templomának tornya. -

Szép vagy, alföld, legalább nekem szép;
Itt ringatták bölcsőm, itt születtem.
Itt boruljon rám a szemfödél, itt
Domborodjék a sír is fölöttem.

CSOKONAI

Egy kálomista pap s Csokonai
Egymásnak voltak jó barátai.
Kilódul egyszer Debrecenből
S a jó barát előtt megáll,
S: ihatnám, pajtás! így kiált föl
Csokonai Vitéz Mihály.

„No ha ihatnál, hát majd ihatol,
Akad még bor számodra valahol,
Ha máshol nem, tehát pincémben;
Ottan nem egy hordó bor áll”.
Szólott a pap, s leballag véle
Csokonai Vitéz Mihály.

„Ihol ni, uccu!” fölkiált a pap,
A mint egy hordóból dugaszt kikap;
„Szaladj, csapért! ott fönne felejtém;
Szaladj, öcsém, de meg ne állj!”
És fölrohan ló halálában
Csokonai Vitéz Mihály.

A likra tette tenyerét a pap;
Csak vár, csak vár, hogy jön talán a csap,
S a csap nem jött, és a pap morgott:

„De mi az ördögöt csinál,
Hol a pokolba marad az a
Csokonai Vitéz Mihály?”

Tovább nem győzte várni a csapat,
Ott hagyta a hordót, (a bor kifolyt),
Fölmén a pincéből a házba,
De ott fönn senkit nem talál.
Csak késő este érkezett meg
Csokonai Vitéz Mihály.

Hát a dologban ez volt az egész:
Kereste ott fönn a csapat Vitéz,
Zeget-zugot kikutat érte,
De csak nem jön rá, hogy hol áll?
És így csapért szomszédba mégyen
Csokonai Vitéz Mihály.

A szomszédban valami lakzi volt.
Elébe hoztak ételt és italt;
És ím az étel és bor mellett
És a zenének hanginál
Csapot, papot, mindent felejtett
Csokonai Vitéz Mihály.

MÉRT NEM SZÜLETTEM EZER ÉV ELŐTT

Mért nem születtem ezer év előtt?
Midőn születtek Árpád daliái,
S ragadva kardot, a vérkedvelőt,
A nagy világgal mentek szembeszállni.

Beh mondtam volna csataéneket,
Versenyt rivalgót kürtjével Lehelnek,
Melynek zugási mennydörgéseket
Vadúl kavargó örvényökbe nyeltek.

Beh fölvettem volna magamat
Hadvész után nyerítő paripára,
Keresni a sírt vagy babéromat
Hazát teremő harcok viharába.

Beh énekeltem volna diadalt,
Vitézeimnek, párdúcborra dölve,
Midőn az ütközetmoraj kihalt
S az áldomás csengése jött helyébe.

Vagyok henyélő század gyermeke,
Hol megdalolni méltó tárgyam nincsen;
S ha volna is, mi lenne sikere?
Sínlődik a nyelv terhes rabbilincsen.

JAJ, BE BÚS EZ A HARANGSZÓ!

Jaj, be bús ez a harangszó!
Neked harangoznak,
Kedves, hervadt rózsaszála
Tizenöt tavasznak!

A templomnál van koporsód,
Koporsód van itten!
Hova veled vőlegényként
Egykor jöni hittem.

Védangyala kedvesemnek
Odafele a mennyben!
Szánj és vedd el eszemet, vagy
Vigasztalj meg engem.

Vagy talán te is meghaltál?
Tán megölt a bánat?
Hogy hervadni hagytad ezt a
Legszebb rózsaszálat.

JÓJ, TAVASZ JÓJ!

„Jój, tavasz, jój!” - gondolám az ősszel, -
„Várlak, mert boldogságommal jössz el;
Kinn falun lesz ifju szép galambom,
És szabad lesz őt meglátogatnom;
S hogyha tőle száz mérföldre lennék,
Száz mérföldről is hozzája mennék.
Ha jön a nap hajnal-ölelésre,
Ha megy a nap éj-fölébresztésre,
És a hold, a szultán, ha belépe
Csillaglyányos gazdag háremébe:
Én galambom hú árnyéka leszek,
Követője minden lépésének,
Mig szerelme, mint, tavasz! virágod
Melegülő keblén kicsirázott,
És a míg ő e virágot szüzi
Pirulással én szivemre tűzi;
S mért ne tűzné? s lehetetlenség-e?
Hogy menyasszonysók leend a vége.
Jój, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl jegyesem fejére.”...

* * *

Jój, tavasznak illatos füzére!
Tegyelek föl sírja keresztjére.

A NÉGY ÖKRÖS SZEKÉR

Nem Pesten történt, a mit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre ültek és azon menének.
Szekéren mentek, de ökörszekéren,
Két pár ökör tévé a fogatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
Halványan járt a megszakadt felhőkben,
Miként a bús hölgy, a ki férjinek
Sírhalját keresi a temetőben.
Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön,
S vett a füvektől édes illatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A társaságban én is ott valék,
S valék szomszédja épen Erzsikének.
A társaságnak többi tagjai
Beszélgetének s énekelgetének.
Én ábrándoztam, s szoltam Erzsikéhez:
„Ne válasszunk magunknak csillagot?”
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

„Ne válasszunk magunknak csillagot?”
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
„A csillag vissza fog vezetni majd
A múlt időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket.”
S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A HAZÁRÓL

Lement a nap. De csillagok
Nem jöttek. Sötét az ég.
Közel s távolban semmi fény nincs,
Csak mécsvilágom s honszerelmem ég.

Szép csillag a honszeretet,
Gyönyörűségesen ragyog.
Szegény hazám, szegény hazám te,
Neked kevés van ilyen csillagod.

Mécsemnek lángja mint lobog!
Mitől lobog? mi lengeti?
Éjfél ütött. Ti lengtek itten
Mécsem körül, ti népem ősei!

Mintha nap volna mindenik,
Oly tündöklők e szellemek,
Tündöklők, mert hisz a dicsőség
Sugármezébe öltözködtenek.

Ne nézz ősidre, oh magyar,
Ki most sötétségben vagy itt,
Ne nézz ősidre, e napokra...
Szemeid gyöngék... a napfény megvakít.

Hazám dicső, nagy ősei,
Ti földetrazó viharok!
Ti egykoron a porba omlott
Európa homlokán tomboltatok.

Oh nagy volt hajdan a magyar,
Nagy volt hatalma, birtoka;
Magyar tenger vizében húnyt el
Éjszak, kelet s dél hullócsillaga.

Csakhoggy rég volt, midőn magyar
Fejekre termett a babér;
A képzelet sebes szárnyú sas,
Elfárad mégis, mire oda ér.

Oly rég elhervadt a babér
A magyaroknak homlokán,
Hazám, oly rég voltál te nagy, hogy
Nagyságod híre csak mese talán.

Már rég nem sírtam, s íme most
Pillámon egy könny rengedez.
Magyar nép, vajon hajnalodnak
Vagy alkonyodnak harmatcseppje ez?

Magyar dicsőség, mi valál?
Hullócsillag? mely tündökölt,
Aztán lehullott a magasból
És mindörökre elnyelé a föld.

Vagy üstökös vagy, oh magyar
Dicsőség! mely jött s távozik,
Hogy századok multával újra
Lássák fényét a népek s rettegjék?

AZ ÓRÜLT

Mit háborgattok?
Takarodjatok innen!
Nagy munkába' vagyok. Sietek.
Ostort fonok, lángostort, napsugarakból;
Megkorbácsolom a világot!
Jajgatnak majd és én kacagok,
Mint ők kacagtak, mikor én jajgattam.
Hahaha!
Mert ilyen az élet. Jajgatunk s kacagunk.
De a halál azt mondja: csitt!
Egyszer már én is meghalék.
Mérget töltöttek azok vizembe,
A kik megitták boromat.
S mit tettek gyilkosaim,
Hogy gaztettöket elleplezzék?
Midőn kiterítve feküdtem:
Reám borultak s könnyezének.
Szerettem volna fölugrani,
Hogy orraikat leharapjam,
De nem harapom le! gondolám,
Legyen orrok és szagolják,
Ha rothadok, s fúladjanak meg.
Hahaha!
És hol temettek el? Afrikában.
Az volt szerencsém,
Mert egy hiéna kiása siromból.
Ez az állat volt egyetlen jótevőm.
Ezt is megcsaltam.
Ő combom akarta megenni;
Én szívemet adtam oda,
S ez oly keserű volt, hogy megdöglött tőle.
Hahaha!
De hiába, csak így jár,
Ki emberrel tesz jót. Mi az ember?
Mondják: virágnak gyökere,
Amely fönn a mennyben virúl.
De ez nem igaz.
Virág az ember, melynek gyökere
Ott lenn van a pokolban.
Egy bölcs tanított engemet erre,
Ki nagy bolond volt, mert éhen hala.
Mért nem lopott? mért nem rabolt?
Hahaha!
De mit kacagok? mint a bolond;
Hisz sírnom kellene,
Siratni, hogy oly gonosz a világ.
Az isten is felhő-szemével

Gyakran siratja, hogy megalkotá.
De mit használ az ég könyűje is?
A földre hull, a ronda földre,
Hol az emberek lábbal tiporják,
S mi lesz belőle,
Az ég könnyéből?... sár.
Hahaha!
Oh ég, oh ég, te vén kiszolgált katona,
Érdempénz melleden a nap,
S ruhád, rongyos ruhád a felhő.
Hm, így eresztik el a vén katonát,
A hosszú szolgálat jutalma
Egy érdempénz és rongyos öltözet.
Hahaha!
S tudjátok-e, mit tesz az emberi nyelven,
Midőn a fűrj azt mondja: pitypalatty?
Az azt teszi, hogy kerüld az asszonyt!
Az asszony vonzza magához a férfiakat,
Mint a folyókat a tenger;
Miért? hogy elnyelhesse.
Szép állat az asszonyi állat,
Szép és veszedelmes;
Arany pohárban méregital.
Én ittalak, oh szerelem!
Egy harmatcseppnyi belőled édesebb,
Mint egy mézzé vált tenger;
De egy harmatcseppnyi belőled gyilkosabb,
Mint egy méreggé vált tenger;
Láttátok-e már a tengert,
Midőn a fergeteg szánt rajta
És vet beléje halálmagot?
Láttátok a fergeteget,
E barna parasztot,
Kezében villám-ösztökével?
Hahaha!
Ha megérik a gyümölcs: lehull fájáról.
Érett gyümölcs vagy, föld, lehullanod kell.
Még várok holnapig;
Ha holnap sem lesz a végítélet:
Beások a föld közepéig,
Lőport viszek le,
És a világot a
Levegőbe röpítem... hahaha!

ITT ÁLLOK A RÓNAKÖZÉPEN

Itt állok a rónaközépen,
Mint a szobor, merően.
A pusztát síri csend fődé el,
Mint elfödik a halottat szemfödéllel.
Nagymessze tőlem egy ember kaszál;
Mostan megáll,
S köszörüli a kaszát...
Pengése hozzám nem hallatszik át,
Csak azt látom: mint mozg a kéz.
És most ide néz,
Engem bámul, de én szemem sem mozdítom...
Mit gondolhat, hogy én miről gondolkodom?

TÜNDÉRÁLOM

Sajkás vagyok vad, hullámos folyón;
Hullámszik a viz, reng a könnyű sajka,
Reng, mint a bölcső, melyet ráncigál
Szilaj kezekkel a haragvó dajka.
Sors, életemnek haragos dajkája,
Te vagy, ki sajkám úgy hányod-veted,
Ki rám zavartad fergeteg módjára
A csendriasztó szenvedélyeket.

Elfáradtam már, messze még a part?
Mely befogad révébe; ... vagy az örvény?
Mely nyugalmat szintugy ad, midőn
Mélyébe ránt, a sajkat összetörvén.
Sem part, sem örvény nincsen még előtttem,
Csak hánykódás, csak örökös habok;
Hánykódom egyre a folyó nagy árján...
Ki sem köthetek, meg sem halhatok.

De mily hang ez, mily túlvilági hang,
Mely bévegyül a habzugás közé?
Tán szellem, égbe szálló a pokolból,
Hol büntetését már átszenvedé?...
Egy hattyu száll fölöttem magasan,
Az zengi ezt az édes éneket -
Oh lassan szállj és hosszan énekelj,
Haldokló hattyúm, szép emlékezet!... -

Nem voltam többé gyermek, s nem valék
Még ifju. Ez az élet legszebb éve,
Mint legszebb perc, midőn a hajnalégről
Az éj kárpítja félig van levéve.

Sötétség volt még egyfelől szivemben,
De másfelől már pirosan kelének,
Mint a közelgő nap szemeiből
Kilótt sugárok, a vágyak s remények,
A mire vágytam, bírni is reméltem,
S a mit reméltem, azt el is nyerém;
Talán azért, mert nem sok volt... egyéb sem,
Mint pihenés egy hű barát ölén.
Hű volt barátom, mert hisz ilyenkor még
Nincsen kikelve a rejtett önérdék,
E mindent elrágó hernyója a
Baráti hűség virágos kertének.

Barátom hű volt; üritgettem vele
A boldog órák édes poharát,
S a lelkesülés égi mámorában
Sasként röptem a világon át.
S a merre szálltam, minden az enyém volt!
A dúsgazdagság bársony pamlagára
Hajtam le főmet, melyet övezett
A dicsőségnek csillagkoronája.

Ily nagyszerűnek álmodám jövőmet,
S már hittem is, hogy ez való, nem álom...
De most egyszerre szívem, melyet a
Világgal tölték meg, tágulni látom;
Szívem tágúla, vagy tán a világ
Kisebbedett? azt nem tudom, de érzem,
Hogy keblemben hézag támadott,
Hézag, keblemnnek legmelegebb részén.

És napról-napra nőttön nőtt ez űr,
S ez űr miatt nem szállhatott már lelkem,
Félt, hogy mélyébe hull... s nem kelle többé,
Mit eddig olyan lángolón öleltem,
Nem kellett kincs és nem kellett dicsőség.
Mind a kettő oly fénytelen vala!
Oly fénytelen, mint lesz az ég idővel,
Ha elkopik majd csillagfátyola.

Nem kelle semmi, még a jó barát sem,
Magam magamnak voltam terhire,
S futottam, mint kit rémek serge üldöz,
Az életzajtól messzi-messzire.
Csöndes magányban keresek tanyát,
Sötét erdő völgyébe telepedtem...
Oh e magányban milyen alakok
Lengtek körülöm s szálltak el fölöttem!

Szivemből jöttek e tündéri lények,
Szivemnek nem rég támadt üregéből,
Tündéri lények, milyenekre félig
Emlékezem a szép gyermekregékből.
„Megálljatok! megálljatok!” kiálték,
„Oh, csak egy álljon meg közületek.
Csak addig, míg egy csók s egy ölelés tart!”
Nem álltanak meg; mind eltűntenek.

Kerestem őket, és meg nem lelém.
Még csak nyomukra sem akadhaték;
Nyom nélkül jártak, oly könnyűk valának,
Könnyebbek, mint a szellő, mint a lég.
S minél messzebbre távoznak tőlem,
Minél homályosabban láttam őket,
Annál dicsőbbek voltak, és szivem
Annál emésztőbb sovárgásban égett.

Szivem sovárgott és én sorvadék.
Társim nevettek a sápadt fiún,
Csak jó barátom, ő nem nevetett,
Fejét csóválta búsan, szomorún.
Mi lelt? kérdezte; én nem felelék,
Mert hisz magam sem tudtam, hogy mi lelt.
Szomjas valék, s vizet hiába ittam,
Nem enyhíté viz a tikkadt kebel.

S meguntam ezt a földi életet,
Mely elvesztette szépségét szememben.
Föl, föl! mondtam, a mennybe! a hová
Fájó szivemnek tündérnépe lebben;
Föl a mennyekbe! ha a léget szívom,
Mit ők színek: tán majd e szomj nem éget...
S ha ott is futnak tőlem? ah, utánok
Keresztülbolygom a nagy mindenséget! -

Fényes tavasz volt. A mezőn szivárvány,
Égő szivárvány százezer virágból;
De rám oly búsan néztenek... talán
Tudták, hogy elkészülök a világból.
A legnagyobb hegy tetejére mentem,
Onnan tekintek föl az ég felé.
Átlátszó kék volt a felhőtlen ég...
Belé láttam... tisztán láttam belé...

Ábránd-alakjaim legszebbike
Ott volt az égben. Ajka mozgott; szinte
Hallottam hívó hangjait... de jól
Láthattam, hogy felém kezével inte.
Megyek! mondtam, s a bérc szélére léptem,
A hol száz ölnyi mélység nyílt alattam.

Már-már ugrám... hátul egy kéz ragadt meg...
Eszmélet nélkül visszahanyatlottam.

Midőn eszméltem: a dicső alak,
Kit az egekben láttam az imént,
Ott állt mellettem... oh, mit érezék?
Leírhatatlan édes érzeményt!
„Ilyen közel van hát a föld az éghez?”
Zavart elmémmelel ekkép gondolkodtam,
„Im a mennyben vagyok szép angyalomnál,
S elébb egy perccel még a földön voltam.”

Ezt gondolám, de szólni nem tudék,
Avvagy talán nem mertem szólni,
Félvén, hogy majd ha ajkam megnyitom,
Keblemből a menny ki fog szállani.
És megragadtam angyalom kezét,
Hogy el ne tűnjék tőlem újólag,
És derekát átövezé karom,
Átövezé, mint egy égő szalag.

S merőn szemléltém fényes arculatját.
Most is csodálom, hogy szemem világa
El nem vészett e földöntúli fénytől,
Midőn benéztem szeme csillagába,
Sötétkek csillag volt az ő szeme,
És szemöldöke fekete szivárvány,
S vállán úgy úsztak barna fürtei,
Miként az éj egy rózsatenger árján.

Meg mertem végre nyitni ajkamat,
S beszéltem üdvörl, angyalokrul, égről,
Nagyon homályosan beszélheték,
Mert ő nem értett semmit e beszédből.
„Én lyány vagyok,” szólt, „földi lyány, nem angyal;
A hol vagyunk, ez a föld, nem az ég,
S te itt a mélybe estél volna, ámde
Én mentésedre még jókor jövék.”

„Legyünk tehát a földön,” válaszoltam;
„Földön vagy égen, az mindegy nekem,
Csak oldaladnál, kedves oldaladnál;
Hisz a hol te vagy, ott az én egem.
De ülj le mellém, s engedd hogy karom
Szorosabban fűzhessen át, oh engedd!
Ugy is sajátom vagy, tulajdonom,
Mert téged az én képzetem teremtet.”

Leültünk ott a szikla tetején,
S beszélgeténk. Kérdezte: ki vagyok?
„Egy bús sohajtás voltam eddig,” szólék,
„Öledben ím e csókkal meghalok.

Most csókolj vissza, lyányka, hogy legyen
Föltámadásom... - im, föltámadok,
Mert csókod ért; s ki bú-sohaj valék,
Most a gyönyörnek mosolya vagyok.”

Ő megcsókolt. Nem kéreté magát,
Első szavamra ajkamon volt ajka;
E csók! ez ajk!... mért nem váltunk itt kővé?
Hadd függtem volna mindörökre rajta!
E csók, e csók! ez édesb volt a méznél
S az anyatejnél. Csak ezóta élek;
Midőn elcsattant e csók ajkamon,
Érzem, hogy ekkor szállt belém a lélek.

„Tekints körül,” szólott a csók után
A lyányka, „látod, milyen változás?
Én nem tudom, honnan s miként van ez,
De mostan ég és föld egészen más,
Kékebb az ég, sugárosabb a nap,
S e fák alatt itt hűvösebb az árnyék,
S pirosb a rózsza, illatosb a lég...
Ah, mintha csak egy más világban járnék!”

„Más a világ, más, nem olyan minő volt,”
Feleltem én, „vagy csak mi változánk?
De bármiként van, mit törődünk véle,
Midőn e változás áldás reánk!”
Egymás ölében így fontuk tovább
Beszélgetésünk rózsakötelét,
S a mint eszméltünk szép ábrándjainkból,
Láttuk, hogy a nap már a földre lép.

Alkonyodék. Arany felhőkön szállott
A nap violaszín hegyek mögé.
A messzeségbe nyúló rónaságot,
E száraz tengert, halvány köd fődé.
A szikla melyen állottunk, piroslott
A végsugártól, miként bíbor párna
A trónon. De hisz trón volt ez; mi rajta
A boldogság ifjú királyi párja.

Elbúcsuzánk; nem szóval; szemeinkkel;
S nem szomorúan, oh nem; oly vidáman!
Az éjt úgy néztük, mint a haldokló
A sírt, a melyen túl egy szebb világ van.
Nem ígértük, hogy holnap eljövünk,
De mind a ketten eljövénk, hiven,
S így éltük által az egész tavaszt,
Ajk ajakon, kéz kézben, szív szíven.

S így éltük által az egész nyarat.
Minden napunk egy virágszál vala
A bokrétából, melytül illatot nyer
Az istenek olympi asztala.
De e virágok elhervadtanak már;
Mit ér, szemlélnem száraz kelyhőket?
Röpülj ki e szép kornak édenéből,
Haldokló hattyúm, bús emlékezet!

Eljött az ősz, ez a vad zsarnoka
A természetnek. Kérlelhetetlen karja
Letépi a szegény fák levelét,
A földre sujtja, és lábbal tiporja.
Lábbal tiprá boldogságunkat is;
Reánk küldé enyészetes szelét
Elválás képiben, s ez arcainknak
Leszaggatá szép rózsalevelét.

Elváltunk, hogy ne lássuk egymást többé,
Komoly borongó volt az őszi este;
A ködön át a távolból lánykámat
Könnyes szemem még egyszer fölkereste,
Aztán futottam, utat nem tekintve,
Arcom, kezem tövistől vérezék...
Futottam árván, mint a hullócsillag,
Melyet magából kilökött az ég. - -

Azóta arcom és kezem begyógyult,
Arcom s kezem, mit tüske sérte meg,
S szivemből is ki vannak irtva már
Az elválástól támadott sebek;
De e sebeknél jobban fáj nekem most,
Jobban fáj az, hogy már-már feledem
Ábrándjaidnak édes üdvességét,
Oh tündérialom, első szerelem!

TE VAGY, TE VAGY, BARNA KIS LYÁNY

Te vagy, te vagy, barna kis lyány,
Szemem s lelkem fénye!
Te vagy mind a két életem
Egyetlen reménye!
Ha ez az egy reményem is
Elmulandó álom,
Nem leszek boldog sem ezen,
Sem a más világon!

Álldogálok a tó partján
Szomorúfűz mellett.
Nekem való hely; engem ily
Bús szomszédság illet,
Nézem lecsüggő ágait
Szomorúfűzfának,
Mintha azok csüggedt lelkem
Szárnyai volnának.

Elszállott már a madár a
Hervadt őszi tájról,
Hejh ha én is kiszállhatnék
Búmnak országából!
Nem szállhatok, mert búm oly nagy,
Oly nagy, mint szerelmem,
És szerelmem... és szerelmem...
Oh ez véghetetlen!

DALAIM

Elmerengek gondolkodva gyakran,
S nem tudom, hogy mi gondolatom van,
Átröpülök hosszában hazámon,
Át a földön, az egész világon! -
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Holdsugári ábrándos lelkemnek.

Ahelyett, hogy ábrándoknak élek,
Tán jobb lenne élnem a jövőnek,
S gondoskodnom... eh, mért gondoskodnám?
Jó az isten, majd gondot visel rám. -
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Pillangói könnyelmű lelkemnek.

Ha szép lyánnyal van találkozásom,
Gondomat még mélyebb sírba ásom,
S mélyen nézek a szép lány szemébe,
Mint a csillag csendes tó vizébe. -
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Vadrózsái szerelmes lelkemnek.

Szeret a lány? iszom örömömben;
Nem szeret? kell inni keservemben.
S hol pohár és a pohárban bor van,
Tarka jókedv születik meg ottan. -
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Szivárványi mámoros lelkemnek.

Oh de míg a pohár van kezemben,
Nemzeteknek keze van bilincsen;
S a milyen víg a pohár csengése,
Olyan bús a rabbilincs csörgése! -
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Fellegei bánatos lelkeimnek.

De mit tűr a szolgásgagnak népe?
Mért nem kél föl, hogy láncát letépje?
Arra vár, hogy isten kegyelméből
Azt a rozsdá rágja le kezéről? -
Dalaim, mik ilyenkor teremnek,
Villámlási haragos lelkeimnek!

EGY GONDOLAT BÁNT ENGEMET

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg!
Lassan hervadni el, mint a virág,
Amelyen titkos féreg foga rág;
Elfogyni, lassan, mint a gyertyaszál,
Mely elhagyott, üres szobában áll.
Ne ily halált adj, istenem,
Ne ily halált adj én nekem!
Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszírt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le... - -
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva síkra lép.
Pirosló arccal és piros zászlókkal
És a zászlókon eme szent jelszóval:
„Világ szabadság!”
S ezt elharsogják,
Elharsogják kelettől nyugatig,
S a zsarnokság velök megütközik:
Ott essem el én,
A harc mezején,
Ott folyjon az ifjúi vér ki szivemből,
S ha ajkam örömteli végszava zendül.
Hadd nyelje el azt az acéli zörejt,
A trombita hangja, az ágyudörejt,
S holttestemen át
Fújó paripák
Száguldjanak a kivivott diadalra,
S ott hagyjanak engemet összetiporva. - -
Ott szedjék össze elszórt csontomat,
Ha jön majd a nagy temetési nap,

Hol ünnepélyes, lassu gyász-zenével
És fátyolos zászlók kíséretével
A hősokeket egy közös sírnak adják,
Kik érted haltak, szent világszabadság!

A TISZA

Nyári napnak alkonyulatánál
Megállék a kanyargó Tiszánál
Ott, hol a kis Túr siet beléje
Mint a gyermek anyja kebelére.

A folyó oly simán oly szelíden
Ballagott le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják hajjai fodrába'.

Síma tükrén a piros sugárok
(Mint megannyi tündér) táncot jártak,
Szinte hallott lépteik csengése,
Mint parányi sarkantyúk pengése.

Ahol álltam, sárga fűveny-szőnyeg
Volt terítve, s tartott a mezőnek,
Melyen a levágott sarju-rendek,
Mint a könyvben a sorok, heverték.

Túl a réten néma méltóságban
Magas erdő; benne már homály van,
De az alkony üszköt vet fejére,
S olyan, mintha égne s folya vére.

Más felől, a Tisza tulsó partján,
Mogyoró- s rekettje-bokrok tarkán,
Köztök egy csak a nyílás, azon át
Látni távol kis falucska tornyát.

Boldog órák szép emlékeképen
Rózsafelhők úsztak át az égen
Legmesszebről rám merengve néztek
Ködön át a mármárosi bércek.

Semmi zaj. Az ünnepélyes csendbe
Egy madár csak néha füttyentett be.
Nagy távolban a malom zugása
Csak olyan volt, mint szunyog dongása.

Túlhan, vélem átellenben épen,
Pór menyecske jött. Korsó kezében.
Korsaját mig telemerítette,
Rám nézett át; aztán ment sietve.

Ottan némán, mozdulatlan álltam,
Mintha gyökeret vert volna lábam.
Lelkem édes, mély mámorba szédült
A természet örök szépségétül.

Oh természet, oh dicső természet!
Mely nyelv merne versenyezni véled?
Mily nagy vagy te! mentül inkább hallgatsz
Annál többet, annál szebbet mondasz. -

Késő éjjel értem a tanyára
Fris gyümölcsből készült vacsorára.
Társaimmal hosszan beszélgettünk.
Lobogott a rőzse-láng mellettünk.

Többek között szóltam én hozzájuk:
„Szegény Tisza, miért is bántjátok?
Annyi rosszat kiabáltok róla,
S ő a föld legjámborabb folyója.”

Pár nap múlva fél szendergésemből
Félrevert harang zugása vert föl,
„Jön az árviz! jön az árviz!” hangzék,
S tengert láttam, a hogy kitekinték.

Mint az örült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zúgva, bögve törte át a gátot,
El akarta nyelni a világot!

A SZÉL

Ma lágyan suttogó, szelíd szellő vagyok,
Zöldelő mezőkön föl s alá sétálok,
Csókot lehelek a bimbók ajakára,
Édes meleg csókom hú szerelmi zálog.
„Nyíljatok, nyíljatok, tavasz szép leányi,”
Ezt sugom fülökbe „nyíljatok, nyíljatok!”
És ők szemérmesen levetik leplöket,
S én szép keblőkön a kéjtől elájulok.

Holnap süvöltő hang, vad fuvalom leszek,
Reszket előttem a bokor, mert fél tőlem,
Látja, hogy kezemben kés van, köszörült kés,
S tudja, hogy lombjait azzal lemetélem.
A virágoknak ezt sziszegem fülébe:
„Balsa, könnyenhívó lányok, hervadjatok!”
Ők hervadtan hullnak az ősz kebelére,
S én rajtok hidegen, gúnyosan kacagok.

Ma lány szellő vagyok, csendes folyó gyanánt
Úszom át a léget néma nyugalomban,
Létezésemet csak a kis méhe tudja,
Mely hazafelé tart a rétről fáradtan;
Ha fáradtan száll a kis méh a tehertől,
Melyet oldalán visz, melyből mézet készít,
Tenyeremre veszem a kicsiny bogarat,
Úgy segítem elő lankadt röptülését.

Holnap vihar leszek, zúgó, bögő vihar,
Szilaj paripámon a tengert bejárom,
S mint a tanító a csintalan gyermeknek,
Sötétzöld üstökét haragosan rázom.
Bejárom a tengert, s ha hajót találok:
Szárnyát, a lobogó vitorlát kitepem,
S árbocával írom a habokba sorsát,
Hogy nem fog pihenni többé kikötőben!

SÁRI NÉNI

A küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll; nem akar már nőni.
Van nyergelve pápaszemmel orra,
Varrogat... tán szemfedőjét varrja.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Ami eddig ott lenn volt ruháján,
Odaönn van most a ránc orcáján;
Csak úgy lóg-lóg derekán ruhája,
Mintha rá villával volna hanyva.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Haja tél, - ha látom, szinte fázom -
Fejér, mint a fejrített vászon,
S borzasan ül feje tetejében,
Mint a gólyafészek a kéményen.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Befelé vette az útját szeme,
Ráúnt régi születőhelyire,
Ott benn pislog szomorún, nem vígan,
Mint a lámpa a berokadt sírban.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Keble róna, pusztá s csendes róna,
Mintha már alatta szív se vóna;
Ott van még a szív, de mozdulatlan,
Csak nagy néha, csak elvétve dobban.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

Vad, tékozló fiú az ifjúság,
Két marokkal szórja gazdaságát,
De jön apja, a zsugori vénség,
S visszaszedi elpazarlott kincsét.
Sári néni, hejh mikor kendet még
Sárikámnak, húgomnak nevezték!

ALKONY

Olyan a nap, mint a hervadt rózsa,
Lankadtan bocsátja le fejét;
Levelei, a halvány sugárok,
Bús mosollyal hullnak róla szét.

Néma, csendes a világ körültem,
Távol szól csak egy kis estharang,
Távol s szépen, mintha égből jönne
Vagy egy édes álomból e hang.

Hallgatom mély figyelemmel. Oh ez
Ábrándos hang jól esik nekem.
Tudj' isten, mit érzek, mit nem érzek,
Tudja isten, hol jár az eszem.

LEVÉL ARANY JÁNOSHOZ

Meghaltál-e? vagy a kezedet görcs bántja, imádott
Jankóm, vagy feledéd végkép, hogy létezem én is?
Vagy mi az ördög lelt?... híred sem hallja az ember.
Hogyha magába fogadt az öröklét bölcseje, a sír:
Akkor béke veled, legyenek szép álmaid ott lenn,
Feddő kérdésem nem fogja zavarni nyugalmad,
Hogy mi okért hallgatsz? mért késel szólni levélben?
Hogyha pedig görcs bánt, menj a patikába s iparkodj'
Meggyógyulni, fiam, s aztán írd rögtön, azonnal.
S ha feledél engem? ha barátod volna feledve?
Dejsz úgy, öcsém, vessz meg, kívánom tiszta szivemből.
Te mikoron nevedet keblem mélyébe leírtad,
Mit tettél, tudod azt? gránitsziklába acéllal
Vágtál életen át múlás nélküli betűket;

Hát én? én nevemet karcoltam volna homokba,
Melyet, névvel együtt, egy hó szellője is elfúj?
Megköszönöm, ha netán így van... no de elhiszem inkább,
Hogy rossz verseim is vannak, mint hogy te feledtél.
Lomha vagy, itt a bibéd; restsz, mint jó magam, írni.
Kérlek, hagyd nekem a restséget, légy te serényebb,
Lásd, nekem úgy illik, (s oly jól esik!) úgy-e lemondasz
Róla, ha én kérlek? - Hah, már is látlak ugorni,
Mint ragadod nyakon a tollat, mint vágod az orrát
A tintába, miként huzod a sok hosszú barázdát
A papíron, ringy-rongy eszméket vetve beléjük...
Mert ne is írj inkább, hogysem bölcs gondolatokkal
Terheld meg leveled s gyomrom, mert semmi bolondabb
Nincsen, mint az okos levelek, s én iszonyuképen
Irtózom tőlük; tán mert én nem tudok olyat
Komponálni, azért. Ez meglehet. Ámde hogy úgy van,
Esküszöm erre neked túróstésztára, dohányra
És mindenféle, mi csak szent s kedves előttem. -
Drága komámasszony, kegyedet kérem meg aláz'san,
Üsse agyon férjét és szidja meg istenesen, ha
Még ezután sem fog nekem írni az ilyen-amolyan.
Irjon mindenről hosszan, de kivált ha kegyedről
Ir röviden, haragunni fogok majd hosszú haraggal,
El ne feledje a barna Lacit s a szőke Julist, e
Kedves gyermekeket. Hát a kert hogy van, amelynek
Rózsáin szemeim sokszor függének, amíg a
Messzerepült lélek hívemhez vitte szerelmét?
És a csonka torony, mely a harcoknak utána
Most szomorún hallgat gyér fű-koszorúza fejével,
S várja jövődjét, mely lábát ráteszi, s akkor
Összeomol, mint a koldús, ha kikapja kezéből
A mankót a halál... áll még a gólya fölötte,
Méla merengéssel nézván a messze vidékbe?
Mindről akarok, mi nekem kedves vala, tudni.
Jártam azóta dicső szép tájakon, ámde tiétek
Mindig eszemben volt, bár nincs mit rajta csodálni;
A veletek töltött kor tette szívemben örökké.
S jártam azóta magas fényes paloták körül, ahol
Minden, minden nagy; gazdáik lelke kicsiny csak...
Akkor eszembe jutott alacsony hajlékok, ebben
Mind kicsinyecske, de a gazdának lelke nagy és szép!
Ejnye, mi a fene lelt engem, hogy szembe dicsérek?
Most veszem észre, hohó! mind, amit mondtam, hazugság,
Csúnya hazugság volt. Le akartam csak kenyerezni
A nótáros urat, hogy... hogy... hogy majd beszerezzen
Bakternek vagy kondásnak falujába, ha e szép
Hivatalok valamelyike meg fog ürülni idővel.
Hja, nekem is hozzá kell látnom végre, barátom.
Házasodom, tudod azt, s tudod azt is, hogy jövedelmet

Dús uradalmam nem hullat zsebeimbe, mióta
Századik édes apám eladá vagy meg se szerezte,
S így az eléléshez nincsen mód, nincs! hivatal kell.
Meghajtom fejemet, szépen mosolyogni tanúlok,
Nyájas szófogadás, kigyó-csúszásu hizelgés
Lesz kenyerem (s zsíros kenyerem)... hah, lesz a kutyának,
Nem pedig énnékem! pusztán a gondolat is már
Lángfelhőket idéz véres szemeimnek elébe,
És szívem tombol, mint a harmadfű csikó, ha
A pányvás kötelet legelőszőr dobja nyakába
A pásztor, hogy a ménesből kocsirúdho' vezesse.
Nem a tehertől fél, amelyet húznia kell majd,
Nem! hanem a hámtól, mely korlátozza futását.
És amit így elveszt, azt nem pótolja sem abrak
Sem pedig a ragyogó szerszám. Mit néki az étel
S a hiu fény; megelégeszik ő a pusztai gyeppe,
Bármi sovány, s a záporosók szabad égnek alatta
Verhetik oldalait s a bozót hadd tépje sörényét,
Csak szabadon járjon, csak kergethesse tüzében
A sivatag viharát s a villám sárga kigyóit - -
Isten hozzátok! lelkem múlatni szeretne
Még veletek, kedves hiveim, de az elragadó szél
Képzetelem számrétü vitorlájába belefűjt,
Szétszakad a horgony, fut gályám, elmarad a part,
S ringat habkarján a látkör nélküli tenger,
És míg az orkán zúg, s a felhők dörgenek, én a
Lant idegébe kapok, s vad tűzzel zengi el ajkam
Harsány himnuszodat, százszorszént égi szabadság!

FALU VÉGÉN KURTA KORCSMA

Falu végén kurta korcsma,
Oda rúg ki a Szamosra,
Meg is látná magát benne,
Ha az éj nem közelegne.

Az éjszaka közeledik,
A világ lecsendesedik,
Pihen a komp, kikötötték,
Benne hallgat a sötétség.

De a kocsmá bezzeg hangos!
Munkálódik a cimbalmos,
A legények kurjogatnak,
Szinte reng belé az ablak.

„Kocsmárosné, arany virág,
Ide a legjobb borát,
Vén legyen, mint a nagyapám;
És tüzes, mint ifju babám!

Húzd rá cigány, húzzad jobban,
Táncolni való kedvem van,
Eltáncolom a pénzemet,
Kitáncolom a lelkemet!”

Bekopognak az ablakon;
„Ne zugjatok olyan nagyon,
Azt üzeni az uraság,
Mert lefeküdt, alunni vágy.”

„Ördög bújjék az uradba,
Te pedig menj a pokolba!...
Húzd rá cigány, csak azért is,
Ha mindjárt az ingemért is!”

Megint jönnek, kopogtatnak:
„Csendesebben vigadjanak,
Isten áldja meg kendteket,
Szegény édes anyám beteg.”

Feleletet egyik sem ad,
Kihörpentik boraikat,
Végét vetik a zenének.
S haza mennek a legények.

SZEPTEMBER VÉGÉN

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takarja el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Úlj, hitvesem, ülj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rá bírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörleni véle könyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

A TÉLI ESTÉK

Hova lett a tarka szivárvány az égről?
Hova lett a tarka virág a mezőkről?
Hol van a patakzaj, hol van a madárdal,
S minden éke, kincse a tavasznak s nyárnak?
Oda van mind! csak az emlékezet által
Idéztetnek föl, mint halvány síri árnyak.
Egyebet nem látni hónál és fellegnél;
Koldussá lett a föld, kirabolta a tél.

Olyan a föld, mint egy vén koldus, valóban,
Vállain fejr, de foltos takaró van,
Jéggel van foltozva, itt-ott rongyos is még,
Sok helyen kilátszik mezítelen teste,
Ugy áll a hidegben s didereg... az inség
Vastagon van bágyadt alakjára festve.
Mit csinálna kinn az ember ilyen tájban?
Mostan ott benn szép az élet a szobában.

Áldja istenét, kit istene megáldott.
Adván néki meleg hajlékot s családot.
Milyen boldogság most a jó meleg szoba,
S meleg szobában a barátságos család!
Most minden kis kunyhó egy tündérpalota,
Ha van honnan rakni a kandallóra fát,
S mindenik jó szó, mely máskor csak a légbe
Röpül tán, most beszáll a szív közepébe.

Legkivált az esték ilyenkor mi szépek!
El sem hinnétek tán, ha nem ismernétek.
A családfő ott fenn ül a nagy asztalnál
Bizalmas beszédben szomszédal s komával,
Szájokban a pipa, előttök palack áll
Megtelve a pince legrégibb borával,
A palack fenekét nem lelik, akárhogy
Iparkodnak... újra megtelik, ha már fogy.

Kínálgatja őket a jó háziasszony,
Ne félj, hogy tisztjéből valamit mulasszon
Hejh mert ő nagyon jól tudja mit mikép kell,
A kötelességét ő jól megtanulta,
Nem bánik könnyen a ház becsületével,
Nem is foghatják rá, hogy fősvény vagy lusta.
Ott sűrög, ott forog, s mondja minduntalan:
„Tessék szomszéduram, tessék, komám uram!”

Azok megköszönik, s egyet hörpentenek,
S ha kiég pipájok, újra rátöltenek,
És mint a pipafüst csavarog a légben,
Akkép csavarognak szanaszét elméik,
És ami már régen elmúlt, nagyon régen,
Összeszedegetik, sorra elregélik.
Akitől nincs messze az élet határa,
Nem előre szeret nézni, hanem hátra.

A kis asztal mellett egy ifjú s egy lányka,
Fiatal pár, nem is a mult időt hányja.
Mit is törődnének a multtal? az élet
Előttök vagyon még, nem a hátok megett;
Lelkök a jövő látkörébe tévedt,
Merengve nézik a rózsafelhős eget.
Lopva mosolyognak, nem sok hangot adnak,
Tudja a jó isten, mégis jól mulatnak.

Amott hátul pedig a kemence körül
Az apró-cseprőség zúgva zsibongva ül,
Egy egész kis halom kisebb-nagyobb gyermek
Kártyából tornyokat csinál... épít, rombol...
Úzi pillangóit a boldog jelennek,
Tennapot felejtett, holnapra nem gondol.
Lám, ki hinné, mennyi fér el egy kis helyen:
Itt van egy szobában mult, jövő és jelen!

Holnap kenyérsütés napja lesz, szítál a
Szolgáló s dalolgat, behallik nótája.
Csikorog a kútgém ott kinn az udvaron,
Lovait itatj' a kocsis éjszakára.
Húzzák a cigányok valami víg toron,
Távolról hangzik a bőgő mormogása.
S e különféle zaj ott benn a szobába'
Összefoly egy csendes lágy harmóniába.

Esik a hó, mégis fekete az utca,
Nagy, vastag sötétség egészen behúzta.
Járó-kelő ember nem is igen akad,
Egy-egy látogató megy csak haza felé,
Lámpája megvillan az ablakok alatt,
S fényét a sötétség hirtelen elnyelé.
Eltűnik a lámpa, a bennlevők pedig
Buzgón találgatják: vajon ki ment el itt?

MINEK NEVEZZELEK?

Minek nevezzelek,
Ha a merengés alkonyában
Szép szemeidnek esti-csillagát
Bámulva nézik szemeim,
Mikéntha most látnák először...
E csillagot,
Amelynek mindenik sugára
A szerelemnek egy patakja,
Mely lelkem tengerébe foly - -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha rám röpíted
Tekinteted,
Ezt a szelíd galambot,
Amelynek minden tolla
A békeség egy olajága,
S amelynek érintése oly jó!
Mert lágyabb a selyemnél
S a bölcső vánkosánál - -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha megzendülnek hangjaid,
E hangok, melyeket ha hallanának
A száraz téli fák,
Zöld lombokat bocsátanának,
Azt gondolván,
Hogy itt már a tavasz,
Az ő régen várt megváltójok,
Mert énekel a csalogány - -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Ha ajkaimhoz ér
Ajkadnak lángoló rubintköve,
S a csók tűzében összeolvad lelkünk.
Mint hajnaltól a nappal és az éj,
S eltűn előlem a világ,
Eltűn előlem az idő,
S minden rejtélyes üdvességeit
Árasztja rám az örökkévalóság - -
Minek nevezzelek?

Minek nevezzelek,
Boldogságomnak édes anyja,
Egy égbe rontott képzelet
Tündér leánya,

Legvakmerőbb reményimet
Megszégyenítő ragyogó valóság,
Lelkemnek egyedüli,
De egy világnál többet érő kincse.
Édes szép ifju hitvesem,
Minek nevezzelek?

A PUSZTA, TÉLEN

Hejh, mostan puszta ám igazán a puszta!
Mert az az ősz olyan gondatlan rossz gazda,
Amit a kikelet
És a nyár gyűjtöget,
Ez nagy könnyelműen mind elfecséreli,
A sok kincsnek a tél csak hült helyét leli.

Nincs ott kinn a juhnyáj méla kolompjával,
Sem a pásztorlegény kesergő sípjával,
S a dalos madarak
Mind elnémultanak,
Nem szól a harsogó haris a fű közül,
Még csak egy kicsiny kis prűcsök sem hegedül.

Mint befagyott tenger, olyan a sík határ.
Alant röpül a nap, mint a fáradt madár.
Vagy hogy rövidlátó
Már öreg korától,
S le kell hajolnia, hogy valamit lásson...
Igy sem igen sokat lát a pusztaságon.

Üres most a halászkunyhó és a csőszház;
Csendesek a tanyák, a jószág benn szénáz;
Mikor vályu elé
Hajtják este felé,
Egy-egy bozontos bús tinó el-elbődül,
Jobb szeretne inni kinn a tó vizébül.

Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról, és a küszöbre teszi,
Mégvágja nagyjából,
S a csizmaszárából
Pipát húz ki, rátölt és lomhán szipákol,
S oda-oda néz: nem üres-e a jászol?

De még a csárdák is ugyancsak hallgatnak,
Csaplár és csaplárné nagyokat alhatnak,
Mert a pince kulcsát
Akár elhajítsák,
Senki sem fordítja feléjük a rudat,
Hóval söpörték be a szelek az utat.

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönn a légben magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó, mint a tűzkő,
A harmadik velök birkózni szembe jó.

Alkonyat felé ha fáradtan elülnek,
A rónára halvány ködök települnek,
S csak félig mutatják
A betyár alakját,
Kit éji szállásra prüsszögve visz a ló...
Háta mögött farkas, feje fölött holló.

Mint kiűzött király országa széléről,
Visszapillant a nap a föld pereméről,
Visszanéz még egyszer
Mérges tekintettel,
S mire elér szeme a tulsó határra,
Leesik fejéről véres koronája.

SZÜLŐFÖLDEMEN

Itt születtem én ezen a tájon
Az alföldi szép nagy rónaságon,
Ez a város születésem helye,
Mintha dajkám dalával vón tele,
Most is hallom e dalt, elhangzott bár:
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Ugy mentem el innen, mint kis gyermek,
És mint meglett ember úgy jöttem meg.
Hejh azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel...
Húsz esztendő... az idő hogy lejár!
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Hol vagytok, ti régi játszótársak?
Közületek csak egyet is lássak!
Foglaljatok helyet itt mellettem,
Hadd felejtsem el, hogy férfi lettem,
Hogy vállamon huszonöt év van már...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Mint nyugtalan madár az ágakon,
Helyről helyre röpköd gondolatom,
Szedegeti a sok szép emléket,
Mint a méh a virágról a mézet;
Minden régi kedves helyet bejár...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Gyermek vagyok, gyermek lettem újra,
Lovagolok fűzfasipot fűjva,
Lovagolok szilaj nádparipán,
Vályuhoz mék, lovam inni kíván,
Megitattam, gyi lovam, gyi Betyár...
„Cserebogár, sárga cserebogár!”

Megkondúl az esteli harangszó,
Kifáradt már a lovas és a ló,
Haza megyek, ölébe vesz dajkán,
Az altató nóta hangzik ajkán,
Hallgatom, s félálomban vagyok már...
„Cserebogár, sárga cserebogár”... - -

ARANY JÁNOS
1817-1882

NÉVNAPI GONDOLATOK

Itt ülök, az órák hosszú voltát mérvén,
Minden társaságom egy homályos lámpa:
És nincs földi lélek, aki erre térvén,
Jó estét kívánni benyisson szobámba.

Nem tevék talán szert soha jó emberre?
Boldogtalan aki nem bir egy baráttal:
S én az enyéimről meghiszem, ismerve,
Hogy ők, mint szerencsém, nem fordultak háttal.

Szűk ugyan lakásom, kényelmet sem adhat,
És gazdája sorsát követi a konyha:
De egy-két barátot mégis befogadhat
S tűzhelyem hiányát kebelem pótolja.

Hát miért nem jönnek egy bizalmas szóra,
Hogy velök megosszam a kevést, amim van.
Szívemet legalább, ha egyéb nem volna...?
Oh, - mivel nyugosznak néma süket sirban:

S hol a puszta domb s egyszerű faoszlop,
Mely szentté jelölje a föld egy zugolyját,
Azt, hol testi részök sár-elemre oszlott
S a feltámadásra magukat kiforrtják?

Volt-e kéz, midőn a végsugár kilobbant,
Eltakarni üszkét hamvas szemeiknek?
És fohász, midőn a föld reájok dobbant,
Nyugalmat kívánni hült tetemeiknek?

Vagy talán a szélvész s rengeteg folyói
Jöttek el - nem lévén emberekben részvét -
Temetés helyett a messzeségbe szórni
Szegény boldogoknak rothadékony részét?

De hová juték? hisz örömmünnep van ma...
Ünnep? igen, az van; de öröm nincs jelen:
Nevem ünnepét én - zárkózván magamba -
Ti, kedves halottak, tinektek szentelem!

Mint az elhagyott sír, lelkem oly kietlen,
Örök éjjelében csak rémeket látok:
Hadd gyujtsak ma benne - kiket úgy szerettem,
Azok emlékéül egy-egy kis világot!

Kis mécsfényt neked is, korod büszkesége,
Lángszellem! ki jövől s eltűnél... de hova? -
Mint üstökös, melyet élők nemzedéke
Egyszer lát s azontul nem lát többé soha!

Oh! ha tán sok évek, tán lehunytt századok
Multán visszatérendsz, öltve más alakot:
Legyen boldog e nép s örömed oly tiszta,
Hogy ne kívánozzál többé mennybe vissza!

FIAMNAK

Hála Isten! este van megin'.
Mával is fogyott a földi kín.
Bent magános, árva gyertya ég:
Kívül leskelődik a sötét.
Ily soká, fiacskám, mért vagy ébren?
Vetve ágyad puha-melegen:
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Látod, én szegény költő vagyok:
Örökül hát nem sokat hagyok;
Legfőlebb mocsoktalan nevet:
A tömegnél hitvány érdemet.
Ártatlan szived tavasz kertében
A vallást ezért öntözgetem.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Mert szegénynek drága kincs a hit,
Túrni és remélni megtanít:
S néki, míg a sir rá nem lehell,
Mindig túrni és remélni kell!
Oh, ha bennem is, mint egykor, épen
Élne a hit, vigaszul nekem!...
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Majd, ha játszótársaid közül
Munka hí el - úgy lehet, korán -
S idegennek szolgál szerszám
Ki talán szeret... de mostohán!
Balzsamúl a hit malasztja légyen
Az elrejtett néma könyeken.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Majd, ha látod, érzed a nyomort,
Melyet a becsület válla hord;
Megtiporva az erényt, az ést,
Míg a vétek irigységre készít
S a butának sorsa földi éden:
Álljon a vallás a mérlegen.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

És, ha felnővén, tapasztalod,
Hogy apáid földje nem honod
S a bölcsőd s koporsód közti ür
Századoknak szolgált mesgyeül:
Lelj vigasztalást a szent ígében:
„Bujdosunk e földi téreken.”
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Oh, remélj, remélj egy jobb hazát!
S benne az erény diadalát:
Mert különben sorsod és e föld
Isten ellen zúgolódni költ. -
Járj örömmel álmaid egében,
Utravalód e csókom legyen:
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem!

ŐSSZEL

Híves, borongó őszi nap;
Beült hozzám az unalom:
Mint a madár, ki bús, ki rab,
Hallgat, komor, fázik dalom.
Mit van tennem? olvasni tán...
Maradj Homér fénydús egeddel,
Maradj te most!... Jer Ossián
Ködös, homályos énekeddel.

Mert fájna most felhőtlen ég,
Mosolygó, sima tengerarc,
Élénk verőfényes vidék -
Oh, fájna most nekem e rajz!
Kék fátyol messze bérc fokán -
Arany hajó, mely futva szegdel
Bíbor habot... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Ott kéken a Zeüsz-lakta domb;
Itt zölden a nyájas sziget;
Fölötte lomb, alatta lomb,
Árnyas berek, zengő liget, -
Hullám-mosott gazdag virány -
Fehér juhok s tulkok sereggel -
Minő kép ez!... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Füst koronáz erdőt, bokort,
Vendégies hívójelül;
Hősek családja, vig csoport,
Áldoz, toroz máglyák körül;
Lantszóra lejt ifjú, leány;
Kettős pohár, mézízü nedvvel,
Vigan forog... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

S ha zúdulnak véres csaták,
Szabadságért nem küzdenek,
Mert elnyomás, népszolgaság
Előttük ismeretlenek.
Törvényök nincs - boldog hiány
A vének élőszája rendel
Igazságot... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Oda van a szép nyár, oda!
A természet lassan kihál;
Nincs többé nagyszerű, csoda,
Többé se' napfény sem vihar;
Pacsirta nem szánt, csalogány
Nem zöngi dalját este, reggel;
Nincs délibáb... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Egyhanguság, egyformaság;
A nappal egy világos éj;
Nem kék az ég, nem zöld az ág,
Menny, föld határán semmi kéj;
Csak sír az égbolt ezután
Örök unalmu lanyha cseppel,
Míg szétolvad... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Oh jer, mulattass engemet,
Húnyó dicsőség lantosa;
Érdekli mostan lelkemet
Borongó ég, kihalt tusa,
Emlékhalom a harc fián,
Ki az utolsók közt esett el,
Remény nélkül... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Felhőid és zúgó szeled,
A zizegő haraszt, mohar,
Magános tölgy a domb felett,
Bolyongó tűz, hullámmoraj -
Ez, amit lelkem most kíván!
Enyésző nép, ki méla kedvvel
Multján borong... Jer Ossián,
Ködös, homályos énekeddel.

Kinek sötétes éjjelen
A hős apákhoz költözött
Daliák lelke megjelen,
Alánéz bús felhők között
És int feléd: „Jer Ossián,
A holtakat miért vered fel?
Nincs többé Caledonián
Nép, kit te felgyujts énekeddel.”

RÁCHEL SIRALMA

Puha fejér ágyam hullámos redőin
Mily szépen alusztok, én szép csecsemőim;
Édes-é az álom?...
Unszoló emlémet elfogadni késtek;
Balgatag reménnyel várom ébredésetek -
De hiába várom.

Ah! hiszen nem fogtok ébredni, - tudom már, -
A ti nyűgovástok több a nyűgalomnál.
Tudok mindent - jaj - jaj!
Nevető szememre nem nevettek vissza,
Gőgicsélő szómra nem rebegtek vissza
Csókra készítő ajkkal.

Halva vagytok, halva. Ime, itt a mély seb:
Mintha nem lett volna elegendő kisebb
Ajtó a halálnak!
Mintha gyenge csírárt egy ujj nem letörne -
Mintha kis galambfi nem meg volna ölvé
Kit szíven nyomának!

Oh, hadd csókolom meg e vérző sebajkat,
Mely, égre kiált bár, iszonyúan hallgat, -
Oh, hadd mossa könnyem!
Kiált fel, te nyílt seb, boszuért az égre,
Hogy kegyetlen szerződ meglakoljon végre,
Lakoljon meg szörnyen!

Mi haszna! mi haszna: nincs már nekem fiam! -
Folyna bár miattok boszuló vérfolyam,
Föl nem ébrednének:
Azt a kis patakot, mely a szívet hajtja,
Ha egyszer elapadt, ki nem pótolhatja
Óceánja vérnek.

Iszonyú Heródesz! ha már eltökéléd
Ártatlanra fenni pallosodnak élet,
Miért biztad másra?
Szomjazó szemekkel mért nem jövéél magad?
Talán köszivedből enyhe forrás fakad,
Irgalom forrása.

Oh, ha láttad volna... oh, fiaim, lelkem! -
Lerogyék előtte, sirva térdepeltem
A vad pribék előtt;
Kértem, hogy ne bántsa, mondtam ne ölje meg,
Mert e n y é i m e szép ártatlan kisedek:
Hiába kértem őt! -

Sirt a vad poroszló, szemei könnyeztek;
Azt hivém, nem bántja, azért áll oly veszteg!
Feledém, hogy szolgál:
Ha te könnyezél ott, kemény szívű király
Egy fiait féltő anya fájdalommal, -
Meg nem ölted volna.

Bethlehem leányi, kik anyák v o l t a t o k.
Ne irígyeljétek e kettős bánatot,
Ne irígyeljétek:
Ha nem volt oly büszke jogotok remélni
Mint Ráchelnek, ím a bánat is felényi
Részben jut tinéktek.

Temetés lesz holnap. Jertek el, oh jertek!
Látogassuk együtt a temetőkertet;
Nem irtózom többé:
Fektessek le halvány gyermekimet szépen
- Kik alusznak immár az urnak kezében
Fiaitok közzé.

Ime, a szép tavasz kiesett az évből,
Egy nemzedék holt ki az emberiségéből,
Nyugszik temetőben:
Serdül Bethlehemnek, felnőtt számos ifja:
De egynek se leszen születése napja
E két esztendőben.

Hah, de mily panasz, hogy e kor méhe meddő!
Ime, látok, látok... megnyílt a jövőendő
Távolban közelben.
Kiről annyi jósnak zenge ihlett szája

Megszületett, érzem, Júdának királya
Kicsiny Bethlehemben!

Zsarnoki féltésed vérengzése volt ez:
De tudd meg, de tudd meg, vérszopó Heródesz,
Hogy ő nincs elveszve!
Napjaid számítvák, megifjult az idő,
És, kitől rettegsz, nem féli fegyverid ő,
Az I g e, az e s z m e!

DANTE

Állottam vizének mélységei felett.
Síma volt a fölszin, de sötét, mint árnyék,
Alig mozzantá meg a rózsalevelet,
Mint rengéskor a föld, csak alig hullámlék.
Acéltiszta tükre visszaverte híven
A külső világot - engem is: az embert;
De örvényeibe nem hatott le a szem,
Melyeket csupán ő - talán ő sem - ismert.

Csodálatos szellem! egy a mérhetetlen
Éggel, amely benne tükrödzik alattam!
Egy csak a fönségben és a terjedetben
És, mivel mindenik oly megfoghatatlan,
Az ember... a k ö l t ő (mily bitang ez a név!)
Hitvány koszorúját, reszketvén, elejti
És, mintha lábait szentegyházba tenné,
Imádva borúl le, mert az Istent sejti. -

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
Mint könnyű pehelyszál, fönnakad, fölleben:
De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
S a gondolat elvész csodás sejtelemben,
Nemismert világnak érezi nyomását,
Rettegő örömnnek elragadja kéje,
A leviathánnak hallja hánykodását...
Az U r l e l k e terült a viznek föléje.

Lehet-é e szellem az istenség része?
Hiszen az istenség egy és oszthatatlan;
Avvagy lehet-é, hogy halandó szem nézze
A szellemvilágot, teljes öntudatban?
Évezred hanyatlik, évezred kel újra
Míg egy földi álom e világba téved,
Hogy a h i t l e n ember imádni tanulja
A köd oszlopában rejlő Istenséget.

SZÉCHENYI EMLÉKEZETE

1. Egy szó nyilallott a hazán keresztül,
Egy röpke szóban annyi fájdalom;
Éreztük, a mint e föld szíve rezdül
És átvonaglik róna, völgy, halom.
Az első hír, midőn a szót kimondta,
Önön hangjától visszadöbbene;
Az első rémület kétségbe vonta:
Van-é még a magyarnak istene.
2. Emlékezünk: remény ünnepe volt az,
Mely minket a kétségbe buktatott:
Gyászról, halálról, szív-lesújtva szólt az,
Napján az Úrnak, ki feltámadott.
Már a természet is, hullván bilincse,
A hosszú, téli fásúlt dermedés,
Készíté új virágít hogy behintse
Nagy ünneped, dicső Fölbredés!
3. Immár az ég - ah, oly hideg korábban! -
Írántunk hő mosolyra engede;
A négy folyó és három bérc honában
Kilebbent a tavasz lehellete;
S melynek halálos - úgy tetszék - elaszta,
Életre pezsdült a kór sivatag;
Lassú folyót önérzelem dagasztja,
Büszkén rohant le a szilaj patak.
4. S fölzenge távol a menny boltos alja,
Gyümölcshozó év biztató jele
Hallott korán megdördülő morajja -
Midőn egyszerre villám sújta le.
„Széchenyi meghalt” - Oh, mind, mind csalékony:
Te víg tavasz-nap! ujjongó mezők!...
„Széchenyi meghalt” - S e nagy omladékon:
„Élünk-e hát mi?” búsan kérdezők.
5. Mert élni hogyha nem fájúlva-tengés,
Olcsó időnek hasztalan soka;
De vérben, érben a vidám kerengés,
Mely szebb jövőendő biztos záloga;
Ha célra küzdvén, nagy, nemes, dicsőre,
Igy összehat kezünk, szívé, agyunk,
Vezérszó: ildom, a zászlón: előre! -
Ő az, ki által lettünk és vagyunk.
6. Megrontva bűnöd és a régi átok,
Beteg valál, s nem érzéd, oh magyar;
Nép, a hazában nem volt már hazátok:
Sírt még hogy adna, állt az ős ugar.

S mint lepke a fényt elkábulva issza,
Ugy lön nekünk a romlás - élvezet;
Egy-két kebel fájt még a múltba vissza:
Nem volt remény már, csak emlékezet.

7. De, mely a népek álmaikat virrasztja,
Elhagyni a szelíd ég nem kívánt;
Széchenyit küldé végtelen malasztja
E holttetembe érző szív gyanánt,
Hogy lenne élet-ösztön a halónak.
Bénult idegre zsongító hatás,
Reménye a remény nélkül valónak:
Önértet, öntudat, feltámadás.
8. Midőn magát ez nem tudá szeretni,
Ő megszerette pusztuló fáját.
Oh, nemzetem, ha fognád elfeledni
Hogyan viselte súlyos nyavalyád?
És mennyi harcot küzde önmagával?
Hány izgatott, álmatlan éjjelen?
Míg bátorító Macbeth-jóslatával
Kimondá: „a magyar lesz” - hogy l e g y e n!
9. Bizton, ezer bajunk közt, megtalálta
Azt a mi fő, s mindet befoglaló:
„Elvész az én népem, elvész - kiálta -
Mivelhogy tudomány nélkül való.”
S míg kétle a bölcs, hátrált a tevékeny,
Bújt az önérték, fitymált a negéd;
Ő megjelenve, mint új fény az égen,
Felgyújtá az oltár szövétnekét.
10. És ég az oltár. Im, körébe gyűltünk,
Szétszórt bolyongók a vész idején.
Már is tűzénél szent lángra hevültünk,
Fénye világol sorsunk ösvényén.
Oh, rakjuk e tüzet, hogy estve nála
Enyhet találjon áldó magzatunk!
Ez lesz a méltó, a valódi hála,
Mit a nagy Jóltevőnek adhatunk.
11. De hogy kövesse nyomdokát az ének?
Némúljon el, lant, gyöngye szózatod.
Hazám tudósi, könyvet nagy nevének!
Klió, te készítsd legdicsőbb lapod!
Évezredek során mit összejegyzél
Honfierény magasztos érdemét,
S arany betűkkel ércablába metszél:
Abból alkossd Széchenyi jellemét.

12. Ird azt, ki a pusztán népét vezérli;
Ki kürtöl, és lerogy a régi fal;
Tarquín előtt ki arcát megcseréli;
Fülepet ostoroz lángajkival;
Ki győzni Athént csellel is szorítja;
Kit bős csoport elítél, mert igaz;
Ki Róma buktán keblét felhasítja -
Elég... a példa fáj: Széchenyi az!
13. Ő szól: s mely szinte már kővé meredten
Csak hátra néze, mint Lóth asszonya,
A nemzet él, a nemzet összeretten,
Átfut szívéen a nemlét iszonya;
Szól újra: és ím lélek ül a szemben:
Rózsát az arcra élet színe fest;
Harmadszor is szól: s büszke gerjelemben
Munkálni, hatni, küzdeni vágy a test.
14. Hitel, Világ és Stádium! ti, három -
Nem kézzel írt könyv, mely bölcsel, tanít,
De a lét és nemlét közti határon
Egekbe nyuló hármass pyramid!
Ám, hadd üvöltsön a Számum viharja,
Dőljön nyugatról a sivár homok:
A bújdosók előtt el nem takarja,
Melyet ti megjelöltök, a nyomot.
15. S lön új idő - a régi visszacsökkent -
Reményben gazdag, tettben szapora;
A „kisedd makk” merész sudárba szökkent;
Ifjú! ez a kor: „Széchenyi kora.”
Nézd ez erőt: hatása mily tömérdék -
De ne imádj: a munka emberé -
Szellem s anyag, honszeretet s önérdék
Mily biztosan lejt a közjó felé.
16. Majd elborulni kezde láthatára:
Kik műve által lettünk magyarok,
Nem ügyelénk többé vezérnyomára,
Mi napba néző szárnyas Ikarok.
Oh, hogy riadt fel intő jós-ajakkal! -
S midőn a harc dúlt, mint vérbősz Kain,
Hogy állt tört szívvel, merev hajakkal -
Egy új Kasszándra Trója lángjain!
17. Hosszú, nehéz, sötét lön akkor éjünk,
Nyugalma egy álarcozott halál;
S midőn a szív feldobbant, hogy reméljünk:
Nagy szellem! íme, köztünk nem valál.
Oh, mely irígy sors önző átka vett el,
Hogy ébredésünk hajnalát ne lásd? -
Vagy épen egy utolsó honfi-tettel
Tagadnod kelle - a feltámadást?...

18. Nem, Üdvezült, nem!... fájdalmunk hevében
Hamvad ne sértse káromló beszéd,
Oh, nézz egedből és örvendj e népen,
Mely soha így még nem volt a tiéd!
Leomlunk sirodon szent döbbenéssel,
A sujtó karra félve ismerünk:
De Antéuszként majd ez illetéssel
Küzdelmeinkhez új erőt nyerünk.
19. Emléket, oh hazám, mit adsz e sírra?
Hová tekintesz földeden, magyar,
Hol Széchenyi nevét ne lásd megírva
Örök dicsőség fénysugárival?
Ha büszke méned edzi habzó pálya,
Ha eszmeváltó díszes körbe gyűlsz,
Ha szárnyakon röpít a gőz dagálya,
Ha tenni szépre, jóra egyesülsz; -
20. Duna, Tisza... ez mely prüszögve hordja
Fékét, s szabályhoz törni kénytelen;
Amannak hódol a sziklák csoportja,
S Trajánusz híre újból megjelen;
Az ifju szép Pest, ki bizton ölelve
Nyújt Corvin agg várának hű kezét,
S az édes honni szót selypíti nyelve - -
Széchenyié mind ez emlékezet!
21. Széchenyi hírét, a lángész csodáit,
Ragyogja minden, távol és közel:
Áldozni még jerünk - ah, oly sokáig
Nem értők - Széchenyi szívéhez el.
Nem láttuk, e szív néha mit palástol
Hordván közöny havát és gúny jegét:
Hogy óvni gyöngé csíráit fagyástól
Órizzé életosztó melegét.
22. Értünk hevült, miattunk megszakadt szív,
Te, az enyészet ágyán porladó!
Késő, de tartozott szent hódolat hív:
Egy nemzeté, ím, e hálás adó.
El kelle buknunk - haj, minő tanulmány! -
Meg kelle törnöd - óh, mily áldozat! -
Hogy romjaidra s romjainkra hullván,
Adjunk, Igaz! tenéked igazat.
23. Szentebb e föld, honunk áldott alapja,
Mióta, nagy szív, benne nyúgoszol;
Szentebb a múltak ezredévi lapja,
Mióta, nagy név, hozzá tartozol.
Koszorút elő!... morzsoljuk el könyűnket:
Az istenülés perci már ezek!
Borítsa ünneplő mirtusz fejünket:
Reménnyé váljon az emlékezet.

24. Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt;
Hanem lerázván, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomúl,
Mely fenmarad s nőttön nő tiszta fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.
25. Te sem haltál meg, népem nagy halottja!
Nem mindenestül rejt a cenki sír;
Oszlásodat még a család siratja -
Oh, mert ily sebre hol van balzsamír?...
Mi fölkelünk: a fájdalom vigasztal:
Egy nemzet gyásza nem csak leverő:
Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal,
Van élni abban hit, jog, és erő!

REGE A CSODASZARVASRÓL

Száll a madár, ágrul ágra,
Száll az ének, szájrul szájra,
Fű kizöldül ó sirhanton,
Bajnok ébred hősi lanton.

Vadat üzni feljövének
Hős fiai szép E n é h n e k:
Hunor s Magyar, két dalia,
Két egytestvér, Ménrót fia.

Ötven-ötven jó leventét
Kiszemeltek, hogy követnék;
Mint valamely véres hadra,
Fegyverkeztek könnyű vadra.

Vad előttük vérbe fekszik,
Őz vagy szarvas nem menekszik;
Elejtették már a himet -
Üldözik a szarvas-gímet.

Gím után ők egyre törnek.
Pusztá martján sós tengernek,
Hol a farkas, hol a medve
Sohasem járt, eltévedne.

De a párduc, vad oroslán,
Végig üvölt a nagy pusztán,
Sárga tigris ott kölykezik,
Fiát eszi ha éhezik.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Már a nap is, lemenőben,
Tüzet rakott a felhőben:
Ők a szarvast egyre űzik, -
Alkonyatkor im eltűnik.

Értek vala éjszakára
K u r vizének a partjára;
Folyóvíznek partja mellett
Paripájok jól legelhet.

Monda Hunor: itt leszálljunk,
Megitassunk, meg is háljunk;
Monda Magyar: viradattal
Visszatérjünk a csapattal. -

Haj, vitézek! haj, leventék!
Micsoda föld ez a vidék,
Hogy itt a nap száll k e l e t r e?
Nem, mint másutt, naplementre?

Szólt egy bajnok; én úgy nézem,
Hogy lement az déli részen.
Szólt egy másik: nem gondolnám:
Ott vöröslik éjszak ormán.

Folyamparton ők leszálltak,
Megitattak, meg is háltak,
Hogy majd reggel, viradattal
Hazatérnek a csapattal.

Szellő támad hús hajnalra,
Bíborodik az ég alja;
Hát a szarvas nagy-merészen
Ott szökdécsel, túl a vízen.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Nosza rajta, gyors legények!
Érjük utól azt a gímet.
És - akarva, akaratlan -
Űzik ismét szakadatlan.

Kur folyót ők átalúszták,
Még vadabbak ott a puszták,
Ember ottan egy fűszálat,
Egy csöpp vizet nem találhat.

A föld háta fölomolván,
Szíksót izzad csupasz ormán.
Forrás vize nem iható,
Kénköves búzt lehel a tó.

Forrás keble olajt buzog;
Itt is, ott is égnek azok,
Mint sok őrtűz setét éjjel
Lobban a láng szerteszélyel.

Minden este bánva bánják,
Hogy e vadat mér' kívánják,
Mért is üzik egyre, nyomba,
Tévelyítő bús vadonba.

Mégis, mégis, ha reggel lett,
A gímszarvast üzni kellett,
Mint töviset szél játéka,
Mint madarat az árnyéka.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Vadont s a Dont ők felverik
A Meóti kis tengerig;
Süppedékes mély tavaknak
Szigetére ők behatnak.

Ott a szarvas, mint a pára
- Köd előtte, köd utána -
Míg az ember szélyelnézne:
Szemök elől elenyésze.

Hóha! hóha! Hol van a vad?
Egy kiáltja: ihon szalad!
Más kiáltja: itt van, itten!
A harmadik: sehol sincsen!

Minden zugot megüldöznék,
Minden bokrot átaldöfnek;
Gyík ha rezzen, fajd ha rebben:
De a gímvad nincs ezekben.

Szóla Magyar: hej! ki tudja
Merre van a hazánk útja?
Kerek az ég mindenfelé -
Anyám, anyám meghalsz belé!

Szóla Hunor: itt maradjunk!
Tanyát verjünk; itthon vagyunk;
Selyem a fű, édes a víz,
Fa-odúból csöpög a méz,

Kék folyam ad fényes halat,
Vörhenyő vad ízes falat,
Feszes az íj, sebes a nyíl,
Harckalandon zsákmány a díj.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár, ágrul-ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Hogy elúntak otthon ülni,
Halat csalni, őzet üzni:
Új kalandra, szebb csatára
Ereszkedtek a pusztára.

Pusztta földön, sík fenyéren
Zene hallik sötét éjen,
Zene, síp, dob, mély vadonban,
Mintha égből, mint álomban.

Tündér lányok ottan laknak,
Táncot ropnak, úgy mulatnak,
Szöve ködből sátoruk van:
Ugy mulatnak sátorukban.

Férfi egy sincs közelébe';
De a földi lányok szépe:
Lányai B e l á r n a k, D ú l n a k,
Tündérséget ott tanulnak.

Dúl királyé, legszebb, kettő;
Agg Belaré tizenkettő;
Összesen mind: száz meg kettő
A tündérré válni kezdő.

Kemény próba: férfit ölni,
Kilenc ifjat megbüvölni,
Szerelemre csalogatni,
Szerelemtől szűz maradni.

Igy tanulnak tündérséget;
Szívszakasztó mesterséget;
Minden éjjel számot adnak,
S minden éjjel úgy vigadnak.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Hang után ők, szembe széllel,
Fény után ők, földve éjjel,
Mennek óvást, mennek árnyon;
Ki lepét fog, lopva járjon.

Monda Magyar: ez a síp-hang,
Bátya, bennem végig csikland:
Monda Hunor: vérem hatja,
Szűzek árnya-fordulatja.

Haj vitézek! haj elébe!
Kiki egyet az ölébe!
Vigyük haza asszonyunkat;
Fújja felszél a nyomunkat.

Sarkantyúba lovat vesznek,
Kantárszárat megeresztnek;
A leányság bent, a körbe' -
Mind a körbe', sok az ölbe'.

Nagy sikoltás erre támad,
Futna szélyel a leányhad;
Elől tűzbe, hátul vízbe,
Mindenkép jut férfi kézbe.

Tündér lányok ott eltűntek,
Szárnyok lévén elrepültek;
De a többi hova legyen?
Földbe bújjon? elsülyedjen?...

Abbul immár nincsen semmi:
Szűzi daccal tündér lenni;
Vágtat a ló, és a pusztán
Nagy üres éj hallgat oztán.

Száll a madár, száll az ének
Két fiáról szép Enéhnek;
Zengő madár ágrul ágra,
Zengő ének szájrul szájra.

Dúl leányi, a legszebbek,
Hunor, Magyar nője lettek;
S a leventék, épen százan,
Megosztottak mind a százon.

Büszke lányok ott idővel
Megbékéltek asszony fővel;
Haza többé nem készültek:
Engesztelni fiat szültek.

Tó szigetje édes honná,
Sátoruk lőn szép otthonná,
Ágyok áldott nyugalommá:
Nincs egyéb, mi őket vonná.

Fiat szültek hősi nemre,
Szép leányt is szerelemre;
Dali törzsnek ifju ágot,
Maguk helyett szűz virágot.

Hős fiakból ketten-ketten,
Két vezéré kétszer-ketten,
Feje lőn mind egy-egy nemnek;
Száznyolc ágra ezek mennek.

Hunor ága hún fajt nemzett,
Magyaré a magyar nemzet;
Szaporúság lőn temérdek:
A szigetben nem is fértek.

Szittya földet előzőnlék,
Dúl királynak dús örökjét; -
És azóta hősök párja!
Híretek száll szájrul szájra.

V. LÁSZLÓ

Sűrű setét az éj,
Dühöng a déli szél,
Jó Budavár magas
Tornyán az ércakas
Csikorog élesen.

„Ki az? mi az? vagy úgy -”
„Fordulj be és alugy
Uram László király:
A zápor majd eláll,
Az veri ablakod.”

A felhő megszakad,
Nyílása tűz, patak;
Zúgó sebes özönt
A réz csatorna önt
Budának tornyiról.

„Miért zúg a tömeg?
Kivánja e s k ü m e t?”
„A nép, uram király,
Csendes mint a halál,
Csupán a m e n n y dörög.”

Megcsörren a bilincs.
Lehull, gazdája nincs:
Buda falán a rab
- Egy-egy felhődarab -
Ereszkedik alá.

„Hah: láncát tépi a
Hunyadi két fia -”
„Uram, uram, ne félj!
László, tudod, nem él
S a g y e r m e k, az fogoly.”

Mélyen a vár alatt
Vonúl egy kis csapat;
Olyan rettegve lép,
Most lopja életét...

Kanizsa, Rozgonyi.

„Kettőzni kell az őrt,
Kivált Mátyás előtt!”
„Mátyás az itt maradt,
Hanem a többi rab -
Nincsen, uram, sehol.”

A felhő kimerült,
A szélvihar elült
Lágyan zsongó habok
Ezer kis csillagot
Rengetnek a Dunán.

„El! míg lehet s szabad!
Cseh-földön biztosabb.”
„Miért e félelem?
Hallgat minden elem
Ég s föld határa közt.”

Az alvó aluszik,
A bujdosó buvik;
Ha zörren egy levél,
Poroszlót jőni vél
Kanizsa, Rozgonyi.

„Messze még a határ?
Minden perc egy halál!”
„Legitten átkelünk,
Ne félj uram: v e l ü n k
A gyermek, a fogoly.”

Az alvó felvirad,
A bujdosó riad;
Szellő sincsen, de zúg,
Felhő sincsen, de bűg,
S villámlik messziről.

„Oh adj, oh adj nekem
Hús cseppet, hű csehem!”
„Itt a kehely, igyál,
Uram, László király,
Enyhít... mikép a s í r!

Állj meg, boszú, megállj;
Cseh-földön ül a rab:
Cseh f ö l d e n a király,
Mindég is ott marad,
De visszajő a rab...!

SZONDI KÉT APRÓDJA

Felhőbe hanyatlott a drégeli rom,
Rá viaszasüt a nap, ádáz tusa napja;
Szemközt vele nyájas, szép zöld hegy-orom,
Tetején lobogós hadi kopja.

Két ifju térdel, kezökben a lant,
A kopja tövén, mint ha volna feszület.
Zsibongva hadával a völgyben alatt
Ali győzelem-ünnepet ület.

‘Mért nem jön a Szondi két dalnoka, mért?
Bülbül szavu rózsák két mennyei bokra?
Hadd fűzne dalokból gyöngysorba füzért,
Odaillót egy huri nyakra!’

„Ott zöldel az ormó, fenn zöldel a hant
Zászlós kópiával a gyaur basa sirján:
Ott térdel a gyöngypár, kezében a lant,
És pengeti, pengeti sírván:”

...S hogy feljöve Márton, az orosz pap
Kevély üzenettel a bösz Ali küldte:
Add meg kegyelemre, jó Szondi, magad!
Meg nem marad itt anyaszülte,

„Szép úrfiak! immár e pusztá halom,
E kopja tövén nincs mér zengeni többet:
Jertek velem, ottlenn áll nagy vigalom,
Odalenn vár mézizü sörbet -”

Mondjad neki Márton, ím ezt felelem:
Kegyelmet uradtól nem vár soha Szondi,
Jézussa kezében kész a kegyelem:
Egyenest oda fog folyamodni.

„Serbet, füge, pálma, sok déli gyümölcs,
Mít csak terem a nagy szultán birodalma,
Jó illatu fűszer és drága kenőcs...
Ali győzelem-ünnepe van ma!”

Hadd zúgjon az álgyu! pogány Ali mond,
És pattog a bomba, és röpked a gránát;
Minden tüzes ördög népet, falat ont:
Töri Drégel sziklai várát.

„Szép úrfiak! a nap nyugvóra hajolt,
Immár földi vállát bíbor színü kaftán.
Szél zendül az erdőn, - ott leskel a hold:
Idekinn hideg éj sziszeg aztán!”

A vár piacára ezüstöt, aranyt,
Sok nagy becsü marhát máglyába kihordat;
Harcos paripái nyihognak alatt:
Szügyeikben tört keze forgat.

„Aztán - no, hisz úgy volt! aztán elesett!
Zászlós kópiával hős Ali temette;
Itt nyugszik a halmon, - rövid az eset -;
Zengjétek Alit ma helyette!”

Két dalnoka is volt, két árva fiú:
Öltözteti cifrán bársonyba puhába:
Nem hagyta cselédit - ezért öli bú -
Vele halni meg, ócska ruhába’!

„S küldött Alihoz... Ali dús, Ali jó;
Lány-arcotok a nap meg nem süti nála;
Sátrában alusztok, a szélkül is ó:
Fiaim, hozzá köt a hála!”

Hogy vítt ezerekkel! hogy vítt egyedül!
Mint bástya, feszült meg romlott torony alján:
Jó kardja előtt a had rendre ledül,
Kelevéze ragyog vala balján.

„R u s z t e m maga volt ő!... s hogy harcola még,
Bár álgyugolyótul megtört ina, térde!
Én láttam e harcot!... Azonban elég:
Ali majd haragunni fog érte.”

Mint hulla a hulla! veszett a pogány,
Kő módra befolyván a hegy menedékét:
Ő áll a halála vérmosta fokán,
Diadallal várta be végét.

„Eh! vége mikor lesz? kifogytok-e már
Dicséretiből az otromba gyaurnak?
Eb a hite kölykei! vesszeje vár
És börtöne kész Ali úrnak.”

Apadjon el a szem, mely célba vevé,
Száradjon el a kar, mely őt lefejezte;
Irgalmad, oh Isten, ne légyen övé,
Ki miatt lőn ily kora veszte.

BOTH BAJNOK ÖZVEGYE

Hunyad alatt, egy kis házban,
Ült az özvegy, talpig gyászban;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja
Nehéz gondja, gondolatja,
Neveletlen négy magzatja.

„Gyertek elő - monda - gyertek
Négy apátlan árva gyermek:
Hadd szelek most a kenyérből,
Nem puhából, nem fehérből,
Csak az árvai szegényből!

Hatalommal a rokon had
Elfoglalta birtokunkat:
Ide látszik a ház orma,
Ide barnul régi tornya,
Ide villog a vitorla.

Jaj! mert a ki védelmezne,
Messze van az tőlünk, messze!
Levél oda el nem juthat,
Izenő szó oda nem hat,
Követ onnan hirt nem hozhat.

Mert szószóló nyelve néma,
Ótalmazó karja béna;
Sirba szállott szemünk fénye,
Az özvegynek a reménye,
Az árvának a törvénye!

Cserna vizén zúg a malom:
Más veszi a vámot azon;
Másnak zöldell a domb hátja,
Másnak a völgy selyem ágya, -
Még az Isten is megáldja!

Kérdezi majd a jövevény:
Bothi Bajnok hol van szegény?
Both elesett, a hű bajnok,
És az árvák, és az anyjok, -
Tudja isten, merre vannak!”

Hunyad alatt egy kis házban
Úl az özvegy, földig gyászban;
Mint gyümölcs a fát, lehajtja,
Nehéz gondja, gondolatja:
Neveletlen négy magzatja.

TENGERI-HÁNTÁS

Ropog a tűz, messze süt a vidékre,
Pirosan száll füstje fel a nagy égre;
Körülállja egynehány fa,
Tova nyúlik rémes árnya;
S körülúli a tanyának
Szép legénye, szép leánya.

„Szaporán, hé! nagy a rakás: mozogni!
Nem is illik összebúva susogni.

Ki először piros csőt lel,
Lakodalma lesz az ősszel.
- Tegyetek rá! hadd lobogjon:
Te gyerek, gondolj a tűzzel.”

- Dalos Eszti szép leány volt, de árva,
Fiatal még a mezei munkára;
Sanyarú volt beleszokni:
Napon égni, pirosodni,
- Hűvös éj lesz, fogas a szél! -
Derekának hajladozni.

Deli karcsú derekában a salló,
Puha lábán nem teve kárt a talló;
Mint a buza, piros, teljes
Kerek arca, maga mellyes,
- Teli a hold, most buvik fel -
Az egész lány ugyan helyes.

Tuba Ferkó juhot őriz a tájon;
Juha mételyt legel a rossz lapályon,
Maga oly bús... mi nem éri?
Furulyája mindég sí-ri,
- Ahá! rókát hajt a Bodré -
Dalos Esztert úgy kíséri.

Dalos Eszti - a mezőre kiment ő,
Aratókkal puha fűvön pihent ő;
De ha álom ért reájok,
Oda hagyta kis tanyájok’
- Töri a vadkan az „irtást” -
Ne tegyétek, ti leányok!

Szeder-inda gyolcs ruháját szakasztja,
Tövis, talló piros vérit fakasztja;
Hova jár, mint kósza lélek,
Ha alusznak más cselédek?...
- Soha, mennyi csillag hull ma! -
Ti leányok, ne tegyétek.

Tuba Ferkó a legelőt megúnta,
Tova hajtott, furulyáját se’ fűtta;
Dalos Eszter nem kíséri,
Maga halvány, dala sí-ri:
- Nagy a harmat, esik egyre -
Csak az isten tudja, mér’ rí.

Szomorún jár, tébolyog a mezőben,
Nem is áll jól semmi dolog kezében;
Éje hosszú, napja bágyadt,
Szíve sóhajt - csak egy vágyat:

- De s u h o g j o n az a munka! -
Te, halál, vess puha ágyat.

Ködös őszre vált az idő azonban,
Török is már a tengerit Adonyban;
Dalos Eszter csak nem jött ki:
Temetőbe költözött ki;
- Az a Lombár nagy harangja! -
Ne gyalázza érte senki.

Tuba Ferkó haza került sokára,
Dalos Esztit hallja szegényt, hogy' jára;
Ki-kimén a temetőbe
Rossz időbe', jó időbe':
- K u v i k o l már, az ebanyja! -
„Itt nyugosznak, fagyos földbe.”

Maga Ferkó sem nyughatik az ágyon,
B e h u n y t szemmel jár-kel a h o l dvilágon;
Muzsikát hall nagy-fenn, messze,
Dalos Eszti hangja közte,
- Ne aludj, hé! vele álmodsz -
Azt danolja: „gyere! jöszte!”

Nosza, Ferkó felszalad a boglyára,
Azután a falu hegyes tornyára;
Kapaszkodnék, de nem éri,
Feje szédül: mi nem éri?...
- Tizenkettőt ver Adonyban:
Elég is volt ma regélni. -

Lohad a tűz; a legények subába -
Összebúnak a leányok csuhába;
Magasan a levegőben
Repül egy nagy lepedő fenn:
Azon ülve muzsikálnak,
F u r u l y á l n a k, eltűnőben.

TETEMRE HIVÁS

A radványi sötét erdőben
Halva találták Bárczi Benőt.
Hosszu hegyes tör ifju szívében,
„Íme, bizonyság isten előtt:
Gyilkos erőszak ülte meg őt!”

Kastélyába vitette föl atyja,
Ott letevék a hús palotán;
Ki se' terített, meg se' mosatja:
Vérben, a hogy volt, nap nap után;
Hever egyszerű ravatalán.

Állata őrzeni négy alabárdost:
 „Lélek ez ajtón se’ be, se’ ki!...”
 „Hátha az anyja, szép huga már most
 Jönne siratni?” - „Vissza! neki;
 Jaj, ki parancsom, élve, szegi!
 Fojtva teremről rejti teremre
 Halk zokogását asszonyi bú. -
 M a g a, pecséttel „hivja tetemre”,
 Kit szemre vesz, olyvként, sanda gyanú.
 Legyen a seb vérzése tanú.
 A palotát fedi fekete posztó,
 Déli verőn sem süt oda nap;
 Áll a tetemnél tisztí p ö r o s z t ó.
 Gyertya, feszület, kánoni pap;
 Sárga viaszfényt nyughelye kap.
 „Jöjjenek ellenségi, ha voltak!”
 Jó, kit az apja rendre nevez;
 Hiába! nem indul sebe a holtanak
 Állva fejénél az vagy emez;
 „Gyilkosa hát nem ez... újra nem ez.”
 „Hát ki?...” riad fel Bárczi sötéten,
 „Boszulatlan nem foly ez ősi vér;
 Ide a gyilkost!... bárha pecsétem
 Váddal az önnön szívemig ér:
 Mindenki gyanús nekem, aki él!”
 „Jöjjenek úgy hát ifju baráti!”
 Sorra belépdél sok dalia:
 Fáj nekik a hőst véribé’ látni,
 S nem harc mezején elomlania.
 Erre se’ vérzik Bárczi fia.
 „Jöjjön az udvar! apraja, nagya...
 Jöjjön elő Bárcz, a falu, mind!”
 Megkönyezetlen senki se’ hagyja,
 Kedves urára szánva tekint.
 Nem fakad a seb könnyre megint.
 „Jöjjön az anyja, hajadon húga!”
 Künn a leány, már messze, sikolt;
 Anyja reárogy, öleli bűgva:
 Mindre nem érez semmit a holt,
 Marad a tört vér - fekete folt.
 „Jöjjön utolszor szép szeretője,
 Titkos arája, Kund Abigél!”
 Jó; - szeme villan s tapad a törre;
 Arca szobor lett, lába gyökér,
 Sebből pirosan buzog a vér.

Könnye se' perdül, jajja se' hallik,
 Csak oda kap, hol fészkel az agy:
 Iszonyu az, mi oda nyilallik!...
 Döbbenet által a szív ere fagy:
 „Lányom, ez ifju gyilkosa vagy!”

Kétszeri mondást - mint lebüvölten -
 Hallgat el, aztán így rebegi:
 „Bárczi Benőt én meg nem öltem,
 Tanum az Ég s minden seregi!
 Hanem e tört én adtam neki.

„Bírta szívem' már hű szerelemre,
 Tudhatta, közöttünk nem vala gát:
 Unszola mégis s z ó v a l „igenre”,
 Mert ha nem: ő kivégzi magát.
 Enyelgve adám a tört: nosza hát!”

S vadul a sebből a tört kiragadja,
 Szeme szokatlan lángot lövell,
 Kacag és sír, s fenvillogtatja
 S vércse-visongással rohan el.
 Vetni kezét rá senki se' mer.

Odakinn lefut a nyílt utca során,
 Táncolni, dalolni se' szégyell;
 Dala víg: „Egyszer volt egy leány,
 Ki csak úgy játszott a legénnyel,
 Mint macska szokott az egérrel!”

A TÖLGYEK ALATT

1. A tölgyek alatt
 Szeretek pihenni,
 Hova el nem hat
 Város zaja semmi.
 Zöld lomb közei
 „Áttörve” az égbolt,
 S a rét mezein
 Vegyül árny- és fényfolt.
2. A tölgyek alatt
 Oly otthonos itten!
 Évem leapadt:
 Ime, gyermek lettem,
 Mint mikor a tölgy
 Sudarát megmásztram,
 Hol seregély költ -
 S vígan madarásztam.

3. A tölgyek alatt
Több egykoru társsal
Madár-fiakat
Kifeszíténk nyárssal;
Jó tűz lobog ott,
Zizeg a kis bogrács -
S ha bealkonyodott,
Haza már egy ugrás.
4. A tölgyek alatt
Örömet valék én,
Bár a madarat
Hagytam utóbb békén.
Gyermeki önző
Korom ifjú ábránd
Veszi ösztönző
Szárnyára, s tovább ránt...
5. De tölgyek alatt
Valamerre jártam,
Szülő honomat
- Csak is ott - találtam;
S hol tengve, tunyán
Hajt s nem virul a tölgy:
Volt bár Kánaán
Nem lett honom a föld. -
6. A tölgyek alatt
Még most is elülök;
Büv-kép csalogat,
Ábrándba merülök;
Hajó-kerekek
Zubogását hallom...
„Hajrá gyerekek:
A vízi malom!”
7. A tölgyek alatt
Im meglep az alkony,
Hűsebb fuvalat
Zörög át a parkon;
Felhők szeme rebben:
Haza sietek,
Jobb ott, melegebben,
Ki vén, ki beteg.
8. A tölgyek alatt
Vágynám lenyugodni,
Ha csontjaimat
Meg kelletik adni;
De akárhol vár
A pihenő hely rám:
Egyszerűen, bár
Tölgy lenne a fejfám!

EPILOGUS

Az életet már megjártam.
Többnyire csak gyalog jártam,
 Gyalog bizony...
Legfőlebb ha omnibuszon.

Láttam sok kevély fogatot,
Fényes tengelyt, cifra bakot:
 S egy a lelkem!
Soha meg se' irigyeltem.

Nem törődtem bennülővel,
Hetyke úrral, cifra nővel:
 Hogy' áll orra
Az út szélén baktatóra.

Ha egy úri ló-csiszárral
Találkoztam s bevert sárral;
 Nem pöröltem, -
Félreálltam, letöröltem.

Hiszen az útfélen itt-ott
Egy kis virág nekem nyitott:
 Azt leszedve,
Megvolt szívem minden kedve.

Az életet, ím, megjártam;
Nem azt adott, a mit vártam:
 Néha többet,
Kérve, kellve, kevesebbet.

Ada címet, bár nem kértem,
S több a hirnév, mint az érdem:
 Nagyra vágyva,
Betelt volna keblem vágya.

Kik hiúnak és kevélynek -
Tudom, boldognak is vélnek:
 S boldogságot
Irigy nélkül még ki látott?

Bárha engem titkos métely
Fölemészt: az örök kétely;
 S pályám bére
Égető, mint Nessus vére.

Mily temérdek munka várt még!...
Mily kevés a mit beválték
 Félbe'-szerbe',
S hány reményem hagyott cserbe'!...

Az életet már megjártam:
Mit szívembe vágyva zártam,
 Azt nem hozta,
Attól makacsul megfoszta.

Egy kis független nyugalmat,
Melyben a dal megfoganthat,
 Kértem kérve:
S ő halászta évről-évre.

Csöndes fészket zöld lomb árnyán,
Hova muzsám' el-elvárnám,
 Mely sajátom;
Benne én, és kis családom.

Munkás, vidám öregséget,
Hol, mit kezdtem, abban véget...
 Ennyi volt csak;
S hogy megint ültessek, oltsak.

Most, ha adná is már, késő:
Egy nyugalom vár, a végső:
 Mert hogy' szálljon,
Bár kalitja már kinyitva,
Rab madár is, szegett szárnyon?

TOMPA MIHÁLY
1817-1868

ŐSZI TÁJNAK

1. Őszi tájnak hervadása!
Őszi napfény ragyogása!
Hervadásból, fényből támad
Lelkemen e kedves bánat.
2. Omlik a lomb, hallgat a dal;
Visszatérek gondolattal
A tavaszra,... ah de annál
Betegebbnek tetszik a táj!
3. Ez a rét volt olyan ékes?
Ez a határ olyan népes?
Ez a halom, völgy és tájék...
Mintha a sírkertben járnék!
4. Lemegy a nap nem sokára...
Haldoklásnak szent országa!
Olyan édes forró vággyal
Ölel téged lelkem által!
5. Az elmulás bája rajtad,
Lelkemen vesz mély hatalmat;
S bár meghalni kéne véled,
Mégis, mégis szeretnék!
6. Néma a táj, arca sápadt,
Rá derengő napfény árad;
Ah, mi vonzó szép halál van
E mosolygó hervadásban!
7. Édes terhed', édes álom!
Szinte érzem szempillámon;
Hogy lehajtsam, szinte vonja
Fejem' a fák hulló lombja.
8. A fák lombja csendesen hull!...
Nem küzdéstül, fájdalomtul;
Itt a végharc ösmeretlen:
Lehet-e meghalni szebben..?!

A GÓLYÁHOZ

Megenyhült a lég, vidul a határ,
S te újra itt vagy, jó gólya-madár!
Az ócska fészket megigazgatod,
Hogy ott kikölthesd pelyhes magzatod.

Csak vissza, vissza! meg ne csaljanak
Csalárd napsugár és siró patak;
Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van s megdermedett.

Ne járj a mezőn, temető van ott;
Ne menj a tóba, vértől áradott;
Torony-tetőkön nézvén nyughelyet:
Tüzes üszökbe léphetsz, úgy lehet.

Házamról jobb ha elhurcolkodol,
De melyiken tudsz fészket rakni, hol
Kétségb'esést ne hallanál alól
S nem félhetnél az ég villámitól?

Csak vissza, vissza! dél szigetje vár,
Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
Neked két hazát adott végzeted,
Nekünk csak egy - volt! az is elveszett!

Repülj, repülj! és délen valahol
A bujdosókkal ha találkozol:
Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk;
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk...!

Sokra sír, sokra vak börtön borul,
Kik élünk, járunk búsan, szótlantul;
Van, aki felkél és sírván, megyen
Új hont keresni túl a tengeren.

A menyasszony meddőségért eped,
Szüle nem zokog holt magzat felett,
A vén lelke örömmel eltelik:
Hogy nem kell élni már sok ideig.

Beszéld el, ah...! hogy... gyalázat reánk!
Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk:
A kidúlt fában őrlő szú lakik...
A honfi honfira vádaskodik.

Testvért testvér, apát fiú elad...
Mégis, ne szóljon erről ajakad,
Nehogy, ki távol sír e nemzeten:
Megutálni is kénytelen legyen!

A MADÁR, FIAIHOZ

Száraz ágon, hallgató ajakkal
Meddig ültök, csüggedt madarak?
Nincs talán még elfeledve a dal,
Melyre egykor tanítottalak?!
Vagy ha elmúlt s többé vissza nem jő
A vig ének s régi kedvetek:
Legyen a dal fájdalmas, merengő,
Fiaim, csak énekeljete!

Nagy vihar volt. Feldúlt berkeinken
Enyhe, árnyas rejtek nem fogad,
S ti hallgattok? elkészültök innen?
Itt hagynátok bús anyátokat?!

Más berekben másképp szól az ének,
Ott nem értik a ti nyelvetek'...
Pusztá bár, az otthonos vidéknek,
Fiaim, csak énekeljete!

Hozzatok dalt emlékül, a hajdan
Lomb- s virággal gazdag tájirul;
Zengjétek meg a jövőt, ha majdan
E kopár föld újra felvirul.
Dalotokra könnyebben derül fény,
Hamarabb kihajt a holt berek;
A jelennek bűját édesítvén:
Fiaim, csak énekeljete!

A bokorban itt az ősi fészek,
Mely növelte könnyű szárnyatok':
Megpihenni most is abba tértek,
Bár a fellegek közt járjatok!
S most, hogy a szél összevissza tépte:
Ugy lennétek mint az emberek?
Itt hagynátok, idegent cserélve...
- Fiaim, csak énekeljete!

IKARUS

Vergődöm a tenger dagályán,
Sirom nem lát remegni gyáván,
 Bátran nézek bele...
A mélységtől sem fél, ki mint én,
Föl a napig repüle szintén,
 És nem szédült feje.

Fent, fent valék... alázuhantam;
Elmúlhatok: megvan jutalmam;
Jelezve a siker...

Szép: akinek jut a dicső vég,
De azzal is köz a dicsőség,
Ki gondol, kezd, - ki mer.

Ülénk a bús sziget homokján,
S a vízre bámultunk... okolván
Sokért a végzetet;
A túlsó...! a tenger-nyomta távol,
Mit nem repül át, meg se lábol,
Ki földre született!

Repülni...! hah...! teremts magadnak,
Mit természet, sors megtagadtak!
S én, - szárnyat alkoték;
A föld színét elhagyva lábam;
Győzelmi zaj hangzék utánam...
- Hódítva volt a lég.

A szárny emelt, - vágytam s repültem,
Lázás gyönyörtől részegültem,
Nem félve, látva bajt;
Fent a magasban, mint magasabban...
A föld fiát, hogy beavassam
A lég titkába majd.

De, - illetvén, mi illethetlen:
A büszke nap bosszús-ijedten
Kél, üldöz és nyilaz...
Szárnyam sivít, ízekre tágul
S leválik... a tüzes sugártúl
Megolvadt a viasz!

...Vergődöm - vívok szél- s dagállyal,
De rajtam új kéj futkos által;
Mily fenység...! mily esés...!
Hogy ezt felejtéssel takarja,
Tenger mélysége, ég haragja,
S veszttem: - mind, mind kevés!

A hullám a száraz felé tart,
S titkát fű-fával közli a part,
Énekli a madár;
Völgybe s oromra könnyen ér el,
S a szívbe szállván ingerével:
Tenyészt, mint napsugár.

Élet jön a meddő szünetre...
A gondolat, meg van születve,
Nagy, munkás és örök;
Leend sok, a ki fenn se szédül,

Nem retteg a menny fellegétül,
Bár villámlik, dörög.

Betöltve éltem hívatása! -
A víz sirom' hadd ássa, ássa...
Köszirt leszek neki;
Habját, melyet szétzúza bennem,
Ijedt, zajongó rendületben
A felhőkig veti.

S lesz a hab is, mely rám özönlék,
Hogy elrejtsem: - felőlem emlék.
Vész, víz, ha szendereg,
Vagy foly köztük szilaj csatázás,
Örökre zeng itt a kiáltás:
Halandók, merjetek!

ISTEN AKARATJA

Elhervad a virág, kidől a büszke cser
Mélység lesz a tető a tenger fenekén;
Ama törvényt, mely szül, változtat, elseper,
Egykor fénylő bolygók mutatják feketén. -
Ember, ki most nevet, zokogni megtanul,
Meghal az átkozott, meghal a siratott;
Nép lesz nagy nép felett s elvész óhatlanul...
És mindez oh uram! a te akaratod.

A te akaratod! s midőn a fájdalom
Törével a szíven nagy, mély sebet vere:
Kemény szó támad a békétlen ajkakon
S ég-földet vád alá fog a kín embere!
Hab s örvénnyel dacol, széllal szemközt evez,
Keble mind zordonabb, mint sorsa mostohább,
Hanem e gondolat: az úr tetszése ez...
Kemény hideg köszirt - és nem mehet tovább.

Járván a temetőn tanutlan éjjelen,
Egy kisdud sír felett törnek meg térdeim,
S felháborult elmém ugyan hányom-vetem
Az élet és halál örök kérdésein!
Mért is végződtek oly kevéssel évei?
Mig kérdezem fanyar leckén tanít az ész...
Születtünk, meghalunk! ezt könnyű érteni;
Azon megnyugodni nehéz, nagyon nehéz.

Ha feljajdul a húr, midőn ketté szakad,
S az őszi lomb is ad hulltában gyenge neszt:
Embernek, ami fáj, fájlalni nem szabad?
Hisz egy bús öröme a szívnek ez, ha veszt!

Az nem bölcselekedik, csak érez és szeret...
S ki nem szól jobb-e az, különb-e, aki tűr?
Míg a hivatlan könny szeméből megered
S nyílt árulást tesz a kebel küzdelmirűl!?

Ah! én is érzem a rejtett vihar dühét
S kiontom lelkemet nehéz fájdalommal!
Szavam nem sérti az alvó világ fülét,
A sír süket; mégis van engem, aki hall!
Te szám szerint tudod fejünk hajszálait
S hogy boldogok legyünk, a létet úgy adod!...
Ezernyi könny s nyomor mégis honnét van itt...!?
- Uram nem érthetem a te akaratod! -

Mégis bár utaid titkát feszengetem,
És ajkaim pártos szavaktól zajganak:
Ne gerjedj oh Uram haragra ellenem;
Mely bennem így zajong, az a por... a salak!
És minden hasztalan! e földet megfutám,
Keresve enyhülést fájdalom közepett.
S oda jutok vissza sok kerengés után:
Nem gyógyíthat meg más, mint ki megsebzhetett.

S míg minden tél után kizöldül a kopár:
Éltünk se veszhet el örök bú s gyász miatt!
Elmúlik tőlem is a keserű pohár,
Melyet velem te bölcs tetszésed most itat.
Emelj, emelj, kit a csapás megrengete!
Segíts, hogy elbíjam viselni, ami ért!
S bár mit hoz a világ s élet története:
Tudjam, kitől van az s ne kérdezzem miért? -

Virágok és füvek harmatban ferdének,
Nyugodt, setét az éj; a holdvilág lement, -
Ahonnan áldással száll e lágy permeteg:
Az én lelkemre is szálljon le béke, csend!
Hogy a sír hús gyepén nyugtatva homlokom,
Higgyek, reméljek s ezt lehessen mondanom:
Ha elvesztettem itt, majd megtalálom ott...!
Legyen meg hát Uram, te szent akaratod!!

BÁRÓ EÖTVÖS JÓZSEF
1813-1871

BÚCSÚ

Isten veled, hazám, bátrak hazája,
Isten veled, te völgy, ti zöld hegyek!
Gyermek-reményim s bánatim tanyája,
Isten veled, én messze elmegyek;
Ha visszatérek boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon.

Nem, mint Helvécia hótakart tetői,
Nem nyúlnak oly magasra bérceid,
S tán szebbek a Provence daltelt mezői,
Mint zöld kalászt hullámozó téreid:
Virág mit ér, mit ér a bérc nekem?
Hazát kíván, hazáért ver szívem.

Az ég egy kincset ad minden hazának,
S a nemzet híven őrzi birtokát;
Császárról szól a francia fiának,
Büszkén mutatja Róma ó falát,
Hellásznak kincse egy elomló rom,
Tiéd, hazám, egy szentelt fájdalom.

Hallgatva áll Rákosnak szent határa,
Ah régen hallgat immár a magyar!
S az ősök elenyészett nyomdokára
Az esti szellő új fűvényt takar;
Hallgatva áll a tér, szívünk szorul,
S egy könny beszél hazánk nagyságirul.

S egy könny Budáról, mely magas tetőjén
Sötéten áll: egy bús emlékezet,
Nagy sírköve hazámnak temetőjén,
S ráírva mind, mi véle elveszett,
Régen szétdönté az idő falát,
Kövén meglátni a csaták nyomát.

S még áll Mohács, még áll! magasbra nőnek
Az új barázdán s régi hősökön
Kalászhaj, erőt ad a mezőnek,
Bár rég lefolyt, a férfi vérözön;
Nincs kő határán, nincsen kúnhalom,
De áll a tér s nem vész a fájdalom!

S nem veszhetsz el, míg az ezüst Dunának
Nagy tükörén egy honfiszem pihen.
S magyar lakik a parton, s a hazának
Csak egy romlatlan gyermeke leszen.
Buda-, Mohács-, Nándornál elfutó
Tán honom könnye vagy te, nagy folyó?

S oh én szeretlek néma bánatodban,
Hazám, szeretlek könnyeid között,
Égőn szeretlek özvegy-fátyolodban,
Nehéz keserved, melybe öltözött;
Bájlón mosolyogsz, mert bár sorsod kemény,
Él még a sír felett is egy remény.

És most isten veled; talán sokára,
Örökre tán; hazám, isten veled!
Rég eltűnt ismert bérceid kék határa
S tovább siet vándorló gyermeked:
Ha visszatérek boldogulva, hon,
Hadd lássam népemet virányidon!

VÉGRENDELET

Ha majdan átfutottam
Göröngyös útamat,
S hová fáradtan érek,
A sír nyugalmat ad:

Márványszobor helyébe,
Ha fennmarad nevem,
Eszméim győzedelme
Legyen emlékjelem.

S ha majd kijőtek néha
S megálltok síromon,
Zengjétek el a legszebb
Dalt néma hantomon.

Magyar dalt, lelkesítőt,
Melynél a szív dobog,
Tán halva is megértem,
S keblem hevülni fog.

És sírjátok egy könnyet
Barátotok felett:
Dalt érdemelt, mert költő,
Könnyet, mert szeretett.

GYULAI PÁL
1826-1909

HADNAGY URAM

„Hadnagy uram, hadnagy uram!”
„„Mi bajod van, édes fiam?””
„Piros vér foly a mentére.”
„„Ne bánd, csak az orrom vére.””

„Hadnagy uram, hadnagy uram!
El ne essék itt az útban.”
„„Belebotlám egy nagy kőbe;
Szegezz szuronyt s csak előre!””

Megy a honvéd, áll a hadnagy,
Mély sebében összeroskad.
„Hadnagy uram, hadnagy uram!”
„„Csak előre, édes fiam!””

MARGIT SZIGETÉN

Az alkonyfényen rezdül a fa lombja,
És nyájasan behajlik ablakomba,
Derűs árnyéka arcomon lebeg,
Suttogva kérd: hogy’ vagy szegény beteg?
Jobban vagyok, enyhült a fájdalom,
S el-elszunyadva ébren álmodom.
Mily szép lehet most ott kinn a világ:
Kék ég, zöld fű, ezer nyiló virág,
Szökőkút cseppje és árnyas liget,
Calypso kertje e tündér sziget!
Nem láthatom, de hallom benn a zajt,
Mit kinn az élet ablakomra hajt;
Hallom beszédit, a mint föl- s lejárnak,
Újabb meg újabb vidám társaságnak;
Nő, férfi mind örül, tréfál, nevet.
A jó kedv meg nem illet engemet,
S ki tudja: vaj’ lesz-é még helyem ott,
Ma csak beteg, holnap talán halott...
Hallom csendülni csalogány dalát,
Szivem’ egy édes emlék hatja át!
Ébrednek újra eltűnt boldog évek,
Egymásba folyva, mint ködfátyolképek,
Ébred kihalt vágy, vesztett szerelem,
Illatmaradvány hervadt levelén...

Hallom zaját játszó kis gyermekeknek.
A fűben ott futkosnak, enyelegnek;
Oh gyermekim, mikor még élt anyátok,
Mikor ti is még kicsinyek valátok,
S így játsztatok!... Az alkony elborúl,
Sötétedik, szemembe könny tolúl.
De szél fuvall, s a lombok zúdulása,
Csapongó hullám méla mormolása,
Gőzös robajja, közbe távol ének,
S tört hangjai el-elhaló zenének
Elrengetik ez éber álmu főt,
Mint dajkaszó a síró csecsemőt.

VIRÁGNAK MONDANÁLAK

Virágnak mondanálak,
A rózsá, liliom,
Mint egy tőnek virági,
Virúlnak arcodon.
De a virág nem érez,
Ne légy virág nekem...
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Csillagnak mondanálak,
Mely est koránya lett,
Virasztva édes álom
S édesb titok felett,
A csillagfény hideg fény,
Ne légy csillag nekem...
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem...

Hajnalnak mondanálak
Mely hogyha felköszönt,
Ég és föld mosolyogva
Örömkönyűket önt.
A hajnalláng muló láng,
Ne légy hajnal nekem...
Maradj kedves leánynak,
S légy hű szerelmesem!

Vagy légy virág s virúlj fel,
Itt híved kebelén;
Légy csillag, fényt sugárzó,
Balsorsom éjjelén;
S hajnal, mely harmatot hoz,
Örömkönyűt nekem:
Oh légy a nagy világon
Egyetlen mindenem!

LÉVAY JÓZSEF
1825-1918

SZÜRETÜNK

1. Gondolatim mostan
Mulatozva járnak,
Csekély gazdasága
Körül éd'sapámnak;
Csak oda tér lelkem,
Mikoron elfárad,
Mikor másutt rajta
A búbaj megárad,
Ott nyugtot találhat.
2. Látom szerettimet,
Együttülnek épen,
Szőlőhegyünkön a
Körtvefa tövében.
Középen egy nagy tál,
Tálban izes éték
És körülte vidám
Megelégült képek
Nevető cselédek.
3. Szüreti szint ölte
Két kis hugom ajka,
Meglátszik a szőlő
Édessége rajta...
Pörölnek egymás közt
Pajzán kedvteléssel,
Egyik megharagszik
S azt mondja bus képpel,
Hogy nem kell az étel.
4. Édes apám pedig
A kulacsot kapja
S kitekeri nyakát;
Hogy lelkét kiadja;
Felköszönti szépen,
Ez a köszöntője:
„Adjon isten bővebb
Szüretet jövőre!”
S úgy iszik belőle.
5. És ekkor a pásztor,
A ki oda surran,
Elsüti puskáját,
Puska nagyot durran...

A fehérnép sikolt
Apám iszik elébb,
Azután azt mondja:
„Jöjjön kend közelébb!”
S a pásztor odalép.

6. Felhajt egy pohárbort,
Azután tovább megy;
Mert most így adózik
Neki az egész hegy...
Már is félre billent
Fejében a kalap,
De nem gondol vele,
Mindig iszik, ha kap,
S olyan lesz mint a csap.

7. Oszlik a társaság
Az ebédnek vége;
Ujra daltól hangzik
A hegyek vidéke...
Ujra neki esnek
A termő tőkének
És míg fosztogatják,
Tréfálnak, mesélnek
A vidám cselédek.

8. Csak édesanyámnak
Felhős itt a képe,
Mivel én jutottam
Talán az eszébe!
Ha szép gerezdet lát,
Azt is nekem szánja...
Áldja meg az isten,
Mikor nem is várja,
Mikor nem is látja.

MIKES

Egyedül hallgatom tenger mormolását,
Tenger habja felett futó szél zugását...
Egyedül, egyedül
A bujdosók közül
Nagy Törökországban,
Ha csak itt nem lebeg sírjában nyugovó
Rákóczinak lelke, az eget csapkodó
Tenger haragjában!

Peregnek a fákról az őszi levelek,
Kit erre, kit arra kergetnek a szelek
S más vidékre száll a
Csevegő madárka
Nagy Törökországból...
Hát én merre menjek, hát én merre szálljak,
Melyik szögletébe a széles világnak
Idegen hazámból!?

Zágon felé mutat egy halovány csillag,
Hol a bércek fején hókorona csillog
S a bércek aljában
Tavaszi pompában
Virágok feselnek...
Erdély felé mutat, hol minden virágon
Tarka pillangóként első ifjuságom
Emléki repkednek!

Ah mért nem szállhatok hozzád szülőföldem,
Mikor minden bokrod régi ismerősem!
Mért vagy szolgaságban,
Gyászos rabigában,
Oly hosszú időkig!?
Ha feléd indulok, lelkem visszatartja,
Az édes szabadság bűvös bájos karja,
Vissza mind a sírig.

Itt eszem kenyerét a török császárnak,
Ablakomra titkos poroszlók nem járnak
Éjjeli sötétben
Hallgatni beszédem'
Beárulás végett...
Magános fa vagyok, melyre villám szakad,
Melyet vihar tördel, de legalább szabad
Levegővel élhet.

Egyedül hallgatom tenger mormolását,
Tenger habja felett futó szél zugását
Egyedül, egyedül
A bujdosók közül
Nagy Törökországban,
Körülöttem lebeg sírjában nyugovó
Rákóczinak lelke az eget csapkodó
Tenger haragjában.

TÓTH KÁLMÁN
1831-1881

KI VOLT NAGYOBB?

Nem tudom én, melyik volt szebb,
Melyik dicsőbb, melyik nagyobb,
Az-e, aki bedöngette
Keleten a nagy érckaput.

Az-e, aki hét vezérrel
Döntő karján sebet vágott,
Hogy halálíg védelmezik
Ezt a dicső, szép országot.

Az-e, aki réges régen
Olyan nehéz halált tűrt el,
Hanem akkor is még egyet
Leütött a táborkürttel.

Nem tudom én, melyik volt szebb,
Talán az a híres László,
Aki kivált seregéből
Oly magasan, mint egy zászló;

S mikor királynál is nagyobb
Úrrá akarták őt tenni,
El nem ment egy tapodtat sem,
Mert csak magyar akart lenni.

Vagy az, aki isten után
A legnagyobb csodát tette,
Mikor Nándorfehérvárnál
Reá rohant Mahomedre.

Avagy az, ki a zászlóval,
Melyen volt a szent szűz képe,
Hogy ne jusson más kezébe,
Úgy ugrott le a mélységbe.

Vagy az, aki Buda-várban
Vérhalálát úgy fogadta:
Hédervári, öreg apám
Valamelyik öregapja.

Avagy az-e, ki félkézzel
Malomkövet hengergetett,
Két nagy karddal verekedett,
Holtak hátán ivott, evett.

Vagy az volt-e a legdicsőbb,
Hősebb, nagyobb mindannyinál,
Az a nemes fiuból lett
Világverő hollós király,

Vagy az, aki várfalánál
Karjaiban jobban bízván,
Szigetvárnál kirohant és
Úgy halt meg a holtak hídján,

Vagy az, aki... Sokan voltak!
Nem tudom, hogy ki volt nagyobb,
Csak áldom az istenemet,
A mért én is magyar vagyok.

VAJDA JÁNOS
1827-1897

SZÁLL A HEGYRE

Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen langy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak:
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet-szántva röpdés,
Minden oly merengő, csöndes,

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszu árny kísért a réten,
Szél sohajt az erdőn, mélyen...

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer -

Az a nagy bú, amely téged
Vádol, örök nagy természet;
Mely kiégett szívvel kérdi:
Mért születni? minek élni?

HÚSZ ÉV MULVA

Mint a Montblanc csucsán a jég
Minek nem árt se nap, se szél,
Csöndes szívem, többé nem ég;
Nem bántja újabb szenvedély.

Körültem csillagmiriád
Versenyt kacérkodik, ragyog,
Fejemre szórja sugarát;
Azért még föl nem olvadok.

De néha csöndes éjszakán
Elálmodozva, egyedül -
Mult ifjuság tündér taván
Hattyúi képed fölmerül.

És ekkor még szívem kigyúl,
Mint hosszú téli éjjelen
Montblanc örök hava, ha túl
A fölkelő nap megjelen...

A VIRRASZTÓK

Itt a nagy halott előttünk,
Kiterítve mereven.
A hideg, a téli éjben,
Csillagoltó sötétségben
Mi vagyunk még éberen.

A sirásban elfáradt már
Valamennyi jó rokon,
Talán mi se volnánk ébren
Hanem mert a torban, éhen,
Rágódunk a csontokon.

A csontokon sem rágódnánk,
De hát - ez a kenyerünk.
Nem maradt ránk dús örökség;
Fizet minket a nemzetség
Ha sirunk, énekelünk.

Már maholnap ez se kell majd.
„Elég volt a gyász, a dal.
A mi megholt, föl nem támad.
Haszontalan minden bánat!
Haj rá étel, dal, ital!”

Ilyen szelet hallunk is már,
Ki legtöbbet örökölt,
Annak van a legjobb kedve;
Ott van a múlt elfeledve,
És eladva az a föld,

Hol pihennek a nagy ősök
Kik szerezték vérökön
Azt is, a min ők mulatnak...
Idegenek jól aratnak
Vérben ázott térökön.

Ők alusznak szépen, mélyen;
Ébren már csak mi vagyunk.
Ők alusznak s nem álmodnak;
Mi virrasztunk ébren, haj csak
Ébren is mi - álmodunk.

Álmodunk mi hihetlent,
El se merjük mondani.
A holt szeme félig nyitva;
Hátha meg nem volna halva,
S lehetne még valami...

A nagy tenger éjszakába
Ki-kinézünk olykoron.
Mert nem tudjuk, hány az óra,
Hallgatunk a kakas szóra,
Merengünk egy csillagon,

Jó reménnyel, vak reménnyel,
Hogy ha megvirradna már!
De a hajnal csak nem pirkad,
S a mit látunk, az se csillag;
Bolygó fény, vagy fénybogár!

És csak oly csendes ne volna!
De ez úgy fojt, úgy ijeszt...
Dalunk is már egyre fárad,
Alig ad még bátorságot...
Égen földön semmi nesz...

Szempillánk is csuklik immár...
S ha az álom elnyomott,
S mi is alszunk, boldog Isten!
Akkor aztán késő minden -
Mozdulhat a tetszhalott!...

HARMINC ÉV UTÁN

Mi hátra volt még, elkövetkezett.
E földi létben gyász sorunk betölt.
Találkozunk - irgalmas végezet! -
Utolszor, egyszer még, a - sír előtt.
Hittem, hogy lesz idő, midőn megösmersz,
S helyet cserél bennünk a fájdalom;
És folyni látom, majd ha már késő lesz,
A megbánásnak könnyét arcodon.

Mert amit én vesztettem, óriás,
Hozzá az ég adott erőt nekem.
Én látok itt olyant, mit senki más;
Csodákat mível emlékezetem.
A multból fölmerül egy pillanat,
Mint óceánból elsülyedt sziget;
És látom újra ifju arcodat,
Mikor még másért nem dobbant szived.

És e varázslat rád is visszahat.
E lélek a te Veszta-templomod.
Oltára képében látod magad;
Mi vagyok én neked, most már tudod:
Ha majd e földi élettől megváltam,
Imába, dalba foglalt szerelem
Örökkévalósága a halálban...
Az ég, ládd, mégis eljegyzett velem!

Ki bájaiddból méltatlan vadakra
Pazaroltál nem értett kincseket;
Én, a hideg bálvány vezeklő rabja,
Ki minden kéjt szívébe temetett;
Most itt ülünk, siralomházi lelkek,
És nézzük egymást hosszan, szóttalan...
Tekintetünkben hajh! nem az elvesztett -
Az el nem nyert éden fájdalma van.

Igy ül a hold ádáz vihar után
Elcsöndesült, nagy, tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sirbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amíg a fákról nagy, nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkan hullanak...

A VAÁLI ERDŐBEN

Odabenn a mély vadonban,
A csalános iharosban,
Félreeső völgy ölében,
Sűrű árnyak enyhelyében;
Oh milyen jó volna ottan,
Abban a kis házikóban,
Élni, éldegélni szépen,
Békességben, csöndességben!...

Nem törődni a világgal,
A világ ezer bajával.
Meggondolni háborítlan,
Ami immár közelebb van...

Illatos hegy oldalában,
A tavaszi napsugárban,
Nézni illanó felhőkbe,
Mult időkbe, jövőidőkbe...

És azután, utóvégre,
Észrevétlenül, megérve,
Lehullani önmagától
A kiszáradt életfárlól...

S ismeretlen sirgödörbe,
Elalunni mindörökre...
S ott egyebet mit se tenni,
Csak pihenni, csak pihenni.

REVICZKY GYULA
1855-1889

PÁN HALÁLA

Alkonybíborban úszik a hajó.
A tenger keble álmodón piheg.
Csélcsap zefir, az arra illanó
Hableplét pajkosan lebbenti meg.
Langyos párázat rezg a légben;
A holdtányér az alkonyégen
Bágyadt színéből lángba olvad át...
Köröskörül merengő némaság.

Lent a hajóba
Pattog a nóta.
Durva hajósnak
Vig lakomátul
Keble kitágul;
Szűk nyaku korsók összekocódnak.
Perdül a kocka, csalfa szerencse
Pörgeti arra, pörgeti erre.
Ölben a lányok
Ing a ruhájok.
Szív az ajak hibráljai mézet.
„Lezbia, csókolj! éljen az élet!
Éljen a kedvnek mámora, gőze,
Éljen a vágy, mely minden időbe’,
Inni mohón kéjserleget unszol.
Nincs zene, bor, lány, hol Kocitusz foly!”

S még hangosabb lesz a hajófenék.
Szitok, kurjantás röpköd szerteszét.
Padlóra öntik a caecubumit,
Tiberiust, a császárt, így köszöntve...
Egy ifju pár függöny mögé buvik;
Pajkos manó incselkedik körötte.
Mások szilaj cordaxot lejtenek,
S a gondtalan, a dévaj istenek
Látatlanul vegyülnek el e körbe.

És hallga a hajó kormányosa...
Hangot hall, mely nevén szólítja zordul,
„Thamus?”... Ki az? Ki volna? Nem csoda,
Csak feje zúg, csak füle cseng a bortul.
De ni! Nem volt ez az előbbi hang?
„Thamus!”... „No várj, nem tréfálsz meg, bitang!”
S fölmege, hogy lássa. Gyönyörű éj:

Ezüstszegélyü a hullámkaréj.
A tengerből lágyan kirezgenek
A csillagok, vagy tán najádszemek?
S távol, hová a szem sötétben ér,
Etolíanak partja feketél.

Thamus körültekint figyelmesen.
Lélek se. Minden néma, nesztelen.
Csalódott mégis; s már indulna vissza.
Lent kocka várja, bor s tüzes Melissza.
De ím, a titkos hang az éjhomályba',
Harmadszor is Thamus nevét kiáltja.
„A földi hang embertől jó; ez égi.
Ki vagy? Mi kell?” - Thamus szepegve kérdi.

Harsány szózat zúg erre át a légen;
Meghallják lenn is a hajófenéken.
S ez ige hallik: „Thamus, vén hajós,
Légy tudtodon kívül ma jó.
Elérve Palodesz magaslatot
Add hírül: „A nagy Pán halott!”

S elnémul a duhajkodó csapat.
Nem kell a korty, nem izlik a falat.
Thamusnak nem jön álom a szemére;
Magába száll, merengő, meghatott;
S midőn Palodeszt a hajó elérte:
A part felé
Kiáltja,
Mint a szózat rendelé:
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

S egyszerre - ily csodát ugyan ki látott? -
Megindulnak fák, bokrok és kövek,
Halk zokogás kél; elhaló sirámot
Kínos nyöszörgés, jajgatás követ.
Velőt rázó, mély sóhajok keringnek,
Sirás hangzik fel, csukló, szaggatott.
De kétségbeesve túlzokogja mindet:
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

„Némán hever hétcsovü fuvolája,
Amellyel nimfákat rémítgetett.
A föld mátul rideg, zord, néma, árva;
Nem élnek rajt' a játszi istenek.
A szatirok, szilvánok és najádok.
- Minden bokorban istenség lakott -
Ott hagytak fát, füvet, forrást, virágot...
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

A természetből elszállott a lélek;
Eztán a földön isten nem mulat.
Nem lesznek többé gondtalan kedélyek;
Jön a szívet fásító öntudat.
Egyhangúság, elmélkedés unalma...
Oh Thamus, ezt jelenti jóslatod!
Meggzűnt az istenek pogány uralma,
„Meghalt a nagy Pán! A nagy Pán halott!”

Hallják ezt a hajósok, de nem értik.
„Meghalt a nagy Pán?” álmélkodva kérdik.
Ki fejti meg e százhangú siralmat?...
Ti embersorsot intéző hatalmak,
Oh küldjetelek fényjelt e vak homályba,
Hogy mit jelent a természet siráma.

És zúg az erdő, hűs szellőcske támad,
Az éj sötétje szürkéségre bágyad,
A lejtőn finom ködburok lapul
S titkos szózat kél ime válaszul:

„Pán és családja meghalt. Él az isten;
Nem fűben, fában, kőben, de szívben.
A kicsapongó istenek halottak,
Kora lejárt a döllyfős boldogoknak.
A szenvedők birják eztán a földet.
Édes gyönyör leszzen hullatni könnyet.
Az erdő hallgatag szelid magánya,
A búsulóknak lesz vigasztalása.
Ki szomorú nem volt, az mind pogány.
Ő rendelé ezt így a Golgothán,
Ő aki jámbor, irgalmas, szelid
S elvette a világnak bűneit.”

És im kelet felől, ahol pirosra
Leget, párát, a hajnal fénye fest.
Az ég alján a földdel összefolyva
Feltűnik a kereszt.

KOMJÁTHY JENŐ
1858-1895

ÓDA A NAPHOZ

Üdvöz légy, csillagok királya, büszke hatalom!
Lángszekerén a lelkesedésnek
Tündöklő trónodig emelkedem
Zengeni s áldani téged, ó dicső!
A mozdulatlan, ős világtalan világot
Lángra te gyújtád;
Harmatcsepp, orkán, kedv, sirám, a bűn s a pompa
A virág és a gondolat, az állat és az eszme:
Mind a te munkád.

Te vagy az Isten! Mint a többi, én nem alkotok
Magamnak semmiféle bálványt
Se holt kövekből, sem a gondolat
Kiszáradt, zörgő, síri váziból.
Ők lelket tüzarány kohódban nem keresnek,
Mert vakok arra;
De látom én sugárzó csillagtermedben
Az örök tűzmagot, s az ősi, az isteni lelket
Ömleni abba!

Mert te vagy Adonáj s te vagy a sokszemű Ozír.
El-Saddaj is te vagy, a szörnyű,
A halhatatlan Jehovah te vagy
És te vagy Moloch is, a tűz, az úr;
Te vagy a fénylő Juppiter, Zeüsz, az égi
S te vagy Apolló!
A pusztító, a zord, a sivatag Azázel
S a ragyogó, a lobogó Bál - jól tudom - te vagy mind
Lángokat oldó!

Lobognak más napok, tündöklő csillagistenek,
De egy sem áll olyan közel szívemhez
És senki sincs nálad jóságosabb.
De vést szemöldököd egyetlen rándulása hozhat
És semmi sem lehet fönségesebb az űrben
A te haragodnál.
Óh, boldog én, kinek szerelmed óriási terhe könnyű!
Úgy érzem olykor, mintha egyesülnénk és szívemben
Mintha te lobognál.

Üdvöz légy csillagok királya, büszke hatalom!
Lángszekerén a lelkesedésnek
Tündöklő trónodig emelkedém
S dicsőítve zengtelek, atyám!

Gyujts halhatatlan lángokat te bennem,
Örökre lássalak!
Csókolj és ostorozz, szívűd, égesd föl lelkemet bár,
Ölelj, vagy ölj meg: üdvözítesz; sujts vagy emelj bár:
Tégedet áldalak.

ÉLOA

Álmatlan, hosszú éjszakákon
Neved' susogja lázas ajkam
Gyötörve édes izgalomtól
S ha tombol vágyak vésze rajtam.

Ha rettegek, sírok, sóhajtok,
Ha szívem dobban: mind csak érted;
S szívem viharló lüktetését
Te látod, érzed és megérted.

Ha lelkem mély gyönyörbe szédül
S magamat istenülni érzem:
Ha szakgató, forró, kegyetlen
Kínoktól roskad porba térdem:

Ha üdvösség, csodák varázsa,
Vagy sorsverés ragad magával:
Neved' kiáltom lelkesedve,
Versent a lelkek szent karával.

Neved' kiáltom esdekelve,
Ujongva, sírva; alva, ébren;
S neved fog élni túl időkön,
Túl minden véges szenvedélyen.

És gyönyöröktől haldokolva
Ha fejemet a sírba hajtom:
Szerelmes lelkem' kilehelve,
Éloa! szép neved' sohajtom.

KISS JÓZSEF
1843-1921

Ó MÉRT OLY KÉSŐN

Ó mért oly későn, levelek hullása,
Daru távozása idején;
Mért nem találkoztam rózsanyiláskor,
Hajnalhasadásakor veled én?

Mért nem hallgathattuk édes-kettesbe,
A pacsirtát lesbe' te meg én?
Mért nem találkoztunk a mámor, a vágyak
Az ifjú álmok idején!...

TÜZEK

Ismeritek a vidám rőzselángot
S ropogását a vályog-tűzhelyen?
A nyílt arcokat, a nyájas világot,
Hol tréfa és dal önként megterem?
Recsegő gallytól, pattogó szilánktól
Lestem el egykor a dal ütemét,
Hol az a tűz? Mi lett a rőzselángból?
Nekem elhamvadt - talán másnak ég.

S hova lett, aki játszva élesztgette
Kis tarka köténnyel, a gyermekleány?
És hova tűnt a fiú méla kedve,
Ki ott lebzelt a leány oldalán?
Együtt dobáltuk a háncsot a tűzre,
A redveset úgy mint a nyirkosat,
És találgattuk, boldog álmod fűzve,
Hogy a siró fa vajjon kit sirat?

Szálló időnek suhogó fővénye -
Minek bolygatni, amit betemet?
A rőzselángra más tüzek jövőnek.
Emésztőbb láng ragadta lelkemet
Hirért lobogni - istenem, mi dőre!
Az igazságért - ó mily elfogult!
S míg örök lázban törtettem előre,
Hajam megszürkült, lelkem elborult.

Az én mezőmön nem értek kalászkok,
Az én aratásom egy marék virág,
Az én gyönyöröm az álomlátások,
Az én világom egy álomvilág. - -
Kialvó lángok pernyéje szitálva,
Szürkén, szomorún, csak esik, esik, -
Félek, hogy álmaim összezilálja,
S elhagynak, mire beesteledik.

Hideg van... Fázom... Friss szívet a tűzre!
Gyilkos melegét hadd fújja reám,
Mint macska teszi a madarat üzve,
Akit felvert gyanútlan éjszakán.
Ó milyen tűz ez! Mi más, mint a régi!
Nem erdőn termett, a mélység dobta ki:
Világforrongás volt az anyja néki
És forradalmak az ő fiai.

Hogy zúg, hogy dohog, hogy kattog, hogy lármáz
Hogy mormol veszekszik a kürtő alatt!
Mintha rab démonok az ajtót ráznák,
Hogy börtönükből szabaduljanak.
Haragvó isten! Mi lesz a világból,
Ha egyszer a köszén öntudatra jut,
S a buta rög megindul magától,
S a sistergő katlan majd egyszer kifut.

Ha összeomlik mindaz, ami korhadt,
Mi évezredek véres bálványa volt,
És oduikból elővánszorognak
A rászédett, a megcsalt milliók...
Látom mozdulni - - látom keveredni - -
Egy új Marseillaise gyújtó hanginál,
Az ócska tetőkbe üszköket vetni,
Míg az utolsó is véres lángban áll!

- - S amíg lelkeimmel káprázatok játsznak,
S jövődő tüzek délibábja von,
Amelyek távol ég alján cikáznak - -
Valamikor - - beomlott siromon:
Itt ülök némán, magamba rogyva,
Míg száll az óra mint egy pillanat,
És félig ébren és félig álomba'
Piszkálgatom a húnyó parazsat.

A NAPHOZ

Ó tűzz le forrón az én szép hazámra,
Legizzóbb lángod, te nap! ide vedd,
Hogy kétszer érjen a rónák kalásza,
S kétszer piruljon a szőlőgerezd.
Delelő fényed, nyugvásod harmatja
A mi ezüstünk, a mi aranyunk -
S ha a föld egyszer tejét le nem adja,
Mi oly inséges szegények vagyunk.

Tápláló anyja más népnek a tenger,
Sós habja drága, apadatlan kincs,
Mi kulcslyukon át nézzük sovár szemmel,
De a karunknak hozzá köze nincs.
Hatalmas rajban járnak a hajók kinn:
Visszatérőben ide egy se tart -
Az Oceánok nagy végtelenségén
Ki is ösmerné a szegény magyart?

Hol évmilliók ősvetése hűlt le:
Gyémántmezőkön ásónk nem kutat.
Másé a Dél - rejtelmesen terülve,
S művészetével gőgös Nyugat.
Lomhán gomolyg a gyárkéményünk füstje,
Versenyre brittel, frankkal nem kelünk -
A hármas hegy - a négy folyam ezüstje -
Oly szűk világ, de nekünk mindenünk!

És mienk vagy te örök nap az égen! -
Oly éltetőn nem sütsz te sehova,
És lángod lüktet a férfi szívében
S fényedtől édes a nő mosolya.
Nem vág oly rendet, mint minálunk, senki,
Rendet a réten, rendet a csatán,
És könnyű vérrrel úgy gondot temetni,
Sírva vigadni sem tud senki ám!

Kelet pusztáin már téged imádtunk
És pogány sorban neked áldozánk,
A termő róna napsütötte álmunk:
E föld élt bennünk sejtelem gyanánt.
Sokszor lehunyta véres alkonyatban.
Sokszor kerestünk: nem voltál sehol.
Mint a szerelmes, ki búvik, felbukkan,
S párjával végül mégis egybeforr.

Ó tűzz le forrón az én szép hazámra,
Legizzóbb lángod, te nap! ide vedd;
Hogy kétszer érjen a rónák kalásza,
S kétszer piruljon a szőlőgerezd.
Forrald merész nagy tettekre a vérünk,

Ha lankad a hit s csügged a remény -
És aranyozd be a mi szegénységünk,
Te arany nap, az égbolt tetején!

AZ ÖRÖK SZÉPNEK

Az örök szépnek, örök ifjúságnak
Utolsó álmát veled álmodom,
Te elmúlhatsz, te elhervadhatsz másnak;
Én hervadásod látni nem fogom.

A szellő, melyre te a kelyhed bontod,
Melytől szépséged telje teljesül:
Éltem fájáról az utolsó lombot
Rázza le lassan, kérlelhetlenül...

Te, válladon a királyi paláستtal,
Bevonulsz büszkén, diadalmasan,
Míg engemet a tulsó kapun által
Már kifelé visz magányos utam.

ENDRÓDI SÁNDOR
1850-1920

HAJÓK TALÁLKOZÁSA

Éjjel, ha tengeren
Két gálya egymás mellett elmegyen,
Árbóclámpájuk rögtön felrepül,
Köszöntik egymást ismeretlenül,
Ottkünn a tengeren.

Sötéten, hallgatag
Bolyongjuk át a földi utakat;
Van fájó szívünk, könnyező szemünk,
És egymás mellett mégis elmegyünk
Sötéten, hallgatag...

CINKA PANNA

Cinka Panna hegedűje,
Hegedűje -
Mintha csak a sátán maga
Hegedűlne:
Bűbájol a ringatója,
Bolondit a keserűje.

Ha vigan szól az a nóta,
Az a nóta:
Szent Dávid is táncra perdül
Fenn a holdba:
A kerek ég csupa csillag,
A kerek föld csupa rózsza.

De mikor bús a nótája,
A nótája:
Beborul a csillagos ég
Nagy rónája, -
S mintha egész Magyarország
Hervadozna, sirdogálna...

SZABOLCSKA MIHÁLY

* 1862

A GRAND CAFÉBAN

Sír a nóta, magyar nóta
Muzsikálnak este óta
Messze, messze, idegenben
Mesebeli tündérkertben,
Egy párisi fogadóba;
- Fogadóba!

Mennyi érzés, mennyi bánat,
Szíve van tán a nótának.
Oly szomorún sírdogálja:
Miben áll a mulatsága,
Kondoroson a bojtárnak,
- A bojtárnak!

A teremnek minden lángja,
Mintha pásztortűzzé válna
- Csak itt lent a cifra lányok
Fényes urak, asszonyságok,
Nem figyelnek a nótára,
- A nótára!

Nevetgélnek, beszélgetnek,
De ők arról nem tehetnek.
- Tudja a jó Mindenható,
Mi is azon sírnivaló!
Hogy a ménes ott delelget,
Valahol egy csárda mellett,
- Csárda mellett!

DAL A KIS DEMETER RÓZSIKÁRÓL

Uram, a telet Te formáltad,
A zivatarnak Te adsz szárnyat...
S gondod kinek kiterjed mindenekre,
Tudod-e, hogy meghalt az este
A kis Demeter Rózsika?

Még bizonyosan emlékszel rá.
Maga az élet leheltet rá.
Szép szeme mosolygott unosuntalan,
Ott ült mindig az első padban
A kis Demeter Rózsika!

S oh, hogy tudott kérlelni Téged,
Az ártatlan, ki sohse vétett.
Anyja, az esztendő nagy betegágyon,
Biztatta, hogy Téged csak áldjon;
Mert Te az árvák atyja vagy.

...Hozzánk a város nagy közel van;
S ma mégis úgy lelték meg holtan.
Anyjának orvosságért tipegett be,
S jövet a vihar útba lepte
A kis Demeter Rózsikát.

...És most nekem kell majd felette
Hirdetnem, Uram, hogy bölcs vagy te!
Hogy jó vagy, és irgalmas véghetetlen,
Hogy végig ott volt kegyelmedben
A kis Demeter Rózsika.

Én Istenem, oh feddj meg engem,
Hadd tudjak hinni rendületlen!
Nehogy majd én is pogány zokogással,
Oda boruljak vétkes gyásszal,
A kis Demeter Rózsira!

VARGHA GYULA

* 1853

SZÉLMALOM

Hej halom, hej halom, kis kávai halom,
Mikor még tetődön ott állt a szélmalom!
Mátra felől mérges szél kapott alája,
S forgott, forgott, forgott széles vitorlája.

Rakott szekér oda ritkán szokott állni,
Csak a szegénység járt örölni, darálni;
Síró taligáját, darabocska zsákkal,
Egy-egy zsellérasszony tolta fáradtsággal.

De azért a rozzant, rozoga malomban
Mégsem telt az idő álmos unalomban;
Pergett a sok szomszéd- s komaasszony nyelve,
S járt a garat folyvást, vígan kelepelve.

Járt, amikor szél fűjt; de gyakorta nyáron
Egy levél se mozdult az egész határon.
S állt a malom búsan, ajtaja bezárva,
Hetekig sem lendült leeresztett szárnya...

A hogy' alácsüngött nagy szárnya erőtlen,
Mintha ma is tisztán itt állna előttem.
Körül a kerek ég egy ragyogó ráma,
S a fénysugaras táj színes panoráma.

Malom közelében legeltet a csordás,
S széles, poros úton ép most foly a hordás;
Magasan megrakott kocsik sorát látom
Lefelé sietni a napos dombháton.

Üres kocsik szemben hordásra szerelve
Futtatnak az úton, repülő port verve,
Áll a kocsis hetyke, lobogó gatyával,
Néha egyet-egyet csördít ostorával.

Szélmalom lábánál, napnyugatnak dőlő
Oldalán a dombnak hogy' zöldel a szőlő.
Lángol a nap, lángol, pörzsölve, aszalva,
Lombos venyigék közt sietek az aljba...

Selymes, puha fűben jó itt heverészni,
S a ragyogó mennybolt kék magasát nézni.
De mi ez?... Szememre mintha homály szállna,
Továtűnik a kép, multam derüs álma...

Csak a malmot látom. Mintha nőttön-nőne
Nagy, sötét, morajló felhőkre vetődve;
Az éjbe bukó nap vörösen süt rája
S forog, forog, forog véres vitorlája.

(1917)

KEVÉS A VETÉS

Ülök szomorún a vonatban
S egy daltöredék kísér szakadatlan,
Tört hangja egy bús, panaszos dalnak:
Kevés a vetés, sok a parlag.

Fut a táj, hegy-völgy váltja a síkot,
Nagy tábla után jönnek pici csíkok;
Tarlón, ugaron fel-felröppennek a varjak.
Kevés a vetés, sok a parlag.

A föld csupa gaz, csupa kóró,
Magvát a szelekbe kiszóró.
Hol a szél vet, ugyan ki arathat? -
Kevés a vetés, sok a parlag.

Kihalt a mező, elvértve ha egy-két
Gyerek zavarász kócos tehenecskét,
Vagy roskatagon öreg ember ballag.
Kevés a vetés, sok a parlag.

Szomorú ősz, a felleg a tájra
Ködesőjét egyre szitálja,
Sírátja talán, kik többé nem aratnak...
Kevés a vetés, sok a parlag.

(1918)

KOZMA ANDOR

* 1861

MAGYAR PUSZTÁN

Ébreszti a földet
Piros nyári hajnal.
Teli van a szívem
Szerелеmmel, dallal.
Ragyogó reménnyel,
Merész ifjú hévvel -
Teli van a szívem
Petőfi versével.

Napisten az égen
Egyre följebb vágat,
Fényözönbe vonja
A magyar pusztákat.
Utjába gyülemlő
Vad vihart ver széjjel -
Teli van a szívem
Petőfi versével.

Piros nap búcsúzik
Nyugati határon,
Sejtelmes alkonyban
Éj sötétjét várom.
Kifogyott szivemből
Hangja tűzes dalnak,
De a magyar puszta
Hallga! - most sem hallgat.

Titokzatos hangok
Nagy összhangja támad,
Borús-derűs tréfa,
Nemes, méla bánat.
Megtelik az éjjel
Hősi szép regével, -
Teli van a szívem
Arany énekével.

IGNOTUS

* 1869

TAVASZI BOR

Gyenge rügyek, halványzöld levelek,
Sorsomba negyvenedszer visszatérők,
Uj tavaszok, elvonuló telek,
Lemondva múltok, követelve kérők,
Kékségek, miknek hűse is meleg,
És meghalások, szürkeségbe térők - -
Mit tudom én, mi az, ami ragyog,
Mit tudom én, ki az, aki vagyok!

Részeg vagyok, mondjátok. Az lehet,
Gondolom is a bort, ami megejtett,
Torkomba érzek gyülni könnyeket,
Miket a húnyt szem gögje visszarejtett:
Örületet, mely az agyban rekedt,
Csókot, amely csattanni elfelejtett
És életet, életet, életet,
Amelyeket aki élt, nem élhetett.

Ó szép tavasz, ó gyönyörű világ,
Ó paradicsom annak, aki bírja,
Asszonyosoly és almafavirág,
Vizek esése, illanatok írja,
Ó vágy, mi fülleszt, ó kín, ami rág,
Lételek ágya, rothadások sírja - -
Éjféli csöndek, hajnali zenék:
Feleljetek nekem: vagyok-e még?

Vagyok-e még és voltam-e vajon,
S nem csak a magam álma-é, hogy voltam,
S nem itt viaszlik-e önágyamon
A halott, kinek fölibe hajoltam,
Én vagyok-e, ki ballag utamon
S nem porlok-e rég valamerre, holtan,
Pályám - - én vagyok-é, aki futom?
Nem tudom - - ha megöltök, se tudom.

Jaj, megvesznek a tavaszi fagyok
Megújra, míg tavaszvirágra várok,
S koporsófödél, ami fõnn ragyog
És lenn az utca temetői árok;
Kezdetlõ fogva én nem én vagyok,
Kezdetlõ fogva én csak hazajárok - -
S tavasz s virág s napfény és szerelem:
Élj és ragyogj és ne törõdj velem!

HELTAI JENŐ

* 1871

A VÉN KOCSIS DALA

Van nekem egy öreg lovam
Meg egy rozzant szekerem,
Jó időbe, rossz időbe
Mindig vígan terelem.
Semmi bajom, semmi gondom,
A lovamnak csak aszondom:
- Gyű Madár, hej Madár!
És a többit tudja már,

Napestig a bakon ülök,
Szundikálok, pipázok,
Jó időbe sütkérezek,
Rossz időbe megázok.
Így megy ez már évek óta,
Nem változik már a nóta,
- Gyű Madár, hej Madár!
Nem változtam én se már.

Egyre vénebb lesz a szerszám,
Egyre vénebb lesz a ló,
Kocsi-húzni, utca-futni -
Néki az már nem való.
Így azután mindegy nekem:
Van vendégem, nincs vendégem,
- Gyű Madár, hej Madár!
Se nagy haszon, se nagy kár!

Válogatós úri népség
A kocsimba be nem ül,
Igaz is, hogy cifra rajta
Nincs se kívül, se belül.
Nem is igen kínálgatom,
Meg se billen a kalapom,
- Gyű Madár, hej Madár!
Megélek én így is már!

Néha mégis beletéved
Egy szerelmes ifju pár,
Készülődök, kászolódok:
Gyű Madár és hej Madár!
Mire lassan nekivágok,
Elfelejtik a világot,
- Gyű Madár, hej Madár!
Édes a csók, csattan már.

Vén lovam is, ahogy hallja,
A világnak nekivág,
Mint amikor a huszárló
Meghallja a trombitát.
Ahogy büszkén lépegetne,
Visszatér a régi kedve,
- Gyű Madár, hej Madár!
De sok csókot hallott már.

Eszébe jut a lovamnak
Az a csók... és az a nyár...
Az a nyár és az az eskü...
Gyű Madár és hej Madár!
Oly tüzes lesz, amilyen volt,
A gazdája is ilyen volt,
- Gyű Madár, hej Madár!
Bizony annak vége már.

Jobb lesz nekünk lassan menni,
Vén szekerem, vén lovam
Jobb lesz nekünk megpihenni,
Öreg idő, este van.
Lassan menni, megpihenni,
Hogy ne bántson senki, semmi,
- Gyű Madár, hej Madár!
Miértünk már úgyse kár!

ADY ENDRE
1877-1919

GÓG ÉS MAGÓG FIA VAGYOK ÉN

Góg és Magóg fia vagyok én,
Hiába döngetek kaput, falat
S mégis megkértem tőletek:
Szabad-e sírni a Kárpátok alatt?

Verecke híres útján jöttem én,
Fülembe még ősmagyar dal rivall,
Szabad-e Dévényél betörnöm
Új időknék új dalaival?

Fülembe forró ólmot öntsetek,
Legyek az új, az énekes Vazul,
Ne halljam az élet új dalait,
Tiporjatok reám durván, gazul.

De addig sírva, kínban, mit se várva
Mégis csak száll új szárnyakon a dal
S ha elátkozza százszor Pusztaszer,
Mégis győztes, mégis új és magyar.

A MAGYAR MESSIÁSOK

Sósabbak itt a könnyek
S a fájdalek is mások.
Ezerszer Messiások
A magyar Messiások.

Ezerszer is meghalnak
S üdve nincs a keresztnék,
Mert semmit se tehettek,
Oh semmit se tehettek.

ELILLANT ÉVEK SZŐLŐHEGYÉN

Tort ülök az elillant évek
Szőlőhegyén s vidáman buggyan
Torkomon a szüreti ének.

Ónos, csapó esőben ázom
S vörös-kék szőlőlevelekkel
Hajló fejem megkoronázom.

Nézem a tépett venyigéket,
Hajtogatom részeg korsómat
S lassan, góggel magasra lépek.

A csúcson majd talán megállok,
Földhöz vágom a boros-korsót
S vidám jóéjszakát kívánok.

JÓ CSÖND-HERCEG ELŐTT

Holdfény alatt járom az erdőt.
Vacog a fogam s füttyörészek.
Hátam mögött jön tiz-öles,
Jó Csönd-herceg
És jaj nekem, ha visszanézek.

Oh, jaj nekem, ha elnémulnék,
Vagy fölbámulnék, föl a Holdra:
Egy jajgatás, egy roppanás.
Jó Csönd-herceg
Nagyot lépne és eltiporna.

SEM UTÓDJA, SEM BOLDOG ŐSE

Sem utódja, sem boldog őse,
Sem rokona, sem ismerőse
Nem vagyok senkinek,
Nem vagyok senkinek.

Vagyok, mint minden ember: fenség,
Észak-fok, titok, idegenség,
Lidérces, messze fény,
Lidérces, messze fény.

De, jaj, nem tudok így maradni,
Szeretném magam megmutatni,
Hogy látva lássanak,
Hogy látva lássanak.

Ezért minden: önkinzás, ének,
Szeretném, hogyha szeretnének
S lennék valakié,
Lennék valakié.

SÍRÁS AZ ÉLET-FA ALATT

Lentről nézem ős terebélyed,
Piros csodákkal rakott Élet.
Óh jaj,
Te hitvány, te hitvány, te hitvány.

Nem áhított így soha senki,
Nem tud téged más így szeretni.
Óh jaj,
Hiába, hiába, hiába.

Csodáidból csak egyszer adnál,
Fiadnak csak egyszer fogadnál.
Óh jaj,
Be várom, be várom, be várom.

Véremmel hivlak, csallak, várlak.
Véremmel gyűlöllek, imádlak.
Óh jaj,
Csak nézlek, csak nézlek, csak nézlek.

És itt maradok, itt a porban.
Tudom, én tudom, eltiportan.
Óh jaj,
Halálig, halálig, halálig.

A FÖL-FÖLDOBOTT KŐ

Föl-földobott kő, földedre hullva,
Kicsi országom, újra meg újra
Hazajön a fiad.

Messze tornyokat látogat sorba,
Szédül, elbúsong s lehull a porba,
Amelyből vétetett.

Mindig elvágyik s nem menekülhet,
Magyar vágyakkal, melyek elülnek
S fölhorgadnak megint.

Tied vagyok én nagy haragomban,
Nagy hűtlenségben, szerelmes gondban
Szomorúan magyar.

Föl-fölhajtott kő, bús-akaratlan,
Kicsi országom, példás alakban
Te orcásra ütök.

És, jaj, hiába, mindenha szándék,
Százszor földobnál, én visszaszállnék
Százszor is, végül is.

NÉGY-ÖT MAGYAR ÖSSZEHAJOL

Itt valahol, ott valahol
Esett, szép, szomorú fejekkel
Négy-öt magyar összehajol
S kicsordul gúnyos fájdalmukból
Egy ifju-ösi könny, magyar könny:
Miért is?

És utána, mint a zápor
Jön a többi könny:
Miért is, miért is, miért is?
S nincs vége könnynek és miértnek.
Fölöttük hahota köszön,
Hahotája, akik nem értnek
S akik sohase kérdik s kérdték:
Miért is?

És csöpög a könny:
Miért is, miért is, miért is?
És hömpölyög fönt a hahota,
Hogy soha, soha, soha.

Ennyi búsulással fényesen
Nyílnék meg az Ég,
Ahol csak Ég és okos üdvösség van
S itt nem elég.
Itt nem kell csak a könny
S itt valahol, ott valahol
Esett, szép, szomorú fejekkel
Négy-öt magyar összehajol.
Miért is, miért is, miért is?

AZ ILLÉS SZEKERÉN

Az Úr Illésként elviszi mind,
Kiket nagyon sujt és szeret:
Tüzes, gyors szíveket ad nekik,
Ezek a tüzes szekerek.

Az Illés-nép Ég felé rohan
S megáll ott, hol a tél örök,
A Himaláják jégcsúcsain
Porzik szekerük és zörög.

Ég s Föld között, bús-hazátlanul
Hajtja őket a Sors szele.
Gonosz, hűvös szépségek felé
Száguld az Illés szekere.

Szívük izzik, agyuk jégcsapos,
A Föld reájuk föl kacag
S jég-útjukat szánva szórja be
Hideg gyémántporral a Nap.

MÁJUSI ZÁPOR UTÁN

Nagymessziről ködölt a Bükk,
Gőzölt a sík, áradt az Ér
S fáradt testemben hirtelen
Ott, a záporverte mezőn
Piros dalra gyújtott a vér,
Piros dalra gyújtott a vér.

Szinte sercent, hogy nőtt a fű,
Zengett a fény, tüzelt a Nap,
Szökkent a lomb, virult a föld,
Táncolt a Föld, táncolt az Ég
S csókolt minden az Ég alatt
S csókolt minden az Ég alatt.

Káprázó városi szemem
Behunyom ennyi csók előtt
Rebegőn és nyugtalanul
És halkán kérem az Urat:
„Áldd meg ezt a csókos mezőt,
Áldd meg ezt a csókos mezőt.”

Itt is, ott is asszony-csapat
Kapál, hol majd élet terem.
(Óh mégis-mégis élni jó.)
Erősek és fiatalok
S a lábuk térdig meztelen
S a lábuk térdig meztelen.

HA HOLTAN TALÁLKOZUNK

Áldj meg, ha itthagysz, áldj akkor is,
Ha rossz voltam.
Nem nézhetünk egymás szemébe
Majd egykor holtan.

Fölpattant, nagy, halott szemeink
Kérdve világítják az éjünk:
Miért nem voltunk jók egymáshoz,
Amikor éltünk?

A HALÁL LOVAI

Holdvilágos, fehér uton,
Mikor az égi pásztorok
Kergetik felhő-nyájokat,
Patkótlanul felénk-felénk
Ügetnek a halál-lovak.

Nesztelen, gyilkos paripák
S árnyék-lovagok hátukon,
Bús néma árnyék-lovagok.
A Hold is fél és elbuvik,
Ha jönnek a fehér uton.

Honnan jönnek, ki tudja azt?
Az egész világ szendereg:
Kengyelt oldnak, megállanak.
Mindíg van szabad paripa
S mindig van gazdátlan nyereg.

S aki előtt megállanak,
Elsáppad és nyeregbe száll
S fehér úton nyargal vele
Holdvilágos éjjeleken
Új utasokért a Halál.

IFJÚ KAROK KIKÖTŐJÉBEN

Gyuladj föl karcsú, piros Fároszom,
Fiatal évek büszke toronyrabja,
Lángoló arcod pírban hogy fogadja
Dacos arcú, vén bolyongóját
Földöntúli, titkos, ős tengereknek.

Hol ájult, szent kikötőkben szeretnek
S lecsavarják az Ég rossz lámpáit,
Hol lángolnak Napok gyanánt a csókok,
Onnan jött meg a te bódult hajósod.
Szökött, futott, hogy szent, ellopott Éjben
Mesékkal és csókokkal bújjon el
Friss karjaid meleg kikötőjében.

Aromáját számon mért keresed
Exótikus illatú, messzi nőknek?
Minden más nőt azért csókoltam én,
Hogy buja, nagy virágzásban előtted
Büszkén álljak tudós kertű szívemmel.
Ezer virágot nyit a szerelem
S én összeszedtem valamennyit: vedd el.

Titkon, míg vén arcom simogatod,
Ifju lyányság-kincseiddel ne kérkedj,
Látod ezt az erős bordás hajót,
Alig születél, hogy elindult érted
S világokat járt, hogy hozzád térhessen
S nézd vakító, nagy gyémánt-hitemet,
Benne ragyog hozzám-hajlandóságod
S nézd e rabolt, telt aranyserleget,
Felében vér, felében Te jóságod.

Éveink számát ravasz kis fejed
Mért vonja, tépi, töprengi, bogozza?
Hozzám-vénülön el kell majd, hogy érj,
Bolondságok közt fogyva, okosodva,
De Te leszel legszeretettebb asszony.
Minden más asszonyt megloptam miattad.

Ha csókunk közt titkos jajok riadnak,
Légy büszke, boldog, kacagj föl, örülj:
Urad siratják: engemet siratnak.
S ha kísért a kíváncsi szerte-vágy,
Öld magadba, mert úgy se lehetsz másé
Kikötőjéből ékes szerelemnek,
Csodának, szépnek, mámornak és jónak
Nincs Isten, Erő, Csók, Csoda, Halál,
Mely kivontassa briganti-hajómat.

SÍPJA RÉGI BABONÁNAK

Csak magamban sírom sorsod,
Vérem népe, magyar népem,
Sátor-sarkon bort nyakalva
Koldus-vásár közepében,
Már menőben bús világgá,
Fáradt lábbal útrakészen.

Köröskörül kavarognak
Béna árnyak, rongyos árnyak,
Nótát sípol a fülemben
Sípja régi babonának,
Édes népem, szól a sípszó,
Sohse lesz jól, soh'se látlak.

Szól a sípszó: átkozott nép,
Ne hagyja az Úr veretlen,
Uralkodást magán nem tűr
S szabadságra érdemetlen,
Ha boszút áll, gyáva, lankadt
S ha kegyet ad, rossz, kegyetlen.

Üzenhettek már utánam,
Késmárk hegye, Majtény sikja,
Határ-szélen botot vágok,
Vérem többé sohse issza
Veszett népem, veszett földje
Sohse nézek többé vissza.

A HALOTTAK ÉLÉN

Most a mezőn mindenki vesz
S vér-felhők futnak szabadon
S hű csapatomat most leltem meg
Most leltem meg a csapatom,
Az Életből kikényszerültet.

Életes, drága jó fiuk,
Óh, halottakként ébredők,
Be szeretőn rántom ki kardom
Árnyas, szent rangotok előtt
S benneteket meg most talállak.

Nem voltak hősibb társaim
Soha, mint a mostaniak,
Fejükön az éjféli holdfény
Eget-verő fényes sísak,
S fejüket friss sírből hozták föl.

Be sokáig várakozék
Én, árvult, társtalan Kain
S ím, hirtelen érkeztek hozzám
A társaim, a társaim
Levitézlettjei a kedvnek.

Mint néztek, hajh, ők valaha,
Mint járták velem a mezőt
Szegény hozzám-testvérisültek,
Jámbor élet-levetkezők
S ím, meredt szemmel mosolyognak.

Mert mind az Életé valánk
S ha lelkünk meg-megütközött:
Csak az élet áradt túl bennünk,
S ugye, most a sirok fölött
Szeretjük egymás tarka célját?

Be szép, kísértetes világ.
Be jó nekem, be szép nekem:
Most az igazi halaványak
Táborában vezérkedem,
Hogy az Életre mosolyogjunk.

EMLÉKEZÉS EGY NYÁR-ÉJSZAKÁRA

Az Égből dühödt angyal dobolt
Riadót a szomorú földre,
Legalább száz ifjú bomolt,
Legalább száz csillag lehullott,
Legalább száz párta omolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt,
Kigyuladt öreg méhesünk,
Legszebb csikónk a lábát törte,
Álmomban élő volt a holt,
Jó kutyánk, Burkus, elveszett
S Mári szolgálónk, a néma,
Hirtelen, hars nótákat dalolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Csörtettek bátran a senkik
És meglapult az igaz ember
S a kényes rabló is rabolt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Tudtuk, hogy az ember esendő
S nagyon adós a szeretettel:
Hiába, mégis furcsa volt,
Fordulása élt s volt világnak.
Csufolódóbb sohse volt a Hold:
Sohse volt még kisebb az ember,
Mint azon az éjszaka volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Az iszonyúság a lelkekre
Kaján örömmel ráhajolt,
Minden emberbe beköltözött
Minden ősének titkos sorsa,
Véres, szörnyü lakodalomba
Részegen indult a Gondolat,
Az Ember büszke legénye,
Ki, íme, senki béna volt:
Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.
Azt hittem, akkor azt hittem,
Valamely elhanyagolt Isten
Életre kap s halálba visz
S, íme, mindmostanig itt élek
Akként, amaz éjszaka kivé tett
S Isten-várón emlékezem
Egy világot elsülyesztő
Rettenetes éjszakára;

Különös,
Különös nyár-éjszaka volt.

AZ ŐSZ DICSÉRETE

I

Evoé. Élet, be gyönyörű ősz jött,
Talán legszebbik ősze a világnak,
Ma, mosoly-csokrád szórom szét a számnak
(Megint virul e búra görbedett):
Evoé, Nap, nincsen baj égen-földön.
Evoé, Vágy, a Mind igazolója:
Él az Élet s az Élet nem beteg.
Csuklástól csókon-megistenülésig
Élet, ma hallom csengőn a szavad:
Nem milliónyi ilyen-olyan ember,
De Ember az Isten ígérete
S míg ember él, minden győzve halad
Teljesülésig, mit csak ember élt
S a legkülönbek szent vágy-zászlait
Továbbviszik a legkülönb maradtak
S Halál nincs a legfurcsább vágyra itt.
Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött.

II

Ma belül és hősön élnek a hősök,
Igaz romlása nincsen semminek,
Az ősz megint csiklandós-szomorú,
Ragyogásos, nagy szívek a mezők
S ragyogásos, nagy mezők a szívek.
S ha fájtak a tikkadt, ősi legendák,
Hát új legenda kerül, ami lázaszt.
Talál a vágy új legyűrnivalót,
Rettegő bűt és aggodalmat százat
S a vígságos, hatalmas Úr előtt
Az Élet mit öröm-földbe vetett,
Ma is drága és ma is szeretett,
Bár egy magyarul is megkötött sorsra
Minden egyéb ezerszer könnyebb volna,
De él az Élet s be gyönyörű ősz jött.

III

Támadjatok föl, jól-figyelő ősök:
Én tömeg-Mának nem adtam magam,
Nekem az Ember egy folytonos ember
S nekem semmi ma sem vigasztalan.

Most építem vulkánokra a fészkeket,
De fajtámra is mostan figyelek
S most hiszem el, hogy elhinni szabad,
Hogy milliókért élhet egy-néhány.
Dajka-nóták és tanító szavak,
Fölzuhognak bíborban egybe forrva:
Sohse vághat rosszat az Ember sorsa:
Im, tábor vagyok, gőgben, egyedül
(Be jól van vélem, minden, ami van)
Szívem napos, víg rétként elterül.
(Hallom, hogy az egész föld dübörög
És átkozódnak, kik máskor imáznak):
Ma mosoly-csokrákat szórom szét a számnak,
Evoé, Élet, be gyönyörű ősz jött.

BABITS MIHÁLY

* 1883

AESTATI HIEMS

Elszállt a nyárnak utolsó viharja
Nyúlt jegenye szomjasan andalog,
Sárgúlva rognak árva kazalok,
Sárgúl a nyírott róna törpe sarja.

A gép a búzát álmosan hadarja
Szíján suhogva vaskerék forog;
Unt hó az égből lankatag csorog
S a földet már az őszi érc takarja.

S az őszi szél is nemsokára nyalja
S tétül üres marékkal kavarog;
Horgolva űzik csókák, karvalyok.

Múl a szüret, fonnyad a róna tarja;
Tanyában járja alsós és tarokk;
S az élet emlékét a hó takarja.

A DANAIDÁK

Lenn a csöndes alvilágban, szellőtlen, bús alvilágban,
asphodelosok között, hol asphodelos meg se
moccan, gyászfa nem bókol gályával, mákvirág
szirmát nem ejti, mert a szél ott mélyen alszik,
alszik asphodeloságyban, mélyen alszik, nem beszél,
hol a tók acéltükörként mozdulatlan elterülnek, pillák
könnyen szenderülnek, mert a pillák legyezője,
habszövetnek fodrozója sohase jár ott, a szél:
óriási amphorákba, alabástrom amphorákba ötven
asszony, bűnös asszony karcsu vázát megmerítve,
majd meritve, majd ürítve kárhozott bús ötven
asszony mindörökre töltöget,
ötven kárhozott bús asszony óriási alabástrom
amphorákba mindhiába töltögeti drága nedvét,
drága Léthéből merített sohasem elég vizet.
Óriási karcsu gyászfák ágait sohase rázzák: [minden
águk egy-egy lélek, öngyilkos bús régi lélek,
mely most néma fán tenyész;
érzőn, mégis öntudatlan nyújtja lombját mozdulatlan,
mozdulatlan és sötéten, át a réten,
át a réten, hol a Léthe (mert e rét a Léthe réte) száz

belémosott bűnöktől szennyes vizzel, elfelejtett ősz
bűnöktől szennyes vizzel körbe folyva nem enyész,
nem enyész, nem ér tengerbe, hanem hétszer
körbe-körbe, vissza önmagába]: ottan ötven
asszony kárhozottan ötven órájában amphorába
mindhiába, mindhiába tölti könnyét és vizét,
Majd meritve, majd üritve, mindhiába, mert az ötven
bűvös edény tölthetetlen, mint a tenger önmagától
megapad és elhúzódik és az ötven bűnös asszony
Léthe vizét alabástrom amphorákba mindörökre
csak hiába tölti szét.

Ötven asszony, alabástrom testtel, ébenszínű hajjal
érez, mégis öntudatlan öntögetve szakadatlan
félre értett dalra kel,

ötven kárhozott bús asszony felvilágból lehozott és
lelkükbe visszajáró félre értett félelmeket fojtott
hangon énekel:

„Meggyilkoltuk férjeinket, ötven daliás nagy férfit
és szerettünk, csak szerettünk, Isten tudja,
kit szerettünk, vágykancsóból meritettünk,
merítettünk, üritettünk, fenn a zöldvilágu földön,
az aranyos nap alatt - -

Régi szavak járnak vissza elsötétült lelkünkbe, mint
sötétben nagy szobákba utcáról behullott fények;
mit jelentenek? hiába próbálunk rá emlékezni;
mit jelent az, hogy: s z e r e t n i? mit: k i v á n n i?
és: ö l e l n i? a homályban mindhiába kérdezzük
az árnyakat.

Csak daloljunk: M e g g y i l k o l t u k - - s emlékezzünk:
f é r j e i n k e t - - csak daloljunk, bár nem
értjük és merítsünk és üritsünk; úgy sem tudjuk
abbahagyni; és daloljunk, bár nem értjük, mert
külömben némaság van, és a némaság oly félős!
néma, rengeteg sötétség: a sötétség nem beszél - -”

Igy dalolt az ötven asszony, ötven kárhozott bús
asszony, egymáshoz mind oly hasonló ébenfűrtü,
alabástrom testű ötven testvérasszony így dalolt
a Léthe-réten, lélekfák közt, mákvirág közt,
óriási amphorák közt, Léthe mellett, hol a szél
lenn a csendes alvilágban, szellőtlen bús alvilágban
alszik asphodelos-ágyban, mélyen alszik, nem beszél.

KÉT NŐVÉR

Két nővér megy, ó Lélek örökkön, az egyik előtted, a másik utánad:
az egyik a fekete Bánat, másik a vérszínű Vágy.

S szól néha könyezve a Vágy: „Én vagyok a Bánat.”

S szól néha nevetve a Bánat: „Én vagyok a Vágy.”

Két komoly árvaleány, termetre meg arcra hasonlók,
tekintetük üldöz, nyugtot sohse hágy:
a holt Szerelem leányai ők, galambszinű hollók,
és kínál borral a Bánat, és kínál vérrel a Vágy.

A zord Szerelem leányai, hajdan lakodalmadnak koszorús nyoszolói
vezettek a méccsel a szoba felé, hol vetve a menyasszonyi ágy.
Anyagyilkos lányok majdan a holt Szerelem gyilkosai és ugyanők boszulói
Százvágyú Bánat, százbánatú Vágy.

Egymást szeretik, soha el nem válnak, összefogódnak,
a Vágy foga éles, a Bánat ajaka lágy.
Egymást szeretik testvériesen és véreden osztakozódnak
és csókol a Bánat, és harap a Vágy.

Fekete hunyorból van koszorújuk, nagy árnyakat ingat a mécsük utánad
s jön egyre mögötted a fekete Bánat, előtted a vérszínű Vágy.
S szól néha könnyezve a Vágy: „Én vagyok a Bánat.”
S szól néha nevetve a Bánat: „Én vagyok a Vágy.”

ESTI KÉRDÉS

Midőn az est, e lágyan takaró
fekete, síma bársonytakaró,
melyet terít egy óriási dajka,
a féltett földet lassan eltakarja
s oly óvatosan, hogy minden fűszál
lágy leple alatt egyenesen áll
és nem kap a virágok szirma ráncot
s a hímes lepke kényes, dupla szárnyán
nem veszti a szivárványos zománcot
és úgy pihennek e lepelnek árnyán,
e könnyű, síma, bársonyos lepelnek,
hogy nem is érzik e lepelt tehernek:
olyankor bárhol járj a nagyvilágban,
vagy otthon ülhetsz barna, bus szobádban,
vagy kávéházban bámészan vigyázd,
hogy gyujtják sorban a napfényű gázt;
vagy fáradtan, domb oldalán ebekkel
nézzed a lombon át a lusta holdat;
vagy országúton, melyet por lepett el,
álmos kocsisod bóbiskolva hajthat;
vagy a hajónak ingó padlatán
szédülj, vagy a vonatnak pamlagán;
vagy idegen várost bolygván keresztül
állj meg a sarkokon csodálni restül
a távol utcák hosszú fonalát,
az utcalángok kettős vonalát;
vagy épp a vízi városban, a Riván,
hol lángot apróz matt opáltükör,

merengj a messze multba visszaríván,
melynek emléke édesen gyötör,
elmult korodba, mely miként a bűvös
lámpának képe, van is már, de nincs is,
melynek emléke sohse lehet hűvös,
melynek emléke teher is, de kincs is:
ott emlékektől terhes fejedet
a márványföldnek elcsüggesztheted;
csupa szépség közt és gyönyörben járván
mégis csak arra fogsz gondolni gyáván
ez a sok szépség mind mire való?
mégis csak arra fogsz gondolni árván;
minek a selymes víz, a tarka márvány?
minek az est, e szárnyas takaró?
miért a dombok és miért a lombok
s a tenger, melybe nem vet magvető?
minek az árok, minek az apályok
s a felhők, a bus Danaida-lányok
s a nap, ez égő szizifuszi kő?
miért az emlékek, miért a multak?
miért a lámpák és miért a holdak?
miért a végét nem lelő idő?
vagy vedd példának a piciny fűszálat:
miért nő a fű, hogyha majd leszárad,
miért szárad le, hogyha újra nő?

RECITATIV

Ó mért nem lettem én muzsikus?
A szerelemnek e tengerén
elúszni - nem mint barna madár
fehér egen; vagy azur vizen,
mely tollát kívül nedvezi csak
s zsírjáról minden gyöngy lepörög,
hanem (keserves lelkem öröm-
cseppjével) átitatva puhán,
átjárva egészen, szíva és
foszlódva lassan, omladozón,
eltűnve, - nem befulva, hanem
beleolvadva!...

Ó ti kemény
magvak, ti lelkem magvai, szók!
művészetemnek nincs sava hát,
mely felolvasszon annyira csak,
hogy a gondolat salakja szent
italomnak színét és ízét
el ne busítsa? Szók, keserű

ős tengerekből üllepedett
szók, rég kiszáradt tengerek alja, ti
felejtett könnyek alja, ti gondolat
kegyetlen izgatói, - ha szótalán
tudnám zenémnek önteni gyógyvizét
tán elringatna - de balzsamomul
szók emlékittas mérgeit oldozám
s fürdömnek annyi éles a kavicsa,
hogy lábam egy seb - s szemvizem oly teli
homokkal, hogy szemem csupa vér.
Ó szótlán, tiszta, homoktalan
zene! mért nem lettem én zenész?!

Ha festő volnék, tengeri tájt,
hegyekre mászó fák sorait,
hajófüst árnyát, barna csikot
az áttetsző kék tinta vízen
s fehér sirályt a vizre, fehér
felhőt az égre, sötét romot
hegyem csucsára, víg barikat
az oldalára játszani festenék.
Ó kép! ó színek! ó vigasz: alkotás.
Hanem beszédben mondva el, annyi jaj
ahány szó benne: várrom, Itália,
hajók és tenger: tünt nyarak, életem
s más kedves élet rémei, háboruk,
emlékek, álmok, izgalom, új halál
minden szótagban, új sebek, új kinok
s nem élhetendő életek eleje:
nem a holt színek élete, nyugalom,
tárgyak nyugalma, víg barik írgyelt
tudatlansága, állati szent öröm,
sem a virágok illatos élete
sem szirmok élő selyme, sem ős kövek
vak boldogsága: rejtekes istenek
életlen élte, nagy zene, szent
halál, vak fények, szótalán olvadás. -
Ó mért nem lettem én muzsikusz?!

HUSVÉT ELŐTT

S ha kiszakad ajkam, akkor is,
e vad, vad március évadán,
izgatva bellül az izgatott
fákkal, a harci márciusi
inni való
sós, vérizü széltől részegen
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü malomnak:

ha szétszakad ajkam, akkor is,
 ha vérbe lábbad a dallal és
 magam sem hallva a nagy Malom
 zugásán át, dalomnak ízét
 a kinnak ízén
 tudnám csak érzeni, akkor is
 - mennyi a vér! -
 szakadjon a véres ének!
 Van most dicsérni hősöket, Istenem!
 van óriások vak diadalrait
 zengeni, gépeket, ádáz
 munkára hülni borogatott
 ágyuk izzó torkait:
 de nem győzelmi ének az énekem,
 ércfalpait a tipró diadalnak
 nem tisztelem én,
 sem az önkény pokoli malmát:
 mert rejtek élet száz szele, március
 friss vérizgalma nem tűri géphalált
 zengeni, malmokat; inkább
 szerelmet, embert, életeket,
 meg nem alvadt fűrgé vért:
 s ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is
 ez inni való sós vérizü szélben,
 a felleg alatt,
 sodrában a szörnyű Malomnak,
 mely trónokat öröl, nemzeteket,
 százados korlátokat
 roppantva tör szét, érczabolát,
 multak acél hiteit,
 s lélekkel a testet, dupla halál
 vércafátává
 morzsolva a szűz Hold arcába köpi
 s egy nemzedéket egy kerék-
 forgása lejárát:
 én mégsem a gépet énekelem
 márciusba, most mikor
 a levegőn, a szél erején
 érzeni nedves ízét
 vérünk nedvének, drága magyar
 vér italának;
 nekem mikor ittam e sós levegőt,
 kisebzett szájam és a szók
 most fájnak e szájnak:
 de ha szétszakad ajkam, akkor is,
 magyar dal márciusi évadán,
 szélnek tör a véres ének!
 Én nem a győztest énekelem,
 nem a nép-gépet, a vak hőst,

kinek minden lépése halál,
tekintetétől ájul a szó,
kéznyomása szolgaság,
hanem azt, aki lesz, akárki,
 ki először mondja ki azt a szót,
 ki először el meri mondani,
 kiáltani, bátor, bátor,
 azt a varázsszót, százezrek
 várta lélekzetadó szent
 embermegváltó, visszaadó,
 nemzetmegmentő, kapunyitó,
 szabadító drága szót,
 hogy elég! hogy elég! elég volt!
hogy béke! béke!
béke! béke már!
Legyen vége már!
Aki alszik, aludjon,
aki él, az éljen,
a szegény hős pihenjen,
szegény nép reméljen.
Szóljanak a harangok,
szóljon allelujja!
mire jön uj március,
viruljunk ki újra!
egyik rész a munkára,
másik temetésre
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!
 Ó béke! béke!
 legyen béke már!
 Legyen vége már!
 Aki halott, megbocsát,
 ragyog az ég sátra.
 Testvérek, ha tul leszünk,
 sohse nézünk hátra!
 Ki a bünös, ne kérdjük,
 ültessünk virágot,
 szeressük és megértsük
 az egész világot:
 egyik rész a munkára,
 másik temetésre:
 adjon Isten bort, buzát,
 bort a feledésre!

A LYRIKUS EPILÓGJA

Csak én bírok versemnek hőse lenni
első és utolsó mindenik dalomban;
a mindenséget vágyom versbe venni,
de még tovább magamnál nem jutottam.

S már azt hiszem: nincs rajtam kívül semmi,
de hogyha van is, Isten tudja hogy' van?
Vak dióként dióban zárva lenni
S törésre várni beh megundorodtam.

Bűvös körömből nincsen mód kitörnöm,
Csak nyílam szökhet rajta át: a vágy -
de jól tudom, vágyam sejtése csalfa.

Én maradok: magam számára börtön,
mert én vagyok az alany és a tárgy,
jaj én vagyok az ómega s az alfa.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

* 1885

A HÚGOMAT A BÁNAT ELJEGYEZTE

A húgomat a bánat eljegyezte
És most csak ül, szelíden, csendben ül
Virágai közt, mindig egyedül.
Ő is virág. Hervadt virág a lelke.
A húgomat a bánat eljegyezte.

Az ablakunk mellett csak vár szegény,
A szenvedés hajol szíve fölé
S ha rózsá nyílik ki, nem az övé.

Csendes, komoly hajfűrtje a fején
Szegényesen búsong - fakulva s árván -
Mint holt leányé a koporsópárnán.

És néz. Szelíden, békült tiszta szemmel.
Zokogni nem tud és nevetni nem mer.

De hogyha nem lát a szobába senkit
És elmotoz, vagy ő szekrényeket nyit,
Siratja bús, koszorútlan fejét
És hogyha körülömlí a setét,
A könnye vén csipkék közt hulldogál
S a szíve, jaj, mint megrepedt pohár -
Gyémánpohár - babonásan csilingel,
Mert valaki játszott e tiszta szívvél,
Széttörte s most olyan a sóhaja
Hogy néha, ha az én szobámba téved,
Rémült imákat suttogok az éjnek
S nem alszom el az éjszaka.

Ő meg csak nézi, hogy a kert alatt,
Hogy éled újra szüntelen a nap -
Bús sárga nap - s hogy száll a lomha este
És vár.

Mivel a bánat eljegyezte.

MÉZ

A fájdalomam oly érett, mint a méz már,
És bölcs és mély és terhes száz titokkal
És minden kincseket magába foglal
És hallgat és vár, sehovase néz már.

Virágtalan bánat. De ez: a minden.
Méz, tiszta méz, méz, mennyei ital,
Több mint a föld tűnő virágaival,
Ambrózia, virágok lelke, kincsem.
Gyümölcs, nektár, amit imád a hívő,
Minden cukrot magába édesítő.
Én csak röptem és ezt szüreteltem
Kalászos rónán és szőlős hegyekben,
Ezt szüreteltem, mert én csak röptem,
És életem nehéz mézzé köptem,
Bánattá, jajjá, könnyé, tiszta mézzé,
Egy csonk világban egy fájó egészé.
Ó lankák, ó virágok messze tája,
Ti telt gyümölcsök korhadt rudakon,
S ó, könny, te élet mély esszenciája,
Megölt virágok méze, fájdalom.

SZÉP ERNŐ

* 1884

MINT MAGÁNYOS LOVAST AZ ESTE

Mint magányos lovast az este,
Ugy ér a bánat engemet,
Gyereksírás jön fel szívemből,
Könnyűim csöpp csengői csengenek.

Apám után szeretnék futni,
Ki a városba vezetett,
S míg a boltok közt elbámultam,
Egyszer elengedte a kezemet.

GYERMEKJÁTÉK

Mikor én kis fiú voltam,
Kis lovon nem lovagoltam,
Nem volt nékem ponnilovam,
Ponnilovam,
Ponnilovam,
Pedig de szép mikor rohan.

Ponnilovon sose ültem,
Kis biciklin se repültem,
Nem volt szép kis kerékpárom
Kerékpárom,
Kerékpárom,
Pedig de jó rajta nyáron.

Nem volt nékem meséskönyvem,
Nem volt csak iskoláskönyvem,
Pedig de jó otthon este,
Otthon este,
Otthon este,
Lapozni ábrát keresve.

Sohase volt cifra kockám,
Kis kastélyom meg tornyocskám,
Kis hajócskám, kis vasútam,
Kis vasútam,
Kis vasútam,
Elútazni sose tudtam.

Én nem kaptam kardot, csákót,
Sárgarézbul messzilátót,
Sose vittek hippodromba,
Hippodromba,
Hippodromba,
Jó hogy lyukas volt a ponyva.
Az a ponyva szétment régen,
Elmúlt az én gyermekségem,
Én már régen felserdültem,
Felserdültem,
Felserdültem,
A nagyok közé kerültem.
Én játékot már nem kérek,
A sok gondtól rá se érek,
De meghalok én is egyszer,
Én is egyszer,
Én is egyszer,
S a mennyországba megyek fel.
Kiállok majd a tejútra
Arra visz az isten útja,
Az újjamat majd felnyújtom,
Majd felnyújtom,
Majd felnyújtom,
Ha elsétál a tejúton.
Észrevesz az isten engem,
Meggzólalok szépen, csendben:
„Kérem én még nem játszottam
Nem játszottam,
Nem játszottam,
Játszani szeretnék mostan.”
Megfogja majd a kezemet,
Angyalok közt maga vezet
Szegény gyerek otthonába,
Otthonába,
Otthonába,
Mennyei gyerekszobába.
Megkapom ott kardom, csákóm,
Sárgarézbul messzilátóm,
Képes könyvem, cifra kockám,
Cifra kockám,
Cifra kockám,
Lesz kastélyom meg tornyocskám.
Ami nem volt, lesz ott jócskán,
Kis vasutam meg hajócskám,
Beültetnek hippodromba,
Hippodromba,
Én élvezem azt magamba.

Hogyha kedvem abban telik,
Ponnilovam megnyergelik,
Kis biciklim előhozzák,
Előhozzák,
Előhozzák,
Úgy járom a mező hosszát.

Égmezőben alkonyatban
Szép pillangót fogok ottan,
Ujjamon lesz arany pora,
Arany pora,
Arany pora,
Le nem mosom róla soha.

KAFFKA MARGIT
1880-1918

LACKÓ

Jött egy csoda! Harmatlágy pici jószág,
Édes, pihegő, bimbószínű lény.
Vér lüktet benne! Eleven valóság!
S nézem kétkedve, tanakodva én.
Vánkospihéit elzilálni félek,
Már szétterült az álmaim felett,
Már átölelem féltve, mikor ébred:
Ó, el ne rebbenj tőlem, új ígézet!
- A te szemeid a leggyönyörűbb szemek.

Jött valakim, aki nem volt idáig,
- Felém rajzó, bomlott vágyakkal telten,
(Bár öltögettem hószin, csöpp ruháit)
Csak nemrég is, be messzi járt a lelkem!
Hát vége volna a titáni hévnek?
Nagy száguldásnak viharparipán?
Közelebb jöttek-é a messzeségek?
Nem - Csakhogy itt... engem keres az Élet.
...Az csak a párna fodra, Csacsikám!

Már halkán úszik a soktornyú város,
A légemelte, rezgő, csalfa kép
Mindegyre messzebb. És nyomába szálldos
A vágy, - szétfosló, lenge pára kép.
Viharzó tapsok zaja szerteszéled,
Homályba hullnak kísértő szemek,
Kilobban a tűz, elhallgat az ének.
- Itthon maradtam, - mindörökre véled.
Egy álom int még... Ne sirj, nem megyek!

No lám. Elgömbült kedves gyűszűszád!
Ne sirj, kis ember, én gyönyörűségem!
Se lát, se hall egyébrül az anyád.
Tejszagú, édes kis testeden át,
Csak azon át szabad az út már nékem.
- Halkan hívó szók még kísértenek
De a kiáltásnak ereje nincsen.
Szeme lezárul - Nem, nem mehetek!
Csitt... aluszik! És akkor jól van minden.

LESZNAI ANNA

* 1885

ISTEN ASZTALÁT TERÍTEM

Mióta elejtett engem titkos ágom,
Mióta a buja barna földet hágom,
A tejizű álomburkot szívós ajkkal feltöröm,
S elindultam Isten felé,
Gyenge gyermekkorom óta
Ő volt szomjúm s örömöm...

Kerestem a napnak pengő lépte táján,
Égnek tülekedő bikkes lajtorjáján,
Tükrös kékjét mély kutakban,
Éj erdejét felkutattam.
Rám borúlt a déli réten,
Térdig tüzes lóherében,
Buzgó boldogságom.
Menny harangja zengte: „Hála, hála néked,
Ki öledben ringatsz tenermette néped,
Ki szent köldököddel ezer eget táplálsz,
Magot, szárnyat, lelket tenyeredben számlálsz.”
Tüzes lóherében így énekeltem:
„Te ki bennem reszketsz, pedig benned keltem,
A verőfény rajtam a te olvadt tested,
Benned fürdő orcám színörömrre fested,
Tizenötesztendő nyári aranyalma,
Legyek asztalodon ujjongásba halva
Isten csemegéje.”
Kenyeret az Úrnak, mert az Isten éhes
Férfi vágyódásra, asszony szerelemre,
Ölelések malmán ő feléje ömlő
Áldozattá örölt csók gerjedelemre.
Magját elhintettem utam barázdáján,
Első füve serkedt anyám csókja táján,
Hajnalt lestem, bimbók kelyhüket hogy oldják,
Madárfészek bújva tanultam meg módját:
Hogy telítsek fészket pici puha testtel,
Játszó szeretettel ki fájni se restel;
Szökkenő mezőkön szemet szaporázzak
Hült csók hava alól új tavaszba fázzak.
És amiért magam alázattal adtam,
Ajándokul öröm őrlő tenyerének,
Bennem kalász keljen, életszemmel teljen
Örök arany mára Isten asztalára
Valóság-kenyérnek.

Hogy szüretre értem, szőlőhegyre tértem
A szívemet piros Kánaánban értem:
Néma tőke tövén szóló szőlőfürtöt.
Nedvemet facsartam felhők játékából;
Ereimbe bíbort arany égikürtök
Ontottak riadva hol az alkony lából.
Színem szegfűveknek színsujtásos leplén
Kisarjadzott vérem mindeneknek testén
Kezemnek nyomából mustot serkentettem
Ajakam szavából mámort merítettem
Dolgok örömeiből magam mélységéből
Édes boritalúl a lelkemet mértem
Isten asztalára.

Melyik édenkertben gyűjtöttem a mézem,
Dolgok édes szívét sejtő méheimmel?
Mikor szomjúhozva önmagamba néztem
Láttam, hogy a szívem ezer szívet mímel.
Ember, állat, növény s a kövek, a holtak
Százszirmú szívemben egybefogva voltak.
Százszirmú szívemnek zengő rózsájában
Ezer harmatcseppben ezer képük úszott.
Bennem hazajártak, bennem hazagyűltek,
Csöppbe kerekedtek, egygyé édesültek.
És mert én is, én is mindenekben alszom
Ime minden küldött, hogy feleljen rólam
Szívem trónusához egy-egy drága túszt.
....Létre riogatva ezer álomlepkét
Kibontom most szívem százszín rózsaleplét
Ajándékba virúlt nyílás örömében
Szívetrejtő szívem száz szíromra tépem,
Szívsirommal hintem az Úr asztalát én
Isten abroszául.

Még egy kicsit várok a nap erre járjon
Aratás térdeljen megérett határon.
Még egy kicsit várok delelőre érjek
Áldozatra édes teljességgel térjek,
Orcám kivirítson békés belátással
Könnyem keljen egybe minden vágyódással
Építsem önmagam szeretettel épre,
Akkor két kezemet mosom tiszta szépre
Bizalom tejével, tejjé olvadt vérrel
S felemelem őket áldó mozdulattal
Rakodt asztal felé, melyet terítettem,

Melyre lelkem adtam, melyre testem tettem
S ráolvasom halkán csekély imádságom:
„Isten ki leszálltál, nekem testté váltál,
Testeddel etettél, véreddel itattál,

Ne tagadd meg tőlem áldott éhességed,
A szivemnél állj meg, asztalomhoz térjél,
Fogadd szolgálódat, aki szólít téged
Szerény lakomádul.”

KEMÉNY SIMON

* 1883

NAPOS FEBRUÁRI DÉL A DUNAPARTON

Egy nagy kék nevetés az ég.
A fájdalmas, hegyes távol opálos,
Fehér és színes házakkal a város
Hideg napfényben: ez a messzeség.
Oly messze látni, oly jó messze nézni;
A befagyott folyón csillog a jég,
S fáj, hogy elvágy s itthagyna ha lehetne,
A szívem, ez a hű özvegy cseléd.
Túl a hegyen most vonatok sietnek,
Fehér mezőkön, fényes sineken,
A kerekek dalolnak és nevetnek
És csábitón izengetnek nekem.
Csak ne volna a levegő oly tiszta,
Csak ne égne minden szín oly nagyon,
A kocsinyom oly különös ne volna
A mint barnán fut a fehér havon.
S a miket máskor még csak megse látok,
Ne rikoltoznának úgy a plakátok:
Mily szép sárgák a villamos kocsik,
Mily kékek, barnák, szürkék a szemek!
Egy tábornok agg lábán a vörös stráf
Ifjan, szépen a világba nevet.
Jó volna most egy pejlovon ügetni,
Távol pusztákon vígan, egymagam;
A déli napban a lovam ragyogna
S ha nevetnék villogna a fogam.
Ó szép volna a korai sötétben
Nézni kék füstöt a házam felett,
És hallgatni a hosszú néma éjben,
Hogy ugatnak a nagy, bundás ebek.
Gyertya égne fehér, meszelt szobámban,
Nagy árnyékom feküdne a falon,
Mint a hogy egy agyonzaklatott élet
Némán fekszik a lágy ravatalon.
Sokat lennék egyedül a sötétben.
És végtelen szép téli éjeken
Félve emlékeznék, lustán tűnődnék
A messzi, messzi, messzi életen.

BALÁZS BÉLA

* 1884

HAJ, NAPJAIM

Haj napjaim, szép, fényes katonáim
Minden hajnalban indultok velem
Arany fegyverben, lázongó zenével
Az életem rohamra vezetem
Minden hajnalban újra, újra

Viszem rohamra, s minden, minden este
Takaródó bűg bús mező felett.
Haj barna vérben tántorog napom
S beszennyezi az arcom s lelkemet
Vad barna vérrel és hiába minden

Csak hulltok, haltok s én hiába állok
Elhagytok engem egy a más után
Az éji szélben kérdi lelketek:
Ki volt ellenség a szörnyű csatán?
Az éji szélben elsápad az arcom

És némán állok, keserű vezér
Az éj üres rónáin egyedül
Sápadtan nézve sápad-e az ég?
Jön-e új harcra új fényes napom?
És némán állok az új véres estén.

Haj, nő lelkemben véres temető
S ki tudja meddig férnek új napok?
Mert kérdő éji széllal harcolok
Sápadtan várva, sápadjon az ég.

Haj, napjaim, szép fényes katonáim.

TÓTH ÁRPÁD

* 1886

RÍMES, FURCSA JÁTÉK

Szeszélyes, bús ajándék
E rímes, furcsa játék,
Óh, zokog, bár negédes, -
Fogadd szívedbe édes!

Mert csupa szívbe vert seb
Vérszínezi e verset,
Mint halvány őszi rózsza
Szirmát az őszi rozsdá.

De lásd, egyebem nincsen,
Se birtokom, se kincsem,
Nem adhatok tenéked,
Csak ily borús zenéket.

Szebb volna büszke kastély
Termen egy fényes estély,
Vagy lágy keréken zajló
Kocsidba drága pejő...

Vagy elrobajló fülke
Ringó pamlagján dülve
Elnézni, merre foszlott
A sok táviró-oszlop...

Vagy úzni falka fűrtjét,
Hallani hallali kürtjét,
Míg elfakul porosra
A frakk vidám pirossa...

Vagy tán az volna szebb lét:
Nézni istennők keblét,
Hol antik ívek árnyán
Mereng sok régi márvány...

Vagy Svájcban lenni vendég:
Csodálni naplementét,
Vagy vinne halk fedélzet,
Hol a banános dél szebb...

Oh mind e rím mi kába,
Oh mind e vágy hiába,
Nekünk, két árva rabnak,
Csak sóhajok maradnak...

De hallgasd most e verset,
E torz kedvvel kevertet,
Zsongítson furcsa hangja,
Mint füstös képű banda:

Itt flóta, okarina
S hegedük soka rí ma,
Száz hangszer, minden rím más,
S vén bánatom a primás.

Izzék a dal duhajja,
Csattanjon vad csuhajja,
Majd haljon el sóhajtón,
Fejem öledbe hajtom.

Csönd. Ajkaim lezárva.
Ringass: árva az árvát,
Így, sirj csak, rámhajolva,
Meghalni volna jó ma...

NAGY ZOLTÁN

* 1884

SZEPTEMBERI ÉNEK A FÜVÉSZKERTBEN

A fűvészkertet járom
Szeptember délutánon.
Hullott levél az úton, felverte őszi gaz.
Tüzel az árnyak rése,
Szeptember napsütése
Ragyog mint jó vigasz.

Táblák a fák tövében.
Rá volt pingálva szépen
A multkor még nevük s virágos volt az ág,
De az eső lemosta
S befedte barna rozsda:
Rég voltam kis diák.

Huszonöt éve épen
Hogy az útjára léptem.
Zendüljetez zizegve őszi melódiák!
Ó elhagyott kert csendje!
Magam járok csak benne
Meg néhány kis diák.

Nekik most zöldül fájuk
S kerengve hull le rájuk
Emlékeim holt lombja, mit őszi galy lehint.
Ó szeptember szent láza!
Új könyv, tabula rasa
Az életük megint.

Most emlékszem reátok.
Ti régi könyv-vásárok!
Új kosztos-hely varázsa, szobám kis ablaka!
Új szívem új regénye!
Ó körzóm sárga fénye,
Rajztáblám jószága!

Már nyújtja lankadón itt
A bodza bús bogyóit
Sötétlő koszorúnak hajlott fejem fölött.
Ó elvirágzott múltam!
Fanyar bogyók konyultan
Piros lombok között.

Isten, kegyelmed kérem,
Adj új Szeptembert nékem,
Adj vídám újrakezdést, új szívet, új erőt,
Újuljon hervadt ágod,
Te vén, örök diákod,
Fakult, kisült meződ.

GYÓNI GÉZA
1884-1917

CSAK EGY ÉJSZAKÁRA

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A pártoskodókat, a vitézkedőket.

Csak egy éjszakára:
Akik fent hirdetik, hogy - mi nem felejtünk,
Mikor a halálgép muzsikál felettünk,
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek
S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
Gerendatöréskor szálka-keresőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor siketítőn bögni kezd a gránát
S ugy nyög a véres föld, mintha gyomrát vágnák;
Robbanó golyónak mikor fénye támad
S véres vize kicsap a vén Visztulának.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Az uzsoragarast fogukhoz verőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor gránát-vulkán izzó közepén
Ugy forog a férfi, mint a falevél;
S mire földre omlik, ó iszonyu omlás, -
Szép piros vitézből csak fekete csontváz.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
A hitetleneket s az üzérkedőket.

Csak egy éjszakára:
Mikor a pokolnak égő torka tárul,
S vér csurog a földön, vér csurog a fáról,
Mikor a rongy sátor nyöszörög a szélben
S haló honvéd sóhajt: fiam... feleségem...

Csak egy éjszakára küldjétek el őket:
Hosszu csahos nyelvvel hazaszeretőket.

Csak egy éjszakára:
Vakitó csillagnak mikor támad fénye,
Lássák meg arcuk a San-folyó tükrébe,
Amikor magyar vért gőzölve hömpölyget,
Hogy sirva sikoltsák: Istenem, ne többet.

Csak egy éjszakára küldjétek el őket csak egy éjszakára,
Hogy emlékezzenek az anyjuk kinjára.

Csak egy éjszakára:

Hogy bujnának össze megrémülve, fázva;
Hogy fetrengne mind-mind, hogy meakulpázna;
Hogy tépné az ingét, hogy verné a mellét,
Hogy kiáltná bőgve: Krisztusom, mi kell még!

Krisztusom, mi kell még! Véreim, mit adjak
Árjáért a vérnek, csak én megmaradjak!

Hogy esküdne mind-mind;
S hitetlen gögjében akit sosem ismert,
Hogy hívna a Krisztust, hogy hívna az Istent:
Magyar vérem ellen soha-soha többet!
- - Csak egy éjszakára küldjétek el őket.

KASSÁK LAJOS

MESTEREMBEREK

Mi nem vagyunk tudósok, se méla, aranszájú papok és hősök sem vagyunk, kiket vad csinadratta kísért a csatába s akik most ájultan hevernek a tengerek fenekén, napos hegyeken és a ménkövert mezőkön szerte, szerte az egész világban.

A kék firmamentum alatt most bitang vérben fürdenek az órák. De mi már távol vagyunk mindentől. Ülünk a sötét bérkaszárnnyák alján: szótlánul és teljesen, mint maga a megbontatlan anyag.

Tegnap még sírtunk s holnap, holnap talán a mi dolgunkat csodálja a század.

Igen! Mert a mi tompa, csúnya újjainkról már pendül a friss erő,
s holnap már áldomást tartunk az új falakon.

Holnap azbesztből, vasból és roppant gránitból életet dobunk a romokra,
s félre az államdekorációkkal! a holdvilággal! és az orfeumokkal!

Hatalmas felhőkarcolókat építünk majd és játéknak az Eifel-torony mását.

Bazalt talpu hidakat, a terekre új jeleket zengő acélból,
s a döglött sinekre üvöltő, tüzes lokomotivokat lökünk,
hogy ragyogjanak és fussák be a pályát,
mint az ég szédületes meteorjai.

Uj színeket keresünk s a tenger alá uj kábeleket huzunk
és megejtjük az érett, pártalan asszonyokat, hogy uj fajtát dajkáljon a föld
s örüljenek az uj költők, akik az idő uj arcát énekelik előttünk:
Rómában, Párisban, Moszkvában, Berlinben, Londonban és Budapesten.

VÉGVÁRI

EREDJ, HA TUDSZ!

(Egy szívnek, mely épp úgy fáj, mint az enyém)

Eredj, ha tudsz...
Eredj, ha gondolod,
Hogy valahol, bárhol a nagy világon
Könnyebb lesz majd a sorsot hordanod,
Eredj...
Szállj mint a fecske délnek,
Vagy északnak, mint a vihardár,
Magasából a mérhetetlen égnek
Kémleld a pontot,
Hol fészekrakó vágyaid kibontod.
Eredj, ha tudsz.

Eredj, ha hittelen
Hiszed: a hontalanság odakünn
Nem keserűbb, mint idebenn.
Eredj, ha azt hiszed,
Hogy odakünn a világban nem ácsol
A lelkedből, ez érző, élő fából
Az emlékezés uj kereszteteket.
A lelked csillapuló viharának
Észrevétlen ezer uj hangja támad,
Süvít, sikolt,
S az emlékezés keresztfáira
Téged feszít a honvágy és a bánat.
Eredj, ha nem hiszed.

Hajdanában Mikes se hitte ezt,
Ki rab hazában élni nem tudott,
De vállán égett az örök kereszt
S egy csillag Zágon felé mutatott.
Ha esténként a csillagok
Fürödni a Márványtengerbe jártak,
Meglátogatták az itthoni árnyak,
Szelid emlékek: eszeveszett hordák,
A szívét kitepték.
S hegyeken, tengereken túlra hordták...
Eredj, ha tudsz.

Ha majd úgy látod, minden elveszett: -
Inkább, semmint hordani itt a jármot,
Szórd a szelekbe minden régi álmod;
Ha úgy látod, hogy minden elveszett,
Menj őserdőkön, tengereken túlra

Ajánlani fel két munkás kezed.
Menj hát, ha teheted.

Itthon maradok én!
Károgva és sötéten,
Mint téli varju száraz jegenyén.
Még nem tudom:
Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
De itthon maradok.

Leszek őrlő szű az idegen fában,
Leszek az alj a felhajtott kupában,
Az idegen vérben leszek a méreg,
Miazma, láz, orozva dúló féreg,
De itthon maradok!

Akarok lenni a halálharang,
Mely temet bár: halló fülekbe cseng
És lázit: visszavenni a mienk!
Akarok lenni a gyújtózsínór,
A kanóc része, lángralobbant vér,
Mely titkon kúszik tíz-száz évekig
Hamuban, éjben,
Mig a keservek lőporához ér
És akkor...!!

Még nem tudom:
Jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
De a d d i g, varjú a száraz jegenyén:
Én itthon maradok.

SZÉKELY NÉPBALLADÁK

KÁDÁR KATA

„Anyám, anyám, édes anyám,
Gyulainé édes anyám!
Én elveszem Kádár Katát
Jobbágyunknak szép leányát.”
„Nem engedem, édes fiam,
Gyula Márton!
Hanem vedd el nagy uraknak
Szép leányát.”
„Nem kell nekem nagy uraknak
Szép leánya,
Csak kell nekem Kádár Kata,
Jobbágyunknak szép leánya.”
„Elmehetsz hát, édes fiam,
Gyula Márton!
Kitagadlak, nem vagy fiam,
Sem egyszer, sem másszor.”

„Inasom, inasom, kedvesebb inasom,
Húzd elő hintómat, fogd bé lovaimat!”
Lovakat befogták, útnak indultának.
Egy kezkenyőt adott neki Kádár Kata:
„Mikor e' színibe vörösre változik,
Akkor életem is, tudd meg, megváltozik.”

Megyen Gyula Márton hegyeken, völgyeken,
Egyszer változást lát a cifra kezkenyőn.
„Inasom, inasom, kedvesebb inasom!
A föld az istené, a ló az ebeké.
Forduljunk, mert vörös szín már a kezkenyő,
Kádár Katának is immár rég vége lett.”

A falu végénél volt a disznópásztor:
„Hallod-e, jó pásztor, mi ujság nállatok?”
„Nálunk jó ujság van, de neked rossz vagyon,
Mert Kádár Katának immár vége vagyon.
A te édes anyád ötlet elvitette,
Feneketlen tóba belé is vetette.”
„Jó pásztor, mutasd meg, hol vagyon az a tó,
Arannyim mind tiéd, a lovam s a hintó.”

El is menének ők a tónak szélire:
„Kádár Kata lelkem, szólj egyet, itt vagy-e?”
A tóba' megszólalt Kádár Kata neki,
Hozzája beugrék hamar Gyula Márton.

Édes anyja vízi buvárokat küldött;
Megkapták meghalva, összeölelkezve.

Egyiket temették oltár eleibe,
Másikat temették oltár háta mögé.
A kettőből kinőtt két kápolna-virág,
Az oltár tetején összekapcsolódtak,
Az anyjok odament, le is szakasztotta.
A kápolna-virág hozzá így szólala:
„Átkozott légy, átkozott légy,
Édes anyám, Gyulainé!
Életembe rossz voltál,
Most is meggyilkoltál!”

FOGARASI ISTVÁN

Ablakba könnyököl Fogarasi István,
Mellette könnyököl az ő testvérhuga.
„Hallottad-e hírit, édes testvérhugom,
Elköteleztelek bé Törökországba,
Nagy török császárnak, jegybeli mátkának?”

„Nem hallottam hírit, édes testvérbátyám!
Adjon isten nekem inkább víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyü betegséget,
Szép piros hajnalba’ világból kimulást.”

Meghallgatá isten az ő kívánságát,
Ada isten neki egy jó víg vacsorát,
Víg vacsora után könnyü betegséget,
Szép piros hajnalba’ világból kimulást.

Eljöve, eljöve a nagy török császár,
Kérdezi: „Hol vagyon gyűrösöm, jegyösöm?”
„Virágos kertiben virágokat plántál.”
Odamene, oda a nagy török császár;
Hát a virágok is mind elhervadoztak,
Az ő szeretője pedig sehol sincsen.

Visszajöve, vissza a nagy török császár,
Kérdezi: „Hol vagyon, gyűrösöm, jegyösöm?”
„Leányok házában magát öltözteti.”
Oda mene, oda a nagy török császár,
Hát a leányok is mind gyászba öltöztek
S az ő szeretője nyújtópadon fekszik.

Add ide, add ide, Fogarasi sógor,
Add ide énnékem, gyűrösöm, jegyösöm!
Csináltatok néki márvánkő koporsót,
Bé is behuzatom földig bakacsínnal,
Meg is megveretöm aranyfejű szeggel,
Meg is gyászoltatom hatvan katonával.”

„Nem adom, nem adom, te nagy török császár,
Csináltatok én is márvánkő koporsót,
Bé is béhuzatom földig bakacsínnal,
Meg is megveretöm aranyfejű szöggel,
Meg is gyászoltatom hatvan katonával,
Hadd nyugodjék itten apjával, anyjával,
Apjával, anyjával szülötte földében.”

MOLNÁR ANNA

Elindúla Ajgó Márton
Hosszú útra, rengetegre;
Megtalálta Molnár Annát:
„Gyere velem Molnár Anna,
Hosszú útra, rengetegre.”
„Nem mehetek, Ajgó Márton:
Vagyon nékem csendes házam,
Csendes uram, jámbor uram,
Karon ülő kicsi fiam.”

Hívta, nem jött, elrabolta.

Elindultak most már ketten
Hosszú útra, rengetegre;
Megtaláltak egy burus fát,
Leülének árnyékába.
„Nézz egy kicsit a fejembe.”
Hullni kezd az asszony könnye.
„Mér' sirsz, mér' sirsz, Molnár Anna?”
„Nem sirok én Ajgó Márton,
A mi hull, a fa harmatja.”
„Nem hull most a fa harmatja,
Mert épen álló dél vagyon.”

Fölindúla Ajgó Márton
Ekkor a fa tetejébe;
Visszaejtő a pallosát.
„Add fel, add fel pallosomat!”
Felhajítja a pallosát,
Ketté vágja az derekát.
Felöltözik ruhájába,
Térdig érő angliába.
Elindula hazájába,
Megállott a kapujába’.

„Csöndes gazda, jámbor gazda,
Adsz-e szállást az éjtszaka?”
„Nem adhatok vitéz uram,
Vagyon nekem síró fiam.”
Addig kérte, míg megadta.

„Csöndes gazda, jámbor gazda,
Van-e jó bor a faluba?
Hozz egy kupát vacsorára.”
Mig az ura borért jára,
Kigombolta a dolmányát,
Megszoptatta síró fiát.

BORISKA

„Boriska, Boriska szép lányodért jöttünk,
Törökök kezébe szép lányodat add ki!”
‘Állj fel lányom, állj fel, állj fel a köpadra,
Nézz ki az ablakon, mit látsz-e alatta’.
„Három üveghintót, kilenc arany zászlót
Hát nem volt-e kendnek egy darab kenyere,
Egy darab kenyere, egy pohárnyi bora,
Hogy ne adjon engem törökök kezébe.”
Kimegyen a kertbe, leborúl a gyepre,
Zokogva kiáltja: „Virágim, virágim,
Többül hervadjatok, földig száradjatok,
Hadd lássa meg minden, hogy engem gyászoltok!”
Bemenyen a házba, leborul az ágyba,
Zokogva kiáltja: „Gunyáim, gunyáim,
Szegről lehulljatok, földön rothadjatok,
Hadd lássa mostohám, hogy engem gyászoltok.”

KIS JULIA

„Hallod-e te király-urfi!
Jere este guzsalyasba.”
„Nem mehetek te király-lány,
Hogy’ juthatnék túl a Dunán,
Este későn sötét leszen,
S a Dunába belé esem.”
„Vagyon nekem szövétnekem,
Tornácomba kitétetem,
S meg is gyujtom, mihelyt lehet,
Világánál átal jöhetsz.”
Megindula király-urfi
Este későn guzsalyasba;
S belé esék a Dunába,
A Dunának közepibe.
Ugy sír, ugy sír király-leány
Király-leány kis Júlia.
Szóval kérdi asszony-anyja:

„Mér' sírsz, fiam, kis Júlia?”
'Hogy ne sírnék asszony-anyám,
Elvesztettem gyöngyös pártám,
Belé esett a Dunába,
A Dunának közepibe’.

„Vagyon nekem gyöngyös pártám,
Azt én mindjárt neked adom.”
„Nem kell nekem senki másé,
Csak kell nekem a magamé.
Hallod-e te asszony-anyám!
Hivassuk fel Bíró Jankót,
Bíró Jankót, vízi bűvárt,
Hogy fogja ki gyöngyös pártám.
Hallod-e te Bíró Jankó,
Vedd ki az én gyöngyös pártám!”
„Nem kapok én gyöngyös pártát,
Csak kapok én király fiát.”
„A’ kell, a’ kell Bíró Jankó,
Bíró Jankó vízi bűvár.
Hozd fel ide palotámba,
Tedd fel ide én ágyamba.”
Ugy sír, úgy sír király-leány,
Király-leány kis Júlia:
Neki szive meghasada,
Mindjárt szörnyű halált hala.
Az egyiknek csináltattak
Fejér márvány kőkoporsót,
A másiknak csináltattak
Vörös márvány kőkoporsót,
Virágos kertbe temették,
Egymás mellé elültették,
Az egyikre palántáltak
Fejér csíkos tulipántot,
A másikra palántáltak
Tiszta vörös tulipántot.
A szerelmeseknek lelke
Élő tulipánttá leve,
S addig s addig nevelkedtek,
Amíg összeölelkeztek.

NÉPDALOK

TÚL A TISZÁN

Túl a Tiszán, Tisza szélén,
Ott terem a magyar legény,
Vékony mint a vékony nádszál,
Hajlik mint a rozmaringszál.

Túl a Tiszán, Tisza partján,
Ott terem a szép magyar lány,
Vékony, karsu a dereka,
Csókra termett piciny szája.

NEM ANYÁTÓL LETTÉL

Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél,
Piros pünkösd napján,
Hajnalban születél.

Orcáid rózsái
Ha közel volnának,
Égő szívem mellé
Tűzném bokrétának.

NE MENJ RÓZSÁM A TARLÓRA

Ne menj rózsám a tarlóra;
Gyöngé vagy még a sarlóra!
Ha megvágod kis kezedet,
Ki süt neked lágy kenyeret?

Én ültettem a rózsafát;
Más szedi le a virágát;
Én szerettem meg a kis lányt:
Más éli vele világát.

NINCS SZEBB VIRÁG

Nincs szebb virág, mint a fehér liliom,
Nincs szebb leány, mint az én kis galambom,
Nem is adnám egész világ kincséért,
A tengernek valamennyi gyöngyéért.

CSILLAG SEM SZERETNÉK

Csillag sem szeretnék
Az égen lenni,
Nálad nélkül rózsám,
Oda fenn lenni.

Nálad nélkül rózsám
Mit ér mennyország?
Éjjel nappal járnék
Szárnyon le hozzád.

KIS KACSA FÜRDIK

Kis kacska fürdik fekete tóba,
Fiához készül Lengyelországba,
Kelj fel, mosdjal kis menyecske,
Öleld, csókold akit szeretsz.
Ezt ölelem, azt csókolom,
Az asszonyom lányát,
A Zsuzsikáját.

A FEKETE HOLLÓ

A fekete holló gyászt visel magáért,
Én is gyászt viselek jegybeli mátkámért,
Jegybeli mátkámért mit nem cselekedném,
Tenger sűrű habját kalánnal kimerném,
Tenger fenekében gyöngyszemeket szednék,
Jegybeli mátkámnak gyöngybokrétát kötnék.

Küküllő kövecse kalamáris volna,
Tenger sűrű habja mind tintalé volna,
Mezőn mennyi fűszál mind pennaszál volna,
Fán a mennyi levél mind papiros volna,
Bánatom leírni annak is sok volna.

TÚL AZ ÓTON

Túl az Óton zèrgő malom,
Bút s bánatot törnek azon;
Bár az enyimet törné még,
Hogy bús szívem ne ölné még.

Tul az Óton van egy füzfa,
Alatta egy szép leányka,
Homloka fejer mind márván,
Szemődöke mind szivárván.

A hód a homlokán vagyon,
Azért fémlik ojan nagyon,
Ha a nap ott járna s kelne,
Még annál fényesebb lenne.

Az ajaka bazsarózsa,
Az orra pedig muskáta;
Héj de kevés, nem jó hézzám,
Ásd még siromot jó anyám.

MIÉRT RAGYOG

Miért ragyog a sok csillag az égen?
Miért nyílik a sok virág a réten?
Miért újul ki tavasszal az erdő? - -
Hogy ha nincsen igaz szívű szerető!

ERDŐ, ERDŐ

Erdő, erdő, de magas vagy,
Kedves rózsám! de messze vagy,
Ha az erdőt levághatnám,
A galambom megláthatnám,
Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

Erdő nincsen zöld ág nélkül,
Mező nincsen virág nélkül,
Az én szívem sincs bú nélkül,
Mert távol van kedvesétül,
Az én kedves rózsabimbóm, galambom.

KIDÓLT A FA

Kidőlt a fa mandolástúl,
Elszakadtam a rózsámtúl,
Úgy elszakadtam szegénytúl,
Mint ősszel fa levelétül
Elválnak.

HÁROM FEHÉR KENDŐT VESZEK

Három fehér kendőt veszek,
Ha felveszem, fehér leszek,
Fehér leszek mint a hattyú, mint a hattyú,
Nem ölel meg minden fattyú.

Három piros kendőt veszek,
Ha felveszem piros leszek,
Piros leszek mint a rózsza, mint a rózsza,
Rám illik a babám csókja.

Három sárga kendőt veszek,
Ha felveszem sárga leszek,
Sárga leszek, mint a virág, mint a virág,
Leányoknak áll a világ.

Három barna kendőt veszek,
Ha felveszem, barna leszek,
Barna leszek mint a csóka, mint a csóka,
Nem kell nekem senki csókja.

KUTÁGASRA SZÁLLOTT A SAS

Kutágasra szállott a sas...
Engem, rózsám, ne csalogass!
Mert én szegény legény vagyok,
Nem tehozzád való vagyok.

Édes anyám rózsafája,
Engem nyitott utoljára.
Bár sohase nyitott volna,
Maradtam volna - bimbóba!

A CSAP-UTCÁN VÉGIG

A Csap-utcán végig, végig, végig,
Minden kis kapuban virág nyilik,
Minden kis kapuban kettő, három,
Csak az enyém száradt el a nyáron.

BORUL A KÁPOSZTA

Borul a káposzta, hajlik a levele,
Búsul a kis legény, hogy nincs szeretője, -
Ne búsulj, ne bánkodj, ne is siránkozzál,
Megsegít az isten, csak jól imádkozzál.

Dombon van a háza, szélnek van fordítva,
Kerek az ablakja, engem néznek rajta;
Titkos a szerelem, fél az árulástól, - -
Édes kis angyalom, váljunk el egymástól.

Két út van előttem, nem tom, merre menjek, - -
Megházasodjam-e, vagy egyedül éljek? - -
Ha megházasodom, az a magam kára,
Ha egyedül élek, az isten is bánja.

HÁROM CSILLAG VAN AZ ÉGEN

Három csillag van az égen egy sorba',
Három szeretőm van nekem egyforma,
Három között azt az árvát szeretem,
Édes anyja árván hagyta énnekem.

Három dinnye van egy száron, mind sárga,
Három szeretőm van mostan, mind árva,
Három közül a legszebbik halovány,
Arra illik az én csókom igazán.

Három levele vagyon az epernek,
Három szeretője van a legénynek;
Szétszakasztom az epernek levelét,
Elhagyom a szeretőmnek kettejét.

SZÉLES AZ ÖKRÖM SZARVA

Széles az ökröm szarva,
Nem fér az istállómba;
A babámnak két karja
Nem ölel meg hajnalba.

Hat ökröm a járomba,
Magam az áristomba,
Gyere babám, váltsál ki,
Ne hagyjál elhervadni!

Kiváltalak, ki, ki, ki,
Nem hagylak elhervadni,
Adok olyan pár csókot:
Megér ezer forintot!

SZABAD A MADÁRNAK

Szabad a madárnak ágról ágra szállni,
Csak nekem nem szabad szeretőmhöz járni.

Áldd meg isten, áldd meg! a szeretőm házát;
Verd meg isten, verd meg! a benne lakóját - -

Azt se mindeniket, csak az édes anyját, - -
Mért nem adta nekem az ő kedves lányát?!

Ha neki lyánya volt, nekem szeretőm volt;
Ha neki kedves volt, nekem kedvesebb volt!...

FAKÓ LOVAM

Fakó lovam, föl van kantározva,
El is megyek a rózsámhoz rajta,
Repülj fakó, szikrázik a patkó...
Ez a kis lyány, de kedvemre való!

MOST JÖTTEM A TETÉTLÉNI PUSZTÁRÓL

Most jöttem a tetétleni pusztáról,
Leesett a vas a lovam lábáról,
Mig a kovács vasalja a lovamat,
Nálad, rózsám, kimulatom magamat.

Verjed kovács, verjed soká a patkót,
Úgy kapsz tőlem gavallér borravalót;
A mennyit ütsz kis pej lovam lábára,
Annyi csók jár addig rózsám szájára.

ESTE VAN MÁR

Este van már, hull a csillag,
Szőke legény haza ballag,
Nehéz neki még a szó is,
Kifutna a világból is.

Este van már, hull a csillag,
Fehér házban gyertya hamvad;
Virág van az ágyra hintve,
Barna kis lyány kiterítve.

MÉG AZT MONDJÁK: INGADOZOM

Még azt mondják: ingadozom
Ha egy pohár bort megiszom.
Hej, a nád is ingadozik,
Pedig mindig vizet iszik.

Még azt mondják: az orromon
Piros bor virága vagyon.
Hej, piros a liba orra,
Pedig soh' se mártja borba!

BOGÁR PISTA

Bogár Pista szép legény volt,
Az dolmányán hat pityke volt,
Nadrágszija hét lyukra volt,
Hej, beh gyönyörű legény volt!

Által is ment a Kőrösön,
Bele is hót örökösön,
Nyárfalevél, fűzfalevél,
Mindet összesodri a szél...

KÉRI PUSZTÁN

Kéri pusztán az endrédi határban
Leveledzik egy nagy hársfa javában.
Hej endrédi határ öreg hársfája,
Búsulni jár a kis bojtár alája.

Ég a gyertya ha meggyujtják odabe',
Barna kis lány szomorkodik mellette.
- Barna kis lány, ne szomorkodj, gyere ki;
Vár tégedet a kis bojtár ideki.

Kinyílott a tisztartó-ház ablaka,
A kisasszony maga nézett ki rajta.
Felsóhajtott a kisasszony magába':
„Mért is vagyok a tisztartó leánya.”

A JUHÁSZNAK

A juhásznak jól megy dolga,
Egyik dombról a másikra
Terelgeti nyáját,
Fujja furulyáját,
Bú nélkül éli világát.

Ha megúnta furulyáját,
Előveszi bőrdudáját,
Belefújja búját,
A birka bőrébe,
Szélnek ereszti belőle.

SEM ESŐ NEM ESIK

Sem eső nem esik, sem felhő nem látszik,
Mégis az én bundám két oldalról ázik.
Sír az egyik szemem, a másik könnyezik,
Sírjon mind a kettő, mint a sebes eső.
Lehajtom fejemet, rózsám, a válladra,
Hullatom könnyemet hőszinű nyakadra.
Záporosó után eszterhaj megcsordul -
Talán még idővel szived hozzám fordul.

AMERRE ÉN JÁROK

Amerre én járok, még a fák is sírnak,
Gyenge ágaikról a levelek hullnak.
Hulljatok, levelek, rejtsetek el engem,
Mert az én galambom sírva keres engem.
Hulljatok, levelek, sűrűn az utamra,
Hogy ne tudja rózsám: merre ment galambja.

FELSZÁLLOTT A PÁVA

Felszállott a páva vármegye házára,
Sok szegény legénynek szabadulására.
Várj meg páva, várj meg, hadd izenjek tőled,
Apámnak, anyámnak, szívbeli mátkámnak!
Ha kérdik: hogy vagyok? Mondjad, hogy rab vagyok.
A jó isten tudja, mikor szabadulok.
Rab vagy rózsám, rab vagy, én meg beteg vagyok,
Ha el nem jössz hozzám, talán meg is halok.

SZÁRNYA, SZÁRNYA

Szárnya, szárnya, szárnya a madárnak,
Fáj a szive sok édes anyának,
Fáj a szive sok édes anyának,
Mikor fiát viszik katonának.

Szárnya, szárnya, szárnya a verébnek,
Fáj a szive sok szegény legénynek,
Fáj a szive sok szegény legénynek,
Mikor fűzik bakancsát szegénynek.

Mikor visznek Lengyelország felé,
Visszanézek magyar hazám felé,
De sajnálom apámat, anyámat,
De még jobban a kedves babámat.

Ha majd Lengyelországba kell mennem:
Hogy' kell ott majd lengyel lányt ölelnem?
Ha ölelem: fájnak a karjaim,
Ha csókolom: hullnak a könnyeim...

MIKOR VISZNEK OLMÜC FELÉ

Mikor visznek Olmüc felé,
Nyiljon az ég ezerfelé,
Nyiljon az ég ezerfelé,
Boruljon be mindenfelé,
Boruljon be mindenfelé!

Ez az utca jaj de röges,
Akin Olmüc felé visznek,
Jaj de röges, jaj de köves,
Ez az utca jaj de röges,
Akin Olmüc felé visznek!

NAGY-ABONYBAN

Nagy-Abonyban csak két torony látszik,
De Majlandban harminckettő látszik.
Inkább nézném az abonyi kettőt,
Mint Majlandban ezt a harminckettőt!

A BAKANCSOM EL AKARNÁM CSERÉLNI

A bakancsom el akarnám cserélni,
De már látom, el kell aztat viselni;
Jaj de rövid az én bakancsom szára,
Esik a hó, fázik a lábam szára.

Hej a bunda, az a bunda, a bunda - -
Mikor ketten melegedtünk alatta!
Hej istenem! minek is jut eszembe, - -
Tán azóta menyecske lett belőle!

MIKOR ÉN MÉG LEGÉNY VOLTAM

Mikor én még legény voltam,
A kapuba kiállottam,
Egyet-kettőt kurjantottam,
Mindjárt tudták, hogy én voltam.

De mióta házas vagyok,
A kapuba kiállhatok,
Akárhányszor kurjanthatok,
Még sem tudják, hogy én vagyok.

KALAPOM SZEMEMRE VÁGOM

Kalapom szememre vágom,
Mellette hervad virágom,
Sírva nézem.
Igy mulik el ifjúságom,
Ma-holnap oda világom,
Oh be érzem!
Fogd meg, pajtás, a vasvesszőt,
Verd meg véle a temetőt.
Mert nem kedvez semmi szépnek,
Semmi épnek.

Oh ne bántsod, pajtás, azokat
A mohosult sirhantokat
Vasvesszővel,
Keress inkább az út mellett
Kettőnknek egy nyugvóhelyet
S majd idővel
Tűzz mellé egy száraz ágat,
Hadd példázza e világot,
Melyet ketten kineveltünk,
Föl sem vettünk!